

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε΄
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1961

Ροαμ

23

ισοθε

96

οι ιδρωες

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

1961 ΚΑΛ ΑΝΑ

Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ — Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ — Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1961

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

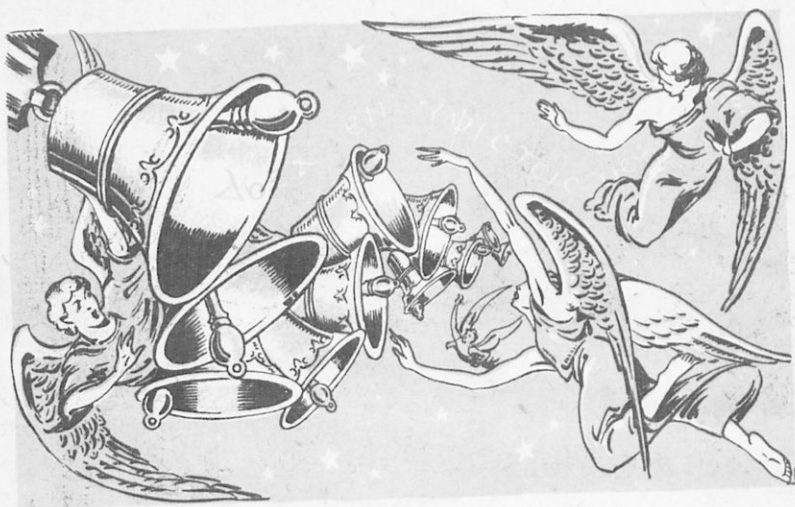
Σὲ νοιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νοιώθω στὶς νυκτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἀστρων τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες
τὸ φωτεινό Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ καθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὲς ἢ σὲ χαρὲς
ἢ σὲ σκηνές τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νοιώθομεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

«Ἐμπρὸς στὸ ἄπειρο»

Ἀριστομένης Περθελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί ἐκκλησιῆς σημαίνουν,
κουνιούνται τὰ καμπαναριὰ καὶ οἱ φωνές, ποὺ βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χειρουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἀγγέλοι
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, ποὺ κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Ὁρησκεία! Γλυκεῖα μάννα!
Τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα
καὶ πόσο ἐκείνη ἡ λαλιά σαλεύει στὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριὰ μας,
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτῖδες,
χύνει βαθιά μας στὴν ψυχὴ γλυκὲς χρυσές ἐλπίδες!

« Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισούρας »

Κώστας Κρυστάλλης

3. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεὲμ φεγγοβολεῖ στὴν παγωμένη χειμωιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθωδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτῖνές του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φθάνουν ὡς τῇ γῇ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν "Ἀγγελοι.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρά τους σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στὴν ἀγκαλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνώνουν τὰ τραγούδια τους μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ἀγγέλων.

"Ἐνα βρέφος. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράπτει ἓνας φωτοστέφανος;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφή ἑνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστούλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνη Χριστὸς

καί, ἀφοῦ πεθάνῃ μαρτυρικά γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῇ, θ' ἀναληφθῇ, θ' ἀνέβῃ πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιά νὰ μείνῃ στή γῆ τριαντατρία μόνο χρόνια, καί θὰ καθίσῃ γιά πάντα στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καί προσευχηθοῦμε, θὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σὰν νὰ 'ταν κιόλας ὁ μεγάλος Χριστός...

Ἄς μποῦμε λοιπὸν στή λαμπρὴ Φάτνη, ποὺ βλέπομε μὲ τὴ φαντασία μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορές σὲ ἅγιες εἰκόνες ἢ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἄς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, « χρυσὸν, λίβανον καί σμύρναν ». Τὰ δικά μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστι μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. Ἐπειτα ἄς προσευχηθοῦμε, ἄς τοῦ ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

Ἀλλὰ τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ποθητό;

Μᾶς τὸ λένε οἱ Ἀγγελοι μὲ τὸν ὕμνο τους:

« Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ».

Ναί, αὐτὸ θὰ ζητήσωμε καί μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη: νὰ ξαναφέρῃ στή γῆ τὴν εἰρήνην, ποὺ τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καί θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

4. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

Ὁ ξανθὸς ἐπισκέπτης Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φρικτὴ· πείνα, ἀρρώστεια καὶ δυστυχία ἐμάστιζαν τὸν τόπο.

Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ,τι ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία ὁ Θεοδωράκης καὶ ἡ Φανὴ ἦσαν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσκότωσαν οἱ Γερμανοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιὰ τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ μία σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἐτσι ἔμειναν τὰ δύο παιδιὰ μόνα στὸν κόσμον μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρά - Ἀννα δὲν ἐλύγισε. Ἐκουψε σὰ κατὰβαθα τῆς καρδιᾶς τὸν πόνο τῆς καὶ ἄρχισε νὰ ξενοδουλεῦη, γιὰ νὰ ζήσῃ τὰ παιδάκια τῆς. Καὶ πάλι δὲν ἐπρόφθανε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, πὺ ἔδερνε τότε τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθαναν ὅλα αὐτὰ, ἔπεσε καὶ στὸ κρεβάτι μὲ τὰ μεγάλια κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐπέρασε βέβαια τὸ κακό, ἀλλ' ἤρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη δὲν ἠμπούρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἤρε το πτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιά — 10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἡ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα των καὶ ἐκοιμήθηκαν νηστικά, γιατί τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιὰ νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο των!

Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, ἐγονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρεκάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὄρφανά.

Πῶς ἦρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιά της!... Δάκρυα ἐπλημύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ἐξέσπασαν σὲ θρῆνο.

Ἀλλ' ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιο ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. Ὡρες ἐπέρασαν καὶ ἡ κυρά - Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἀκουσε νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ ἐκαλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη ἐορτὴ· ὁ ἥχος τῶν ἔφθανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῇ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησίᾳ μὲ τὰ ξυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι ἐνόμισε ὅτι ἐκτύπησαν τὴν θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ. Κάποιος ἐπέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, σὰν νὰ ἐπατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴ τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν; Ἀνοιξε τὰ μάτια της νὰ ἰδῇ· τῆς ἐφάνηκε ὅτι τὰ ἀνοιξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκὺς, ξανθός, μὲ μάτια γεμᾶτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

Ἔκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ἐρωτήσῃ ποιὸς ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια εὐμορφιά, ἀλλ' ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε. Ὁ ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

Δ "Ἀπλώσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιά οὐλή. Τὰ ἐχάιδε τεχν
ἀντιψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ' ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ ἐχύθηκε γύρω καὶ ἐφώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιάτικος ἥλιος· τοὺς ἐχαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα ἐπλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τίς θεῖες πληγές Σου! Α

Καὶ μὲ καρδιά πλημμυρισμένη λαχτάρα καὶ πόθο ἐπετάχθηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ' ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρέξῃ μὲ τὰ δάκρυά της.

Ἄλλ' ὅταν εὐρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῇ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβήσει· μόνον τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ἐτρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

**Τὸ χάρτινο
κιβώτιο** Ἔκαμε τὸ σταυρό της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μιὰ ματιά στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοὺλα των ἀκούοταν ἐλαφρά· ἐκοιμῶντο ἡσυχά ἡσυχά, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μὲ τίς θεῖες πληγές!

Ὅταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ ἐπῆρε στὰ χέρια της· τῆς ἐφάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἀνοιξε· ὦ! τὸ θαῦμα χίλια δυὸ καλὰ.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νὰ φωνάξῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της:

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθήτε γρήγορα!

Καί τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιὰ ἐξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸν βαθὺ πρωϊνὸ ὕπνο καὶ καθισμένα στὸ κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρομαγμένα ἀπὸ τὸ πρωϊνὸ ἀγουροξύπνημα ἐρώτησαν μὲ ἀπορία:

— Γιατί, μαννούλα, μᾶς ἐξύπνησες τόσο πρωΐ;

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε γρήγορα νὰ ἰδῇτε· τοὺς ἀπάντησε καὶ τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο. ✱ ✱

Τί νὰ ἰδοῦν! Ἐπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ὑποδήματα ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἓνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορεματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἓνα φόρεμα μάλλινο σὲ πήχεις γυναικεῖο, δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἓνας σιδηρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ βαγόνια. Τὰ παιδιὰ δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ δάκτυλά των ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν καὶ δεύτερος θησαυρὸς. Κουτιά, κουτιά χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια, ἄλλα συμπυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φυστίκια, γαλετάκια, ζάχαρη, σοκολάτα, τσαΐ, καραμέλλες, ἀφροᾶτα μπισκότα· ὡς καὶ βῶλοι ἦσαν μέσα, νὰ παίξουν παιδιὰ.

Τὰ ὀρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποίος τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολυτιμα πράγματα! Καὶ ἐκπληκτα ἐρώτησαν:

— Ποίος τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

Ὁ Θοδωράκης ἀνυπόμονος ἐπῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἄρχισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μία τσέπη ἤυρε ἓνα φάκελο.

— Μαννούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἑναγράμμι· εἶπε καὶ τὸ ἔδωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοιξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολ-
λαρίων καὶ ἓνα σημεῖωμα ἑλληνικὰ γραμμένο:

« Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐ-
τὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της ».

Τὴν ὥρα ἐκείνη—εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος—ἀνοιξε ἡ θύρα
τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδελφὴ τοῦ
Ἑρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλοπτώχου Τα-
μείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τὴ λειτουργία καὶ ἐπέρασε
νὰ εἰπῇ στὴν κυρα -Ἄννα γιὰ τὸ δέμα, ποῦ εἶχε ἀφήσει περ-
νῶντας. Τὸ ἔστελνε ὁ Ἑρυθρὸς Σταυρὸς, ποῦ στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου.
Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, διὰ νὰ μὴν ταραξῇ τὴν προσευχὴ των.

Ἐνοητισμένοι, μητέρα καὶ ὀρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκονί-
σματα εὐχαριστοῦσαν τὸ θεῖο παιδάκι, ποῦ ἐγεννήθηκε τὴν
ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν παρηγορία, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά. X

Θερμὰ δάκρυα, ποῦ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια των!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

5. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραῖα λόγια! Τί γλυκεῖα μελω-
δία ἀκούσαμε ἀπόψε! ἔλεγε ἡ Ἑλένη στὴ
μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς
τῆς πέμπτης ἐβδομάδος τῆς Μεγάλης
Τεσσαρακοστῆς, καθὼς ἐγύριζαν στὸ
σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαι. Καὶ χωρὶς νὰ
τὸ καταλάβῃ ἐσιγοψιθύρισε:

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν
ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε.

Δὲν ἐνθυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω
κι ἐξηκολούθησε:

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια·
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι, ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὥς ἔχουσας τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι: Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μ' ἀρέσει
πολύ, συνέχισεν ἡ Ἑλένη, ὅταν ἐτελείωσε τὸ ψάλσιμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σ' ἀρέσῃ καὶ νὰ μὴ σ' ἐν-
θουσιάξῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται με μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της ιστορίας του Έθνους μας;

—'Αλήθεια, μητέρα, έχει κι αυτός, όπως και πολλοί άλλοι εκκλησιαστικοί μας ύμνοι, σχέσι με την ιστορία του Έθνους μας; έρώτησε τώρα ή Έλένη επίτηδες, για να κάμη τη μητέρα της να τής διηγηθῇ κάτι καινούργιο για τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων μας, τὰ ὅποια τόσο τὴν ἐσυγκινοῦσαν καὶ τὴν συνήρπαζαν.

Κι ή μητέρα, ή ὁποία ἀφορμή ἐζητοῦσε, για ν' ἀπασχολῇ τὴν κόρη της με ὠφέλιμες ιστορίες, ἄρχισε:

« Πολλές φορές ή Κωνσταντινούπολις, παιδί μου, ή θαυμαστή πρωτεύουσα τῆς ἐνδοξῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους καὶ φοβεροὺς κινδύνους καὶ πολλές φορές ἐχρειάσθηκε ν' ἀγωνισθῇ σκληρά καὶ νὰ χύσῃ ἄφθονο τὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν της, για νὰ τοὺς νικήσῃ.

» Μὰ ἐκείνη τὴ φορὰ εὐρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστάς καὶ ή ἀγωνία, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

» Ἦταν τὴν ἐποχή, πού ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ ἐσυνθηκολόγησε με τοὺς βορεινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, ἐκήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

» Ἦθελε νὰ κτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιατί ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μεγάλος. Κίνδυνος τοῦ Έθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

» Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ή μία τὴν ἄλλη κι ὁ Πέρσης βασιλεὺς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέσι. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία με τὰ στρατεύματά του ἐπίεζε τὴν πρωτεύουσα, καὶ

νά γυρίση στην Περσία. Ἐπροσπάθησε ὅμως στὸ μεταξύ νὰ πείση τοὺς Ἀβάρους, γιὰ νὰ παραβιάσουν τὴ συμφωνία, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει μὲ τὸν Ἡράκλειο, καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ βορρᾶ. Προπαντὸς τώρα, πού ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὸν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ γυρίση. Καὶ οἱ Ἀβαροι,

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἡ ἐπιφυλάξεις ἐδέχθησαν καὶ παρεσπώνδησαν.

»Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καῖν, ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τὶς βορεινὲς ἐπαρχίες, προχωρῶντας σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν Πόλι, ἕως ὅτου ἐφθασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη της καὶ τὴν ἐπολιόρκησαν.

»Φαντάζεσαι τώρα, Ἑλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχηταὶ τοῦ ἦσαν εἰς τὴν Περσία. Κι αὐτοὶ ἦσαν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν ἐδείλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν κι ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα.

»Ἄλλ' ἡ πολιορκία ἐγινόταν πιὸ στενὴ κι ἡ πίεσις στὰ τείχη ἐμεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος ἐπαρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀβάρων Χαγᾶνο νὰ δεχθῇ ὅσα δῶρα θελήσει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλι.

»Ὑπερήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολη, ὅπως ἐνόμιζε, κατάκτησι ἐδιώξε μὲ βάνασο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέρωχα λόγια:

— Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλι, γιατί δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῆτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπῶντας ἢ πουλιὰ καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα.

»Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσί του αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τὶς περὶφημες πολιορκητικὰς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, κι ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

»Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεστήριζε τὴν ἄμυνά του. Ἐστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό.

»Εκεῖ κοντὰ στὰ τείχη, στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι ἐδέοντο μπροστὰ στὴν Ἁγία εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ὦ! θαῦμα!

»Τὴν ὥς τὴ στιγμὴ ἐκείνη γαληνεμένη θάλασσα ἐτάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἕνα ἕνα ἀναποδογύριζαν κι ἐβούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων διὰ μιᾶς ἐγίγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη. Κι αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητὴ τροπὴ τῆς καταστάσεως, διελύθησαν κι ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴ ξαναγυρίσουν!

»Κι ἀμέσως πολεμισταὶ ἄνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναικες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε τὴ θαυματουργὸ εἰκόνα μπροστὰ, ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας.

»Ὅλη τὴ νύκτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθίσῃ, ἔψαλλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ νικητῆριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τοὺς. Ἐψάλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖον κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτιδός μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων ».

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

6. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, καλὴ μου Παναγία,
ποὺ ἀκοῦς τὴ δέησι τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἄκου καὶ μᾶς, ποὺ ὑψώνομε σ' ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
ποὺ ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θερμῇ.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμένη χήρα,
στὸν πεινασμένο ἄνοιξε, Σὺ, σπλαγχνικὰ τὴ θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλευθερὴ πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
ποὺ πλέει στὴν ξενιτειά.

Εὐλόγησε τὰ ὀνειράτα τοῦ βρέφους ποὺ κοιμᾶται.
Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης ποὺ φοβᾶται.
Στεῦλε δροσιὰ κι ἀνάπαυσι στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

Τὴ μάννα παρηγόρησε, ποὺ ἔχει παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χύσε μιὰν ἀκτῖνά Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους ποὺ βυζαίνει,
στρέψε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλή μας Παναγία
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον ποὺ πλανήθη,
καὶ χύσε του στὰ στήθη
τὴν πίστι τὴ γλυκειά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὁμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμο δεῖξέ την μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
ποὺ κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

« Ἀπαντα »

Στέφανος Μαρτζώκης

7. ΤΟ ΚΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

1. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

“Όταν ἐκτίζετο ἡ Ἀγία Σοφία, ἓνα Σάββατο, τὸ μεσημέρι, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνῖτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

Ὁ πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδὶ δεκατεσσάρων χρόνων, ποὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάῃ τὰ ἐργαλεῖά του ὅση ὥρα θ’ ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ ποὺ ἐκάθητο τὸ παιδὶ κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νὰ σου ξαφνικὰ καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο ποὺ ἄστραφτε σὰν ἥλιος. Ἐφαίνετο σὰν ἀπελπισμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἔδειχνε πὼς ἦτο θυμωμένος.

— Γιατί οἱ τεχνῖτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ κι ἐπῆγαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν; ἐρώτησε τὸ παιδὶ ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας.

— Ἀρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἔρχονται.

— Πήγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ἔλθουν γρήγορα νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

—“Αρχοντά μου, φοβοῦμαι νὰ πάω, νὰ μὴ χαθῇ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἀγία Σοφία, ποὺ κτίζεται τώρα, ὅτι δὲ θὰ φύγω, ὡς ποὺ νὰ ἐπιστρέψῃς, γιατί μ’ ἔστειλεν ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδὶ ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ εἰπῇ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολή, ποὺ τοῦ ἔδωκεν ὁ ἄγνωστός του ἄρχοντας. Κι ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονός στὸν αὐτοκράτορα.

Παραξενεύτηκεν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξεν ἕνα ἀξιωματικὸ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπῆγεν ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανένα δὲν εὗρε νὰ τὰ φυλάῃ. Κι ἐγύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα.

Ἐκάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτωρ ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξεν ἕνα ἕνα στὸ παιδὶ νὰ τοῦ εἰπῇ ποῖος ἦταν ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἔστειλε.

— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντές σου δὲν ἦτο, βασιλιᾶ μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦτο μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὠραῖο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, ποὺ δὲν ἔχω ἰδεῖ ἄλλον ὅμοιό του.

Ἐκατάλαβε πιά ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μὲ εὐλάβεια:

— Ἀλήθεια, Ἀγγελὸς Κυρίου παρουσιάσθηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, ποὺ μοῦ ἐφάνέρωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, ποὺ μοῦ ἔστειλες τὸν Ἀγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Στὸ παιδί ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ κτίσιμο. Κι ἐκάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευθῇ. Ὅλοι συνεφώνησαν νὰ μὴν

πάη ἄλλη φορά τὸ παιδί στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ τὸ περιμένῃ ὁ Ἄγγελος καὶ νὰ μένῃ φύλακὰς τῆς, ὅπως τοῦ ὠρκίσθηκε. Κι ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ δῶρα στὸ παιδί καὶ τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιο, μὲ τὴ συγκατάθεση τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νὰ περάσῃ ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ κτίσιμο τῆς Ἁγίας Σοφίας εἶχε φθάσει ὡς τὸ σημεῖο, ποῦ θὰ ἐγύριζαν τὸ μεγάλο τροῦλλο. Τὸ βασιλικὸ ταμεῖο ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Κι ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, ἐστέκετο ἐπάνω σὲ μία σκαλωσιά καὶ ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐξοικονομήσῃ κι ἄλλα πολλὰ χρήματα, ποῦ ἐχρειάζετο ἡ ἐκκλησία, γιὰ νὰ τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε ἕξαφνα ἓνας λευκοφορεμένος καὶ μὲ φωτεινὸ πρόσωπο ἄρχοντας καὶ τὸν ἐρώτησε:

— Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου;

— Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καὶ δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα, ποῦ εἶναι Σάββατο, ἀπήντησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Καὶ παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντα, γιατί πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε.

— Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὔριο τὸ πρωῒ στείλέ μου μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες κι εἴκοσι μουλάρια, γιὰ νὰ σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θὰ τοὺς περιμένω στὴ Χρυσῇ Πόρτα.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιὰ τὴν ἀνέλπιστη προσφορά τοῦ ἄρχοντα, ποῦ τὰ ἔχασε κι οὔτε τ' ὄνομά του ἐρώτησε νὰ μάθῃ οὔτε τὸν τόπο του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικά ἐξαφανίστηκε ὅπως εἶχε ξαφνικά παρουσιασθῇ.

Τὴν ἄλλῃ ἡμέρα τὸ πρωῒ τέσσαρες ἀπὸ τοῦς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφθασαν στὴ Χρυσῇ Πόρτα, ὅπου τοὺς ἐπερίμενε λευκοφορεμένος καὶ καβάλλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Κι ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ὠδήγησε σ' ἓνα τόπο, ὅπου ἀντίκρυσαν καταμαγεμένοι ἓνα τόσο ὠραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, ποῦ ποτέ τοὺς δὲν εἶχαν ξαναἰδεῖ. Κι ὅταν τοὺς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἓνα χρυσὸ κλειδὶ ἀνοίξε τὸ θησαυροφυλάκιό του, ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦτο ἓνα μεγάλο δωμάτιο γεμᾶτο χρυσᾷ νομίσματα.

Τοὺς ἐγέμισε λοιπὸν σαράντα σακκίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανὸ δίνοντάς τοὺς τὴν ἐξῆς παραγγελία: «Νὰ εἰπῆτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ κτίσῃ τὴν Ἀγία Σοφία τοῦ Θεοῦ».

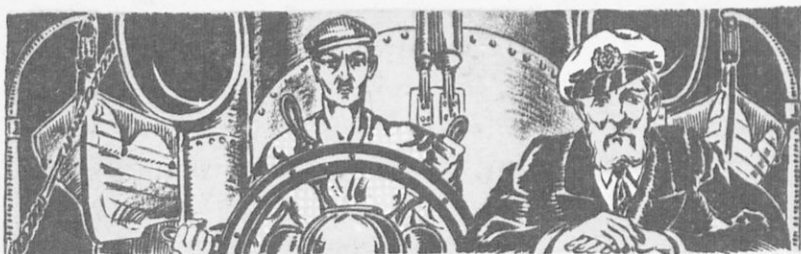
Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, ἐθαύμασε κι ἐρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποῖο τόπο ἐπῆγαν κι ἂν ἔμαθαν ποῖος ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

«Ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ ζητήσῃ κάποιον μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή», ἐσκέφθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἀλλ' ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάσθηκε πιά. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἰδίους, ποῦ ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι οὔτε σπίτι οὔτε δρόμο πατημένο εὗρηξαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνοιωσε πιά τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτωρ καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸ Θεό. «Τώρα ἐγνώρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἀγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ κτίσω τὴν ἐκκλησία Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἀγιον Ὀνομά Σου».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

8. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

«Χριστὸς
Ἀνέστη»

Τὸ πλοῖο ὁλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητῶν-
τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο ἀκτινοβόλο
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες των, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ
ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμῶντο
βαριὰ στὰ κρεβάτια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὀρθοὶ
στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκοι, σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες ὅτι ἦσαν
πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ ἐκυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη
τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοκτύπημα γοργό, χαρούμενο ἐπέμενε νὰ ρίχνῃ τόνους με-
ταλλικούς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατὰ-
στρωμα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ

φῶς, θόρυβο, ζωή. Ἄφησε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπίνες των.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφθαναν, λές, τ' ἀστέρια, καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστές ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάνδηλο, ποὺ ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερὰ σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μία μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἄγια Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρῳ του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριὰ στὰ χέρια ἐξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.
— Χρόνια πολλά, κύριοι!...
Χρόνια πολλά, παιδιὰ μου!...

εὐχήθηκε, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά!... Ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιά, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρὲς Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνέστη!

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος!

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας!

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν στὶς θέσεις των νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐγά των, ἐγελοῦσαν, ἐσπρώχονταν μεταξύ των, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἄνδρα, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειά των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμή!

— Γραμμή!

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σχίζει τὰ νερὰ ζητῶντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

9. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

Όταν ὁ Πάρις ἔκλεψε τὴν Ἑλένη ἀπὸ τὸ φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενελάου, ὅλη ἡ Ἑλλάς ἀναταράχθηκε. "Ολοι οἱ Ἕλληνες τὸ ἐπῆραν γιὰ δική τους προσβολή καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθοῦν. Ἐσύναξαν τὸ στρατό τους καὶ μὲ τὰ καράβια τους ἐπῆγαν στὴν Αὐλίδα καὶ ἐπερίμεναν τὸν καιρό, γιὰ νὰ περάσουν στὴν Ἀσία.

Ἄδिका ὅμως ἐπερίμεναν. Οἱ ἄνεμοι ἦσαν κλεισμένοι στὶς σπηλιές τους ἀπὸ τὸν Αἴολο. Οὔτε φύλλο ἐσάλευε οὔτε πούπουλο. Ὁ στρατὸς ἄρχισε νὰ στενοχωρῆται, νὰ μурμουρίζει καὶ ν' ἀρρωσταίνει, γιὰτὶ ἐθυμόταν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ἐρώτησαν τὸ γερο-Κάλχας, τὸ μάντι, ποὺ ἤξερε ὅχι μονάχα τὰ τωρινά, μὰ καὶ τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα. Κι ὁ μάντις ἀπάντησε ἄφοβα:

— Δὲν θ' ἀρμενίσῃ πανί, ἂν πρῶτα ὁ Ἀγαμέμνων δὲ θυσιάσῃ τὴν πρωτότοκὴ κόρη του στὴν Ἄρτεμι. Ἡ θεὰ τὸ ζητεῖ, εἶναι θυμωμένη γιὰτὶ ὁ βασιλεὺς τῆς ἐσχότωσε στὸ κυνήγι τὸ ἱερό της ἐλάφι.

Καθὼς τὸ ἄκουσε ὁ Ἀγαμέμνων, ἐφώνασε:

— Ἐγὼ νὰ θυσιάσω τὴν κόρη μου; Ποτέ!

Κι ἀμέσως ἐπρόσταξε τὸν κάθε βασιλεῖ νὰ πάρῃ τοὺς δικούς του καὶ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ἐβούλιζε τὸ στρατόπεδο ἀπὸ φωνές, θυμοὺς καὶ φοβέρισματα.

Ὁ Μενέλαος τρέχει καὶ πέφτει στὰ πόδια του.

— Τί λές, ἀδελφέ μου; τοῦ λέει, ἐσυλλογίσθηκες καλὰ; Ὁ στρατὸς ἐθύμωσε πολὺ... Στεῖλε νὰ φέρῃς τὴν κόρη σου, καί, ὥσπου νὰ ῥθῃ, θὰ βροῦμε τρόπο νὰ τὴ γλυτώσωμε.

Ὁ Ἀγαμέμνων θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναῖκα του νὰ στείλῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πῶς, ἂν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πῶς θὰ τὴν παντρέψῃ μὲ τὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ νὰ σου φθάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἰφιγένεια μὲ τὴ μάνα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφό της, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνων, ἀπελπίσθηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομό της, ἐτριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη ἐθαύμαζε κι ἐφώναζε:

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ!

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ἐταράχθηκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα ἐπαπαπονιόταν στὸν ἄνδρα της, πῶς τὴν ἐγέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἰφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴ τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ ἐπάνω στὸν ἀνθό της.

— Εἶναι γλυκειά, πατερούλη, ἡ ζωὴ, ἔλεγε κλαίοντας.

Ὁ Ἀγαμέμνων ἔστεκε μπροστά τους κρύος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκείνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἐπῆγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἔτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Κι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μὲ χεῖλη σφικτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς κι ἐφοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἰφιγένεια ἐγύρισε τότε τ' ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἔτσι λοιπόν, θεϊέ μου, εἶπε μὲ παράπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης;

— Ὁχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύης πῶς θυσιάζειςαι γιὰ τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, ἐπρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλληκάρια ἐπῆραν τὰ ὅπλα καὶ ἤρθαν μαζί μας! Ὡς καὶ ὁ βασιλιᾶς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονᾶτά του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ἐντύθηκε στ' ἄρματα. Νά ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλιᾶς τῆς Ἰθάκης· νά ὁ Αἴας καὶ ὁ φοβερὸς Διομήδης καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστέψης πῶς ἐπαράτησαν τὰ καλά τους γιὰ τὴν Ἑλένη. Ἦλθαν γιὰ τὴν τιμὴ τῆ δικῆ μας! Καὶ πῶς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῇ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρά νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου;» Καὶ πῶς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχθῇς τέτοιο πρᾶγμα, γιὰ νὰ σώσης μία ζωὴ, πού αὐριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσης ἀπὸ τὴν παραιμικρὴ αἰτία;

Ἡ βασιλοπούλα σιγὰ σιγὰ ἐλιγόστεψε τὰ δάκρυά της, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ σπᾶσι καὶ ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς. Ὅταν ἐτελείωσε ὁ θεὸς της, ἦταν δίβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω καὶ ἐχύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρματωμένος. Ἐχαιρέτησε, ὅπως ἐσυνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμῆστρα καὶ εἶπε μὲ θυμό:

— Σεβαστὴ βασίλισσα, ἔρχομαι νὰ προστατεύσω ὅσο μπορῶ τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω, ἀφοῦ ὁ βασιλιᾶς μεταχειρίσθηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται μὲ χίλια παλληκάρια νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πῶς δὲ θὰ τὴν πάρῃ, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμῆστρα ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ τὸν εὖ-

χαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὀρέστης, ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδελφοῦλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογὴ. «Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό;», ἔρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πλὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὥμως στιγμὴ ἡ Ἰφιγένεια ἐχώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, ἐστάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, ποὺ δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γιὰ τοῦ Πηλέως. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμὸ σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχθῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἐλληνικὸ γιὰ χάρι μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλληκαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος.

— Παιδί μου, τί λές; ἐφώναξε μὲ λαχτάρα ἡ Κλυταιμῆστρα.

— Τί κάνεις ἀδελφοῦλα; ἐφώναξε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκείνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, ποὺ ἐφάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ ἰδῇτε πῶς πεθαίνει μία κόρη τῶν Ἀτρείδων! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος θάνατος δὲν εἶναι· μάθετέ το ἀπὸ μένα.

Ὁ Ἀγαμέμνων, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνει στὴ θυσία, δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλλοίμονο! ἐφώναξε βραχνὰ κι ἐγύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας μὲ μία ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκείνη ὥμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλῶντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! ἐφώναξε σπαραχτικά. Ὀρ-

κίζομαι στο Δία πώς δὲ σοῦ κρατῶ κάκια. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησί μου. "Ελα, πατέρα, εὐχήσου με.

"Αφωνος ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας κι ἔσφιξε μέσα τὴν ἐτοιμοθάνατη, τὴν ἐφίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἄφωνος τὴν ἔρριξε στὰ χέρια τοῦ μάντεως. "Επειτα ἐμπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφθασαν ὅλοι τους στο δάσος τῆς Ἀρτέμιδος. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγῦρο ἐστεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας ἐστεφάνωσε τὴν κόρη κι ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! ἐφώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικηταὶ στὴ γλυκειά μας πατρίδα!

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχή του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι τὴ βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη ἐπάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἓνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστρά- πόβροντο, κάθεται ἐπάνω στο βωμὸ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριᾶ.

— "Α! βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων.

Ἐπάνω στο βωμὸ ἓνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμά του.

— Ἀτρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντις. Ἡ θεὰ δὲν ἠθέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος ἔμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὐλίδα.

Ἀνχνωστικὸν « Τὸ ραζακὶ σταφύλι »

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

10. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιός της πού χρυσολάμπει;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα της τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι κάθε της ρηχὸ ἀκρογιαλὶ
καὶ κάθε χώρα της μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι της πού ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε της θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖά της, χρυσῇ στολή,
πού ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, πού 'χομε μέσ' στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἡλίου ἀκτίνα
καὶ κράζει μέσα μας: Ἐμπρός, παιδιά!

Ἰωάννης Πολέμης

11. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Όταν ἐνόμισεν ὁ Μωάμεθ πὼς τὸ ἥθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονισθῆ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τὶς προτάσεις του στὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ἐζητοῦσε δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ τὴν Πόλι. «Τί λέγεις; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλι νὰ πᾶς ὅπου θέλεις μὲ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν' ἀφήσῃς τὸ λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμμία βλάβη οὔτε ἀπὸ ἐμᾶς οὔτε ἀπὸ σένα, ἢ ἐπιμένεις, στὴν ἀντίστασι, πού θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ δικό σου θάνατο καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσίᾳ καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων;».

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ ἔβλεπε πὼς πολὺ δύσκολα θὰ ἤμποροῦσε ν' ἀποκρούσῃ ὡς τὸ τέλος τὸ χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι, πού ἐταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Κι ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων του ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησί του: *ε. ψ. 11.*

«Ἄν θέλῃς νὰ συζήσῃς μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔχῃσαν οἱ πατέρες σου, ἃς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι ἐθεωροῦσαν κι ἐτιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν πατέρες κι αὐτὴ τὴν πόλι σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλι εὗρισκαν καταφύγιο. Κράτησε ὅσα φρούρια κι ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ ἐμᾶς ἄδικα, ὅρισε καὶ τὸ φόρο, πού θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνο, νὰ εἶναι ἀνάλο-

γος μὲ τὰ εἰσοδήματά μας καὶ φύγε εἰρηνικά. Γιατὶ ποῦ ξέρεις ἄν, θαρσῶντας πὼς θὰ κερδίσης, δὲν βγῆς ζημιωμένος; Τὴν παράδοσι ὅμως τῆς πόλεως οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους της, γιατί ὅλοι μαζί μὲ μία ἀπόφασι, πὺ τὴν ἐπ., ἡ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε πολεμῶντας, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας ».

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουσι. ✓

Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολισμὸ τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχθοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἤμποροῦσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶται του. Σ' ἐκεῖνον, πὺ πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τεῖχη, ὑπόσχεται τὴν καλύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸ στρατό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δεξιῶδες ^{#43}τριγυρίζουν τὸ στρατόπεδο κι ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοιβές τοῦ προφήτου γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμῶντας.

Μέσα στὴν πόλι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶται μὲ τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψι τοῦ Κωνσταντίνου ξενυκτοῦν, γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς καταστροφές τῶν τειχῶν, πὺ ἔκαναν τὴν ἡμέρα τὰ κανόνια. Κι ὁ ἄμαχος ^{#44}πληθυσμὸς μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα ^{#45}γύρω στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν ἔχοντας μαζί τους τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας. Οἱ ἱερεῖς χιλιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, πὺ τόσες φορές εἶχε σώσει τὴν Πόλι.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιακόπου κανονιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πιά πὼς τὴν ἄλλη ἡμέρα, στὶς 29 Μαΐου, θὰ ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεθεώρησε πρῶτα τὰ τεῖχη κι ἔδωσε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴν πρόχειρη ἐπισκευὴ τῶν ρηγμάτων. Καὶ

κατόπιν ἐπῆγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἀφοῦ συνεχέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικούς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγῶνος, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἡρωϊκά. Ἀλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως μᾶς τὰ διέσωσεν ὁ ὑπουργός του καὶ ἱστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

« Σεῖς, εὐγενέστατοι ἀρχόντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δῆμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναιότατοι συστρατιῶται κι ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, ποὺ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεώς μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ με ὅλη τὴν πολεμικὴ του τέχνη καὶ με ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ ὅλη τὴ στρατιωτικὴ του δύναμι θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεσι

και από την ξηρά και από τη θάλασσα, για να ήμπορέση να
μᾶς κεντήση με τὸ δηλητήριό του σὰν φίδι φαρμακερὸ και
να μᾶς καταπιῇ σὰν λεοντάρι ἀνήμερο.

» Γι' αὐτὸ σᾶς λέγω και σᾶς παρακαλῶ να μείνετε ἀκλό-
νητοι με ἀνδρεία και με ἄφοβη ψυχή, ὅπως ἐκάματε πάντοτε
ὡς τώρα χτυπῶντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας. Στὰ
δικά σας χέρια παραδίδω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ και τὴν πιὸ
περίφημη πόλι, πού εἶναι πατρίδα σας και βασίλισσα ἀνά-
μεσα στὶς ἄλλες πόλεις.

» Γνωρίζετε καλά, ἀδελφια, πὼς ὅλοι μαζί ὀφείλομε για
τέσσαρα ἀγαθὰ να προτιμήσωμε να σκοτωθοῦμε, παρά να
ζοῦμε: Πρῶτο για τὴν πίστι και τὴν εὐσέβειά μας, δεύτερο
για τὴν πατρίδα μας, τρίτο για τὸ βασιλιᾶ και τέταρτο για
τοὺς συγγενεῖς και τοὺς φίλους μας. Λοιπόν, ἀδελφια, ἂν

οφείλωμε νὰ πολεμοῦμε ὡς τὸ θάνατο γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα αὐτὰ ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ πολεμήσωμε γιὰ ὅλα μαζί, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ὀλοφάνερα πὼς κινδυνεύομε νὰ τὰ χάσωμε καὶ τὰ τέσσαρα ἀγαθὰ μας.

» Ἄν ὁ Θεὸς δώσῃ τὴ νίκη στοὺς ἀσεβεῖς γιὰ τὰ δικά μας ἁμαρτήματα, κινδυνεύομε νὰ χάσωμε τὴν πίστι μας τὴν ἀγία, ποὺ μᾶς ἐδώρισε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμά του. Καὶ ἂν κερδίσῃ κανεὶς ὅλο τὸν κόσμον καὶ χάσῃ τὴν ψυχὴ του, ποῖο θὰ εἶναι τὸ ὄφελός του; Δεύτερο θὰ χάσωμε τὴν περίφημη πατρίδα μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Τρίτο θὰ χάσωμε τὴ βασιλείαν μας, ποὺ μία φορὰ ἦταν λαμπρὴ, ἀλλὰ τώρα θὰ ταπεινωθῇ καὶ θὰ περιπαιχθῇ καὶ θὰ ἐκμηδενισθῇ ἀπὸ τὸν τύραννο καὶ τὸν ἀσεβῆ. Τέταρτο θὰ χάσωμε τὰ πολυαγαπημένα μας πρόσωπα, τὰ παιδιὰ μας, τὶς γυναῖκές μας ».

Μόλις ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος ἐξεκίνησε γιὰ τὴν Ἀγία Σοφία, ὅπου προσευχήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ «μετέλαβε τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων». Ἐξαγνισμένος πιά ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες κακίες ἐπῆγε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἐκάλεσε ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους τιτλοῦχους ὡς τοὺς ὑπηρετές, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἐζήτησε ἀπὸ ὅλους συγχώρεσι. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, βλέποντας πὼς ἴσως δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας, ἐτοιμάζεται νὰ πεθάνῃ, ὅπως ταιριάζει σ' ἓναν ἀληθινὸ Ἑλληνα καὶ ἓνα ἀληθινὸ χριστιανό.

Ἀπὸ τὸ παλάτι φεύγει νύκτα, ὅχι γιὰ ν' ἀναπαυθῇ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάλι τὶς φρουρές. Δὲν ἐπρόκειτο πιά νὰ ξανακοιμηθῇ παρὰ μόνο τὸν αἰώνιο ὕπνο τοῦ «μαρμαρωμένου βασιλιᾶ», ἀφοῦ θὰ ἐπολεμοῦσε καὶ θὰ ἐπεφτε στὴν Πύλῃ τοῦ Ρωμανοῦ γενναϊότατος ἀνάμεσα στοὺς γενναίους του.

Ἡ ἐθνική μας ἱστορία ἔχει πολλοὺς ἥρωες μέσα σὲ το-
 σους καὶ τόσοις ἀγῶνες τριῶν χιλιάδων χρόνων. Λίγοι ὅμως
 ἔζησαν καὶ ζοῦν ἀκόμη μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τοῦ ἀγράμμα-
 του Ἕλληνος, τόσοι ὠραῖοι καὶ τόσοι πολυτραγουδημένοι
 ὅσοι τρεῖς: Ὁ Λεωνίδας, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ
 ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Κι οἱ τρεῖς τοὺς δὲν ἐνίκησαν τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ κι οἱ
 τρεῖς τοὺς δὲν ἐδίστασαν οὔτε μία στιγμή νὰ θυσιάσθουν.
 Οἱ μυριάδες τῶν ἐχθρῶν ἐπάτησαν τὸ ἱερὸ χῶμα, ποὺ ὑπε-
 ρασπίζοντο κι ὁ Λεωνίδας στὶς Θερμοπύλες κι ὁ Κωνσταντῖ-
 νος στὴν Πύλῃ τοῦ Ρωμανοῦ κι ὁ Διάκος στὴν Ἀλαμάννα,
 ἀλλὰ τὸ ἐπάτησαν ποτισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν πιά
 ὑπερασπιστῶν του. Καὶ τὸ αἷματοποτισμένο ἐκεῖνο χῶμα ἐ-
 γέννησε τοὺς ἐθνικοὺς μας θρύλους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐμορφώ-
 θηκαν καὶ μορφώνονται οἱ Ἑλληνικὲς γενεές.

Καὶ στοὺς νεωτέρους ἐθνικοὺς μας ἀγῶνες πόσοι καὶ
 πόσοι Ἕλληνες, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, ἐπολέμησαν
 ἔχοντας ὀλοζώντανο μπροστὰ στὰ μάτια τοὺς τὸ ὄραμα τοῦ
 Λεωνίδα, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἀθνα-
 σίου Διακού! Κι ὅταν ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν
 τοὺς ἀφῆρεσε τῇ νίκῃ, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ αὐτοθυσία τοὺς
 ἐκέρδισαν τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἐθνικοῦ μάρτυρος. Ἀς θυ-
 μηθοῦμε τοὺς λίγους ὑπερασπιστὰς τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακε-
 δονίας καὶ τῆς Θράκης στὰ 1941...

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

12. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια
σημαίνει κι ἡ Ἁγία - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τὰ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διᾶκος.
Ψάλλει ζερβά ὁ βασιλιᾶς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰμποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νὰ βγῇ ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
« Πάψατε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπᾶδες, πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψῃ.
Μόν' στεῦλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ ῥθοῦν τρία καράβια:
τό 'να νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἁγία Τράπεζά μας...».
Ἡ Δέσποινα ταραχτήκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
— Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζῃς,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιρούς, πάλι δικὰ σας εἶναι.

13. ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΟΧΙ»

Στα ξένα Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραχμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἀϊρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἰδήσις πὺ ἀντεστάτωσε τὸν κόσμον: Ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα; Θὰ ταξιδεύσουν; Καὶ θὰ ἀψηφήσουν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μώλους; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα; Πῶς θὰ ζήσῃ ἡ πατρίδα χωρὶς τρόφιμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες;

Μὲ τίς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖό του, καὶ ἀναμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.

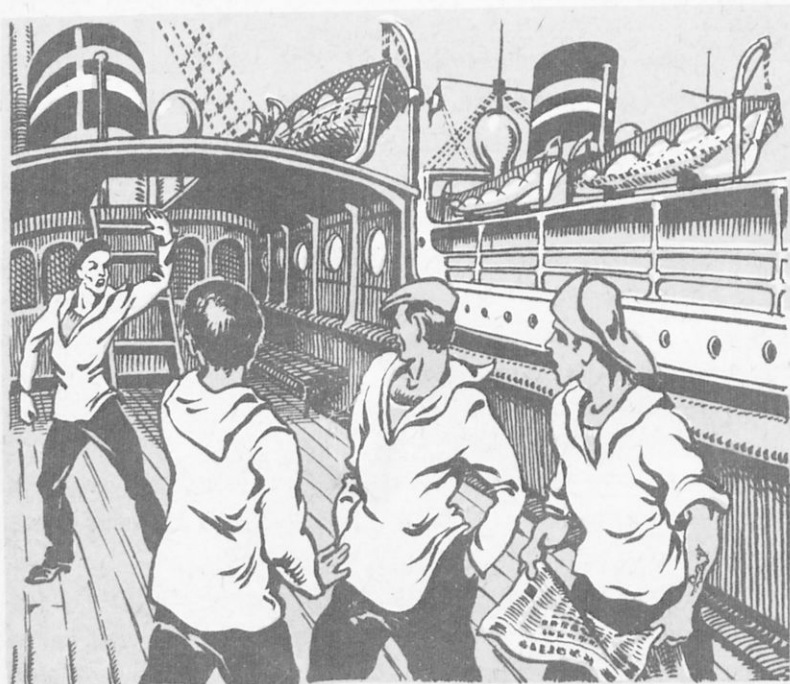
Τὴν ἄλλη ἡμέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἐλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο πὺ ἀνέβηκε ἐκάλεσε ὅλους, ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς ὠμίλησε.

Ὁμίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὁμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τίς δύο μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας: τὴν ἀγάπη πρὸς

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὠμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, ποὺ θὰ εὔρουν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξιδιά των ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. «Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξουμε τί ἀξίζουμε· τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσουμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρῶτες ὕλες οὔτε τὸ κάθε τι ποὺ χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικῶντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους...».

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία κι ἀπεχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο ἐχειροκροτοῦσε καὶ ἐζητωκραύγαζε.

Ὁ Θιακὸς Ὄταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἀναψε ἡ συζήτησις γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ πολλοὶ ὑπεστήριζαν, ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μία στιγμή ἓνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ἐρώτησε κάποιον συνάδελφό του:

— Δὲ μοῦ λές, Φίλιππα, ἂν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνη;

— "Α! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ φούκτα! Τί θέλεις νὰ κάνουμε; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτήρας ἀπὸ ἄνω μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσεά.

Σὰν τὸ λιοντάρι, ποὺ ἔξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιὰ του ἔγινε φοβερή· ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῇ· καὶ μὲ φωνὴ τραχειὰ ἐβρυχήθηκε: 38

— "Οχι! ὄχι δὲ θὰ περάσουν! Ἄς κοπιᾶσουν καὶ θὰ ἰδοῦμε!

— Γειά σου, Θιακέ! Ζήτω! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα! Ἐφώνησαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοϊκὸς ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μελούδι τῶν κοκκάλων του ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγὴ της:

"Οχι! Δὲ θὰ περάσουν! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος!

Σὲ ἓνα χρόνο ἔπειτα καὶ δύο μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἐβροντοφώναξαν τὸ δεύτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ σὲ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης ἐφάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του ἐμίλαγε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

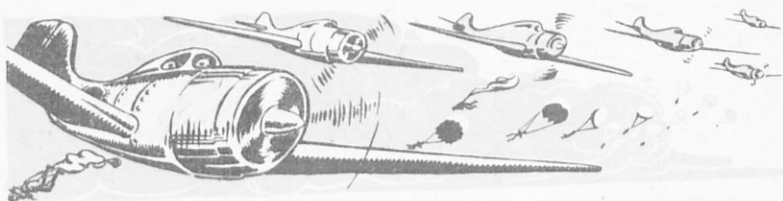
14. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἡπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὁρμή, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

4'Ο βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθη
κι ἄς φύγη ντροπιασμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθη,
τῆς λευθεριᾶς δὲν σβήστη ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνη κεραυνοὺς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἐφημερὶς « Καθημερινή »

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

15. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγερόκορμες Κρητικοπούλες ἐστέκοντο ἴσως σὰν λαμπάδες μπροστὰ στὸ Γερμανὸ διοικητὴ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἦσαν κι οἱ δύο ψηλές, λιγνές, ἀλλὰ γεροδεμένες, μελαχροινές, μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά, εἴκοσι δύο ἕως εἴκοσι πέντε χρόνων. Κι ἐφοροῦσαν ἀνδρικές κρητικές βράκες καὶ ψηλὰ ὑποδήματα. Ἦσαν ἀδελφές. Ἀρετὴ ὀνομαζόταν ἡ μεγαλύτερη κι Ἐλευθερία ἡ μικρότερη. Εἶχαν πιασθῇ αἰχμάλωτες σὲ μία συμπλοκὴ κοντὰ στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Μάλεμε στὴ μάχη τῆς Κρήτης. Κι ἡ διαταγὴ ἦταν: Ὅσοι ἐνοπλοὶ πολῖται συνελαμβάνοντο αἰχμάλωτοι νὰ τουφεκίζωνται «ἐπὶ τόπου».

Ἀ Δὲν ἐμίλουσε ὅμως ἡ διαταγὴ καθόλου γιὰ γυναῖκες. Κι οἱ δύο ἀδελφές εἶχαν πιασθῇ, ἀφοῦ ἐπολέμησαν σὰν τὰ καλύτερα πυροβόλια, ὀπλισμένες μὲ δύο παλαιούς γκράδες. Ἀ Στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν ἔπεσαν, μόνον ἀφοῦ τοὺς ἔστειλαν μὲ ἀλάθειντο μάτι καὶ τὴν τελευταία τους σφαῖρα. Καμμία προφύλαξι δὲν ἐπῆραν σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς φονικῆς συμπλοκῆς. Οἱ σφαῖρες ὥρες ὀλόκληρες ἐπερνοῦσαν γυρὸ τους σὰν μέλισσες, χωρὶς ὅμως νὰ τίς ἐγγίζουν καθόλου. Λὲς κι εἶχαν ἐπάνω τους Τίμιο ξύλο.

Ἡ καταγωγὴ τους ἦταν ἀπὸ ἓνα μικρὸ χωριὸ τῶν Σφακιῶν. Τὸν πατέρα τους τὸν εἶχαν χάσει στὸ Μικρασιατικὸ πόλεμο. Τὰ δύο ἀδελφία τους, ὁ Μανώλης κι ὁ Γιῶργος, εἶ-

χαν ἐπιστρατευθῇ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο Ἡπειρο, ὅπου μαζί με τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορά στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποῖος ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωσι καὶ τὴ διάλυσι τοῦ στρατοῦ μας. Τάχα νὰ ἐζοῦσαν; Ἡ χήρα ἢ μητέρα καὶ οἱ ὀρφανὲς ἀδελφές τους ἐπερνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

Ἀντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἰδησις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἓνα πρωτὶ ἓνα τρομερὸ μήνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἔρριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι Ἑλληνες στρατιῶται, μετὰ τὴ βοήθεια ὅσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισον ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ ἐπλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, ποὺ ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἀλλὰ κι οἱ στρατιῶται δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγεμνὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαζαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι εὕρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεζαν νὰ μετρηθοῦν μετὰ τὸν πιὸ τέλειο στρατό, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὰς ὁμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὠδηγοῦσαν οἱ παπᾶδες, κρατῶντας μετὰ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μετὰ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε ἐπετάχθησαν στὴ μέση καὶ πολλὰς Κρητικοποῦλες ὠπλισμένες. Κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μαννούλα, τὴν εὐχή σου!...

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τῆς οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ

τους, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα τους, ποὺ τὶς ἐφύλαγαν στὰ βάθη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκρᾶδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φουσχλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ἐξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἀνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους. **Αἶψα**

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας!... Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερὰ στὸ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστάς, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καί, μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσεν ἡ μητέρα.

—“Αχ! γιατί νά μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας νά ἔλθω μαζί σας, ἐμουργούρισε μὲ παρίανο.

— Ξέρετε ποία εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πού κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἐρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

“Ενας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διεμνηνά.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νά πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη; Ποία ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, πού ἤλθατε νά μᾶς ὑποδουλώσετε; Ἦταν ἡ πληρωμένη ἀπάντησις τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι ἐμουργούρισε καὶ διέταξε νά τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

— Ἐπρεπε νά τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, πού παρεστέκοντο στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νά τοὺς κάμω. Μοῦ ἤλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολῖνο νά στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοπούλες ἑνοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νά μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πείσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νά τὶς γνωρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἐζωγραφίσθηκε μελαγχολικὴ ἔκφρασι. « Πῶς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μία χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! ».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

16. Η ΣΗΜΑΙΑ

1 Πάντα κι όπου σ' αντικρύζω
μέ λαχτάρα σταματώ
και περήφανα δακρύζω,
ταπεινά σε χαιρετώ.

2 Δόξα θάνατον στολίζει
κάθε θεία σου πτυχή
και μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδος ἡ ψυχή.

3 Όταν ξάφνου σε χαϊδεύη
τ' άγεράκι τ' άλαφρό,
μοιάζεις κύμα, πού σαλεύει
μέ χιονόλευκον άφρό.

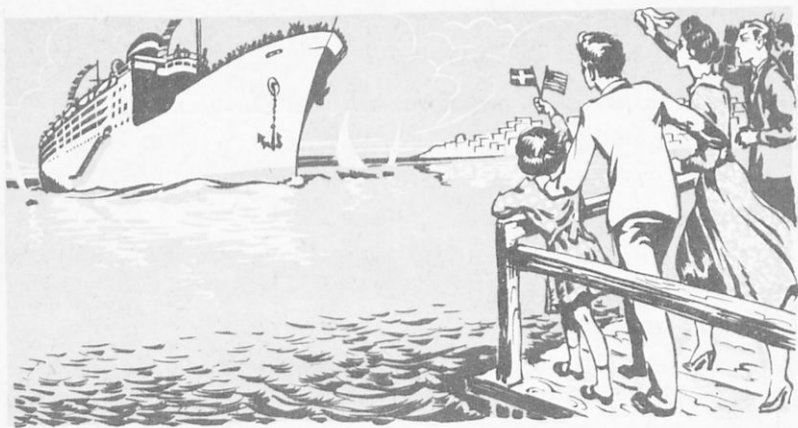
4 Κι ό Σταυρός, πού λαμπυρίζει
στήν ψηλή σου κορυφή,
εἶν' ό φάρος πού φωτίζει
μιάν έλπίδα μας κρυφή.

5 Σε θωρῶ κι αναθαρρεύω
και τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σάν άγία σε λατρεύω,
σά μητέρα σ' άγαπῶ.

6 Κι' άπ' τὰ στήθη μου ανεβαίνει
μιά χαρούμενη φωνή:
Νά εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ῶ Σημαία γαλανή!

« Τὰ πρώτα βήματα »

Ἰωάννης Πολέμης

17. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΟΝ ΕΔΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὠκεανὸ ἢ Μεσόγειος καὶ μετὰ τὴ Μεσόγειο
τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν
καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στὶς κυματιστὲς λοφοσει-
ρές, στὰ σπίτια, ποὺ καπνίζουν καὶ περιμένουν ἐορταστικὰ
τὴν ἐπάνοδο τῶν ξενιτεμένων.

Ἡ μαννούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια
της, ἡ ἀδελφούλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινὰ της,
ὁ πατέρας ἀστράπτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμά-
νια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χερί του στοῦ παιδί, ποὺ
γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὁλοστρόγγυλο, καθαρὸ, μὲ τὸν
ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Μεγάλης Δημο-
κρατίας.

Χαρές καὶ πανηγύρια! "Ἀνοιξίς! Πρασινίζουν οἱ κάμ-
ποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, τὰ ἴδια δένδρα,
ποὺ ἔδωσαν τὸν ἴσκιό τους, κάποτε στὰ μικρὰ παιδιά, οἱ γα-
λάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματί-
ζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλληκαριῶν. Ἡ καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετίσῃ σὲ λίγο καὶ τὰ τραγούδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαούτα θὰ παίζουν. 144

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρυσμα τοῦ βαποριοῦ, ποὺ αὐλακώνει μὲ ὄρμη τὴ θάλασσα, ποὺ λὲς καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φθάνει, ὅλο φθάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πλέον, οἱ ξενιτεμένοι, νὰ τους, σὰν τὰ περιστέρια ὁλόλευκοι, ἀρδιασμένοι στὸ κατὰστροφμα μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιατί τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

Νὰ καὶ ὁ ἥλιος, ποὺ μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὠραῖα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νὰ ὁ οὐρανὸς ὁ γαλάζιος καὶ ὁλοξάστερος, νὰ ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ πανιά, νὰ τὰ μαντήλια, ποὺ στέλλουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ τους τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό.

Πτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀφήσαμε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφὲς τὸ ἀνδρειωμένο κορμὶ της στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμογέλιο της, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὁλόθερμη ἀγκαλιά της.

Τί ὦρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησιμόνητες! "Ὅταν ἡ ἄγκυρα ἐπόντισε στὰ ἤρεμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἓνα βροντερὸ «Ζήτω ἡ Πατρίδα!» ἀκούσθηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἓνα παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξεπετάχθηκαν στὸ πάτριο ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἔσκυψαν καὶ τὸ ἐφίλησαν, τὸ ἐρράντισαν μὲ τὰ δάκρυά τους.

Εὐλογημένος ἂς εἶναι ὁ ἐρχομὸς τους! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρο πανταλόνι, μαῦρο σακ-

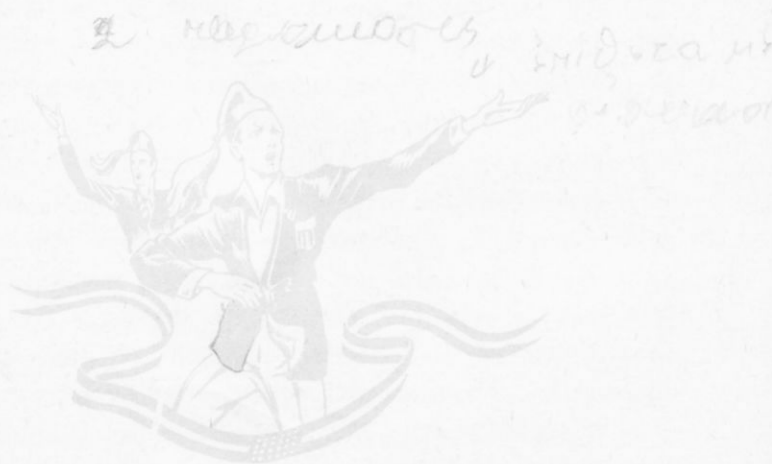
κάκι καὶ στὸ κεφάλι τὸ ἀρματωλικὸ φέσι καὶ ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι καὶ γεμᾶτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ καὶ πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πάτριον ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωϊνὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν καὶ νὰ σβήσουν τὴ δίψα τους στὴ βρύσι τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα καὶ ὀλόδροσα νερά.

Αἱ Ἀθῆναι ἀνοιξαν τὴν ἀγκαλιά τους στοὺς νοσταλγούς κι ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι, ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἑλληνικὴ ἐπάνοδος ἐπῆρε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ συναγερμοῦ. Ἀλησμόνητες ἡμέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ καράβανι τῶν νοσταλγῶν ἐχάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ἐσκορπίσθηκε σὲ λιμάνια καὶ σὲ σταθμούς, εὐρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὲς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπάνοδου καὶ τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴν πάτρια στέγη.

Περιοδικὸν «Ἑλλ. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος»

Μιχαὴλ Ροδάς

18. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα πού θά φύγω καὶ θά πάω στὰ ξένα,
καὶ θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νὰ πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανὴ πατρίς μου, πολυαγαπημένη.
"Ἄφησε μαζί μου φυλακτὸ νὰ πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλακτὸ ἀπ' ἀρρώστεια, φυλακτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυκτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαπτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννᾷ
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ ἥλιου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μωσχᾶτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τῇ δάφνῃ, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό'χουν σκάψει,
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἓνα Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό'χουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,
 χῶμα, πού'χει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θεὲ νὰ σὲ κρεμάσω φυλακτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλακτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ μεθὰ παίρνη δύναμι, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέψουν ἄλλα ξένα κάλλη.

Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θεὲ νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θεὲ νὰ 'ρθῶ. Δ

Κι ἂν τὸ ριζικό μου — ἔρημο καὶ μαῦρο —
 μοῦ 'γραψέ νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὕστερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρῶ,
 τὸ ὕστερνὸ φιλή μου θεὲ νὰ σοῦ χαρίσω...
 Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνήμα θάναί πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῇς μαζί μου, στὴν καρδίᾳ μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό.

« Ἀμάραντα »

Γεώργιος Δροσίνης

19. Η TZABELAINA

Στὸν Κάλαμο, στὸ μικρὸ νησὶ κοντὰ στὴν Ἰθάκη, χιλιάδες ἔμειναν ἀδύνατες ψυχές ὅλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, φευγᾶτες ἀπὸ τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ γλυτώσουν. Ἐκεῖ μαζὶ μὲ ἄλλες Σουλιώτισσες ἐζοῦσε, ποιά; Ἡ Δέσπω ἢ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναίκα, ἡ θαυμαστή ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μὲ τὸν Ἀλῆ-πασᾶ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Τώρα ὅμως ἄλλος ἐγένετο πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πιὸς μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ Ἑπτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζί μὲ τόσα ἄλλα ἀδελφία τους· μαζί τους ἦσαν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γυιοί, ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγοῦρης, καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μία ἡμέρα ξαφνικὰ ἐφθασε στὸν Κάλαμο μία κακὴ εἰδησις, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγοῦρης ἐσκοτώθηκαν!

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, κι ἡ Δέσπω συντροφιὰ τους, ἄρχισαν τὸ κλάμα, τὸ ξεφωνητὸ καὶ τὸ μαλλοτράβηγμα.

Ἐξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθή ἐτινάχθηκε, ἔρριξε πίσω τὰ μαλλιά κι ἐσφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάματα! εἶπε προστακτικὰ· ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο. Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκωθῆτε τώρα νὰ βάψωμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἀμαρτία, κι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργισθῇ.

Ἀπὸ σεβασμὸ ἐσηκώθηκαν μία μία κι ἄρχισαν νὰ κοιτᾶν τὴ δουλειά τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαναστενάζουν πικρά.

Μὰ ξαφνικὰ, κι ἐκεῖ ποὺ καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ βάψιμο, φθάνει ἄλλη πρόσχαρη εἰδησις, πὼς ὄχι, ἦτο ψέμα, δὲ σκοτώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπουλα. Κάποιος ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ μόνον.

Καὶ φαντάζεται κανένas τὴ χαρά, ὕστερα ἀπὸ τόση λύπη. Κι ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή:

— Δοξασμένη ἡ χάρι σου, Χριστέ, ποὺ μοῦ τοὺς ἐφύλαξες... μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους...

20. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
« ἔλα πάλι » νὰ σοῦ πῇ.

Ἄργειε νὰ ῥθῃ ἐκείνη ἡ μέρα
 κι ἦταν ὅλα σιωπηλά,
 γιατί τὰ σκιαζε ἡ φοβέρα
 καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
 μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
 περασμένα μεγαλεῖα
 καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Κι ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
 φιλελεύθερη λαλιά,
 τό ν'α ἐχτύπαε τ' ἄλλο χέρι
 ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: Πότε; Ἄ! πότε βγάνω
 τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τσ' ἐρμιές;
 Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
 κλάψες, ἄλυσες, φωνές;

Τότ' ἐσῆκωνες τὸ βλέμμα
 μέσ' τὰ κλάματα θολὰ
 καὶ εἰς τὸ ροῦχό σου ἔσταζε αἷμα,
 πλῆθος αἷμα ἐλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα
 ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
 νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
 ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχή τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχή·
δὲν εἶν' εὐκόλεις οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεῖα τὲς κουρταλῆ.

"Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἀλλ' ἀνάσασι καμμιὰ·
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φριχτά.

"Ἄλλοι, ὦϊμέ! στή συμφορὰ σου,
ποὺ ἐχαίροντο πολὺ,
« σῦρε νὰ βρῆς τὰ παιδιὰ σου,
σῦρε!» ἐλέγαν οἱ σκληροί...

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ! χαῖρε, Ἐλευθεριά!

« Ἀπαντα »

Διονύσιος Σολωμός

Γ', ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι Τού! τού! τού! Ἀκούσθηκε στήν ἄκρη
στή δουλειά των τοῦ χωριοῦ ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ἀγροτι-
κοῦ διανομέως.

Ὁ κύρ Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, πού ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στήν πέτσινη
σάκκα του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
κινᾷ γιὰ τὰ γύρο χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Πουθενά δεν κάθεται· πάντοτε είναι βιαστικός, για να προφθάνη. Δουλεύει, ήμπορεί να ειπῇ κανείς, σαν τὸ χρονόμετρο ρολοῦ. Είναι πάντοτε ὑγιής, λέτε κι έχει κάνει σύμφωνο φιλίας με τὴν ἀρρώστεια. Γνωρίζει με τὰ ὀνόμα των ὅλους καὶ εἶναι φίλος ὅλων.

Ἀλλὰ τώρα, ποῦ εἶναι πόλεμος με τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Γερμανοὺς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βασίλη. Τὰ παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με ἀγωνία — καλὴ του ὥρα! —, για να μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά των καὶ να στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά των.

Στὰ Λουσικά ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων καὶ ὅμως πολλά λόγια δὲν λέει σαν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, ποῦ δὲν ξέρουν καὶ ἔχουν παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφῃ συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρει. Οἱ σπίνες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησί του νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲν λέει «ὄχι» ποτέ του· πάντα «ναί» καὶ με χαμόγελο. Τὴν ὥρα ποῦ γράφει σκέψι ἄλλη δὲν ἔχει, παρὰ νὰ ειπῇ στὸ χαρτὶ καθαρά καὶ ξάστερα τίς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ποῦ ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶτ καθισμένος στὸ γραφεῖό του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τραπεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκίμαζε ἱκανοποιήσι· προσέφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμή.

Τὸ γράμμα
τῆς Μόσχως

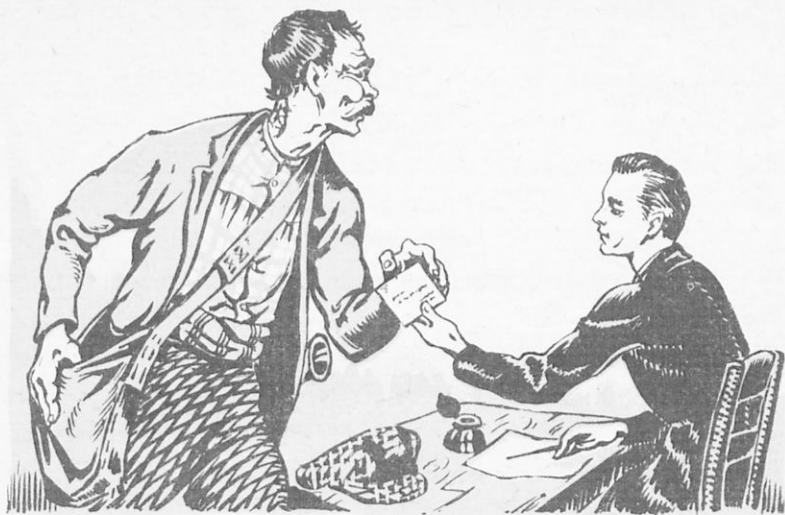
Ἐγγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νεόπανδρη, ἔγγραφε στὸν ἄνδρα της, ποὺ εἶναι στὸ μέτωπο:

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, ποὺ εἵμαστε δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι της καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σὲ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἰταλοὺς...

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιαννης Δήμου ἔγγραφε τὴ σύστασι καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἄλλ' ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμή ἐφάνηκε, ὅτι κάτι ἐζέχασε

κι ἤθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. "Εβγαλε μὲ προσοχὴ ἓνα κλῶν βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ἐντροπὴ, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστειλε τὴν ἰδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

Ὁ κύρ Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκαλημέρισε ὅλους καὶ ὅλες. "Ανοιξε τὴ σάκκα του, ἐμοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέρους καὶ γυναῖκες, ποὺ ἐπερίμεναν, καὶ ἐπῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατεῦοδιά συνώδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

"Αλλάξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο των, ἐξαναχαιρέτισε μὲ τὴν καρδιά του καὶ ἐσυνέχισε τὸ δρόμο του.

᾽Αρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζη ἕνα ἕνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ των μυστικά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἰδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες. ◊

Ὅταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράσι: «Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπαρμπα-Γιώτη, τὴ θεια-Βασιλική, τὴν Ντίνια... τόν... τὴν... τὴν...», τὰ δάκρυα ἐπλημμύριζαν τὰ μάτια ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουαν τὸ ὄνομά των. Ἐκλαιαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἄκουαν. Ἐκλαιαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή.

x

Τὸ γράμμα
τοῦ Γιάννη

Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καθημὸς καὶ χαρὲς, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια ἐγύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλ' ἔλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ βραχνᾶς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἐφθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἀνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄρχισαν νὰ ἔρχονται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκολούθησαν δέματα καὶ δολλάρια. ◊

122

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλητοι ἐποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε ἡμέρα γιὰ

όσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχε ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

"Ἐνα πρωτὶ παρέδωσε στὸν κύρ Βασίλη καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖό του, ποῦ ἔμενε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; Τί τάχα νὰ ἐγύρευε; Κανένα δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν 'Αμερική. 'Επαραξενεύθηκε δὲν εἶχε κανένα ἐκεῖ, οὔτε συγγενῇ οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἄνοιξε μὲ προσοχή. 'Επάνω ἐπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. "Εβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδιάβασε:

'Αγαπητέ μας κύρ Βασίλη.

'Ο Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ ἐμάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾷς γιὰ νὰ πηγαίνης τακτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσιικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾷσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσιικιώτες, ποὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

'Ο πρόεδρος τοῦ συλλόγου...

'Ο κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε! "Εκαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο:

—"Α, τὸ καλὸ παιδί! "Α, τοὺς καλοὺς Λουσιικιώτες!

Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἐπέρασε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ

*εἶπα
ἔγραφα*

Λουσικά για τή συνηθισμένη διανομή τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλ' ἦταν ἀγνώριστος, σωστός Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουργη φορεσιά καὶ τὰ ὑψηλὰ ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκκα του μὲ τὰ 4 διαμερισματάκια, τὸ καινούργιο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσμένως λέγοντας:

— Παιδί μου, ἐσὺ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γερο-κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά!

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλισαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Κι ὅταν ἐρωτοῦσαν τὸν κύρ Βασίλη, ἐκεῖ πού ἐμοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποῦ ἦρε τὴν ὥραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο:

— Ἀμή, τί νομίζετε! Ἔχω καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλ' ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

22. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μὲ τὸ μικρὸ τοῦ τ’ ὄνομα ἓνας τὸν ἄλλο κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά·
ξέρει καθένας στ’ ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζη.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζουμε νερά
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζουμε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλιῖψι καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ’ ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὅλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ’ τὸ καμπαναριὸ
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα,
ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ γιορτῇ, καθημερινῇ,
θαύρῃ στρωμένο καναπέ, θαύρῃ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ’ τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μέσ’ στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι.

« Πρωτὸν ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

23. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ή χαρά τῶν παιδιῶν ἐκείνη τήν ἡμέρα. Στά παιδικά συσσίτια γιά πρώτη φορά θά ἐμοίραζαν γάλα, πού εἶχεν ἐξαφανισθῇ ἀπό τās 'Αθήνας πολλούς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπό τήν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτό γίνε-
νει εἶδος πολυτελείας. Μά τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ή πρώτη ἀποστολή τοῦ Διεθνοῦς 'Ερυθροῦ Σταυροῦ.

ὍΤο γάλα ἐβραζόταν σέ μεγάλα καζάνια στά σχολεῖα κι ὅπου ἀλλοῦ ἐλειτουργοῦσαν παιδικά συσσίτια. Καί τὰ πεινασμένα 'Ελληνόπουλα δέν ἐχόρταιναν νά τὸ ρουφοῦν μέ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνη ή διανομή. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καί τὸ πληγούρι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσῃ ὡς τώρα στή ζωή. Καί τὰ εἶχαν πιά βαρεθῇ. Τὸ γάλα ὅμως θά τοὺς ξανάφερνε τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς ὑγείας.

Σ' ένα συνοικιακό δημοτικό σχολείο του Πειραιώς ήταν μαθητής κι ο Κωστάκης, παιδί πτωχοῦ υπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολύ, ἐνάμισυ χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλά καὶ πολλὰ ροῦχά τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δύο παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖά τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε ἡμέρες τὸ μῆνα. Κι ἡ καημένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμῆσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, ἐπληρώθηκε ἐλαφρὰ στὸ δεξι χέρι κι εἶχε πιασθῇ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατῴρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσῃ τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ υπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπεν ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρὰ κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δύο διδασκάλισσες μὲ δύο μεγάλες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ

καθένα ἐκαθόταν σ' ἓνα θρανίον καὶ τὸ ροφούσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι. Κι ὅταν ἐτελείωνε, ἐπερνούσε μπροστά ἀπὸ τῆ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μιὰ γωνιὰ κι ἐφαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μία στιγμή πού ἔβγαιναν πολλὰ παιδιὰ μαζεμμένα, ἐχώθηκε ἀνάμεσά τους κι αὐτὸς μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτευθῇ πὼς θὰ τὴν ἐξεγελοῦσε, γιατί ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξι του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη ἐκράτησε μιὰ ἐβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; Τὸν ἐμάλλωσε περισσότερο λυπημένη παρὰ θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὕρεξι σήμερα, ἐδικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῇ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια ἐκατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθίσσης νὰ τὸ πιῇς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ἐξανακάθισε κι ἤπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρῶνὸν ἐπεισόδιο. Κι ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτῆρα τῆς διευθυντρίας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἔκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα ἡμέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δύο παιδιὰ τους, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρουν τὸ γάλα τους.

Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρά γιὰ τὰ παιδιά τους. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

Ὁ Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευθύντρια μὲ συγκίνησι, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἡ ἰδία. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τὴ διευθύντριά του καὶ τὸν γιατρό. Κι ὥς τὴν ἡμέρα πού ἐφυγόν οἱ γερμανοί, τὸν ἐφυλαζαν πολὺ καλὰ κρυμμένοι.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

24. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

- Γιατί, μαμά μου, τή στιγμή, πού κάνω έλεημοσύνη, νοιώθω στὰ στήθη μου γλυκειά κι άτέλειωτη χαρά, κι όταν τὸ χέρι μου κρυφά τὸν ὀβολό του δίνῃ, γιατί νομίζω πὼς πετῶ μ' ἀγγελικὰ πτερὰ;
- Παιδί μου, κάθε άνθρωπος, ὅπου στὸν κόσμο μένει, ἀπ' τή στιγμή, πού ἔρχεται στή γῆ νὰ γεννηθῇ, ὡς τή στιγμή τὴν ὕστερη, πού φεύγει καὶ πεθαίνει, ἔχει ἓνα φύλακ' ἄγγελο, πού τὸν ἀκολουθεῖ. Καὶ κάθε πρᾶξι του καλὴ ὁ ἄγγελος τὴν κρίνει καὶ γελαστός, χαρούμενος σκύβει καὶ τὸν φιλεῖ, κι ὅση χαρὰ ἔχει ὁ ἄγγελος, τόση χαρὰ τοῦ δίνει μ' ἐκεῖνο τὸ γλυκύτατο κι ἀγγελικὸ φιλί. Γι' αὐτὸ καὶ σὺ νὰ χρεωστῇς μεγάλη εὐγνωμοσύνη, εὐγνωμοσύνη σταὺς πτωχοὺς θερμὴ καὶ περισσῇ, πού πάντα γίνονται ἀφροὺν με τὴν ἐλεημοσύνη νὰ χαίρεται ὁ ἀγγέλός σου καὶ χαίρεσαι καὶ σὺ.

Ἰωάννης Πολέμης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Έργατιδες Εἶδατε ποτέ σας κυψέλη με ^μμέλισσες; Ἀκούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο τῶν; Τίς εἶδατε νὰ πηγαινοέρχονται ἀκούραστες; Ἐδοκιμάσατε τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας τῶν, ποὺ εἶναι γλυκὺ σὰν ζάχαρι καὶ ἀρωματικὸ σὰν ρόδο; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναῖκες; Μάλιστα, γυναῖκες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφόνων!

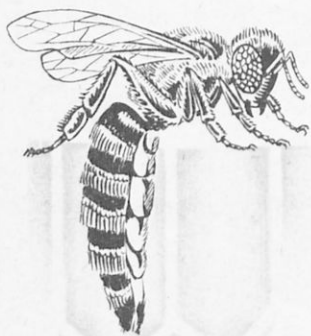
Πρῶτ' πρῶτ' οἱ ἐργάτιδες, 80—100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμμία προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνές θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεύουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τῇ γῦρι νὰ κάμουν τίς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριεὲς ἀκόμη, με πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστειες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξι. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὴν πεῖρά των ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρὲς καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν μωρῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπιν γῦρι καὶ τέλος οἱ πολυπείρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος! Ἄλλες τρώγουν τὰ πουλιά, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καημένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα προϊόντα των.

Ἡ κυψέλη, οἱ κηρῆθρες κλπ. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, πού μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ ἤμποροῦν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μία γενικὴ καθαριότητα, πού θὰ τὴν ἐξήλεγε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου πτερὰ, ξυλαράκια, χρώματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ζῴφια. Ἀνθρώπινο σπῆτι ἤμπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ!

Ἄν τύχη καὶ δὲν τοὺς φανῇ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἓνα παχὺ στρῶμα ἀπὸ κερί, πού θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλίσθουν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες, πού ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, πού θὰ διαμείνουν.

Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ μωρά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως ἐλησμονήσαμε τίποτε; "Α, ναί· τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποῦ θὰ κτισθοῦν! ✕

"Ολες οἱ πράξεις τῶν σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία τῶν, τὴν πατρίδα τῶν. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

"Αν π.χ. κανένα ξένο ζῷο, ποντικὸς, σαλίγκαρος κ.λ.π., μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσιῆς εἶναι μεγάλες, ὁ παρείσακτος ὅπωςδῆποτε θὰ φονευθῇ. Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποῦ δὲν ἤμποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστειες μὲ τὴν ἀποσύνθεσί του!

Ἡ σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρομε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνίκανους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ — ποιὸς ξέρεי μὲ πόση λύπη τῶν! — δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά τῶν. Ἐτσι βλέπομε, ὅταν μία μέλισσα γεννηθῇ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῇ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφήνες σὲ ἐπὶ πόχῃ πείνης.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποῦ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μία μέλισ-

σα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῇ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴν βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸν ἰδικὸν τὼν κίνδυνον, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρὸ μὲ θυσιά τῆς δικῆς τὼν ζωῆς νὰ σώσουν τὴ συνεργάτιδά τὼν.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύῃ. "Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν τὼν, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδος τὼν· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι τὼν μέλι νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; "Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, κι ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

"Ὅλοι ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξὺ τὼν στίς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνον τῆς πατρίδος. "Ἀλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, ποῦ οἱ σοφοὶ ἀκόμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως ποῦ εἶδαμε καὶ ἄπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν δικό τὼν τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Θ Βασίλισσα Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητρί-
αρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν
μία πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκεينὴ τὴν παλιὰ
ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν

κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα, μία μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει « μάννα », ἡ ἐπιστήμη « βασίλισσα ».

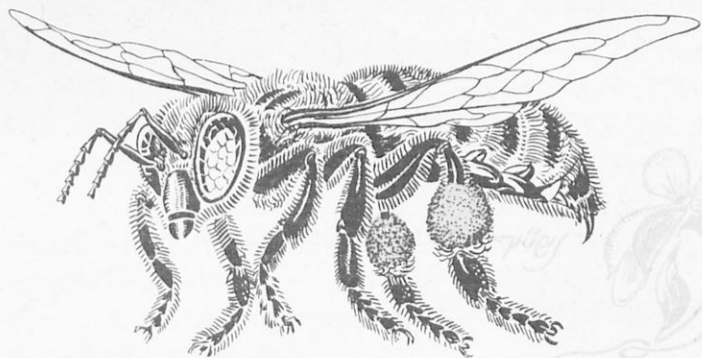
Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μία κυψέλη. Σὲ μία μόνο ἡμέρα τὴν ἀνοίξει μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος των εἶναι δύο καὶ τρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν μητέρα, ποὺ τὰ ἐγέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάννα ἀπ' ὅλο τὸ ζωϊκὸ βασίλειο, ποὺ ξέρεи τί παιδιὰ θὰ κάμῃ, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴν βασίλισσα τὸ μελίσσι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Κι ὅταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, ποὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἄνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοὶ των εἶναι ἴσοι μὲ τῶν παιδιῶν, ποὺ χάνουν τὴν μητέρα των.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολυτιμὴν στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπήκοοί της· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δείξουν τὴν ἀγάπην των.

Κανένας βασιλεὺς, καὶ ὁ πιὸ ἐνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἱκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲν ἐδοκίμασε ἀπὸ τὸ λαὸ του τόση ἀφοσίωσι. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσαρεστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπήκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἰδιαιτέρα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες, ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ δείχνουν μεγάλο σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἄν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ἀπὸ ὥρες, τῆς γίνεται ἀληθινὴ ἀποθέωσις. Μόνο τὰ « ζήτω » δὲν ἀκούονται,

πού, ἂν ἤξεραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἴσως νὰ τ' ἀκού-
αμε κι αὐτά.

Ὅταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερί-
σουν νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἀνεσί της στὶς κηρῆθρες, τῆς
προσφέρουν τὴν τροφή καὶ τὴν θωπεύουν μὲ τὶς κεραῖές
των, ὅπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, ὅταν πίνῃ τὸ γάλα τοῦ!

Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη,
οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲν θ' ἀφήσουν νὰ μπῇ στὴν
κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Κι ἂν μπῇ κρυφά, τότε ἀλλοίμονό
της! Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴ καὶ ἡ θύρα δὲν θ' ἀνοίξῃ,
παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτώμά της.
Στὴν κοινωνία τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν ποτὲ οὔτε
συνωμότες οὔτε προδότες.

Α Ἀλλὰ κι ἂν εἶναι τελείως ἄγονη πιά καὶ ἄχρηστη
γριά καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲν
θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴν φρουροῦν
ἀπὸ τὴν ὀρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της. Ἡ

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μίᾳ τρυφερῇ ἀγάπῃ καὶ

ἀφοσίωσις, πού ποτέ δὲν θὰ ἰδοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα λογικά καὶ ἄλογα. Ποτέ ἡ βασίλισσα-μάννα δὲν θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καμπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπῆκόό της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτέ μέλισσα δὲν θὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἴσιο κεντρί της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάννα της. ○

Ἀποικίαι Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἶπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπῆκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἀλλ' ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲν χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· κι ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι ἐγινόταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες!

Ἀλλὰ ποία διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὀδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωῒνὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθουμένη ἀπὸ ἕνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, γιὰ νὰ εὔρῃ νέα. Κι αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου εὔρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἕνα δένδρο κι ἡ κουρασμένη βασίλισσα, πού δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίσῃ σ' ἕνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρῳ της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται ἕνας ὄγκος κρεμασμένος, πού μοιάζει σὰν μεγάλο κυδῶνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

Ἄν τύχῃ καὶ δὲν ἰδῇ κανεὶς τὸ σμῆνος νὰ τὸ πιάσῃ, θὰ ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εὔρῃ καμμιὰ κουφάλα ἢ καμμιὰ σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. Ἀλλὰ συνήθως κάποιος

μελισσοκόμος θὰ περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ τὸ ἰδῇ καὶ θὰ τρέξῃ
νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο
τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γο-
νιμότητα, τάξι, στοργή, σεβασμό.

Ἀλλὰ κι ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲν μένει
ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνο-
ήσει καὶ γι' αὐτό. Ἐχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες. Καὶ μία
ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θὰ νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ
θ' ἀνεβῇ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τὶς
ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοι-
νωνία τῶν μελισσῶν.

Νικόλαος Α. Κορτόπουλος

26. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

Ὁ λαὸς Εὐρέθηκα κάποτε σ' ἓνα εὐτυχισμένο λαό. Ὁ λαὸς αὐτὸς ἦταν χαριτωμένος, ἡμερος, ἀγαθός, εἰρηνικός. Ἐχαιρόταν τὸν ἥλιο, τὸν ἀέρα, τὶς ὁμορφιές τῆς φύσεως, χωρὶς τίποτε νὰ τοῦ λείπη, χωρὶς τίποτε νὰ γυρεύη.

Ὁ κόσμος ἦταν πλασμένος γι' αὐτὸν ὅσο πιὸ τέλεια ἔμπορούσε. Καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τὸ Θεὸ πού τὸν ἐπλασε, καμμία βαρυγνωμιὰ γιὰ τοὺς νόμους πού τὸν κυβερνοῦν. Ὅλα τριγῦρό του ἦσαν τέλεια, ὠραῖα, ἀγαθὰ· καὶ μέσα του ἐβασίλευε ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ψυχῆς.

Ὁ λαὸς αὐτὸς δὲν ἤξερε ἀπὸ πολέμους κι αἱματοχυσίες. Ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη ἐβασίλευε στὴν πολιτεία του. Ποτὲ στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ δὲν ἔτυχε ὁ ἓνας νὰ κλέψῃ τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου. Τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἦσαν κοινὰ γιὰ ὅλους.

Πλούσιοι καὶ πτωχοὶ δὲν εἶχαν σταθῇ ποτὲ στὸ λαὸ αὐτό. Ὅλοι μαζί ἦσαν πλούσιοι ἢ ὅλοι μαζί πτωχοί! Ὅταν εἶχε στέγη ὁ ἓνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος· ὅταν εἶχε τροφὴ ὁ ἓνας, εἶχε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ πάλι, ὅταν ἡ δυστυχία ἔπεφτε ἐπάνω

των, κανέννας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμη, ἦσαν ὅλοι εὐτυχισμένοι. Δὲν εἶχε κανέννας παράπονο.

Ὁ βασιλιᾶς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιᾶ του. Ἐνα βασιλιᾶ ξένον ἀπὸ τὴν γενιά του. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιᾶς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς ἐτριγύριζε τὸ βασιλιᾶ του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωσι. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιᾶς δὲν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾷ ἕνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιὰ του. Ἐκρατοῦσε στὸ χέρι του ἕνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπ' ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ ἐκυβερνοῦσε. Ἀλλὰ τὸ σκῆπτρό του ἦταν παντοδύναμο· «ἐμπρός» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; ἐμπρός... «πίσω;» πίσω...

Ἐτραβοῦσε ἐμπρός ὁ βασιλιᾶς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Ἐστεκόταν νὰ ξεκουρασθῇ; Ὁ λαὸς τὸν ἐτριγύριζε μὲ λαχτάρια. Ἦταν ἕνας βασιλιᾶς, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοὶ εἶναι; Εὐρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἕνα λαὸ καὶ ἕνα βασιλιᾶ. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιος ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα δειλινὰ κι ἦταν ἐπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβοσκε τὰ πρόβατά του.

Περιοδικὸν «Νουμᾶς»
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Παῦλος Νιρβάνας

27. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ο ήλιος μ' όλη του τή χάρι
κι από λάμψι τόν κόσμο πλημμυρίζει.
Μέσ στο χωράφι άτίμητο ζευγάρι
από βόδια θωρεΐς νά τριγυρίζει.

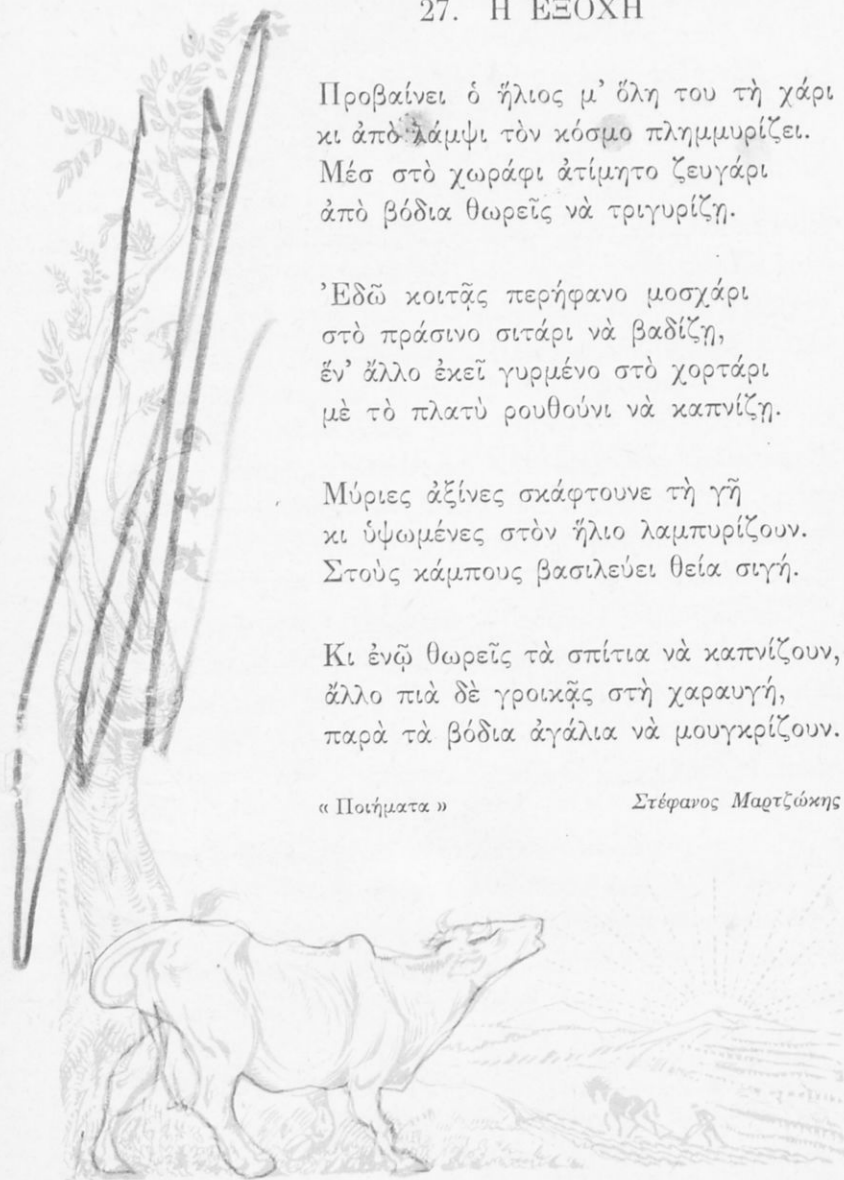
Έδῶ κοιτᾶς περήφανο μοσχάρι
στο πράσινο σιτάρι νά βαδίζει,
έν' άλλο έκεϊ γυρμένο στο χορτάρι
μέ τὸ πλατὺ ρουθούνι νά καπνίζει.

Μύριες άξίνες σκάφτουνε τή γῆ
κι ύψωμένες στὸν ήλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ένῳ θωρεΐς τὰ σπίτια νά καπνίζουν,
άλλο πιά δέ γροικᾶς στή χαραυγή,
παρὰ τὰ βόδια άγάλια νά μουγκρίζουν.

« Ποιήματα »

Στέφανος Μαρτζώκης

28. Η ΑΡΓΩ

Ήταν μία Κυριακή τοῦ Αὐγούστου. Οἱ καλεσμένοι. Ὁραία ἡμέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος ἐβάφτιζε τὸ ¹⁵²τρεχαντήρι του κι εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ ὅλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ γαυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμάτο δοκάρια, κατάρτια, μαδέρια—χονδρὲς σανίδες—πελεκουδία, ροκανίδια. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιάς ὁμορφοβαμμένα καὶ ἔτοιμα ἱστιοφόρα καὶ βαρκούλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε λογῆς ἱστιοφόρων. Οἱ ἀπλοὶ πόθοι κι οἱ μεγάλες ἐλπίδες τοῦ ναυτοκόσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα ἔτοιμα πλεούμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοὶ.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι ἐγύριζαν στὰ ἔτοιμα πλεούμενα. Ἐπηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιά, τὰ ¹⁶⁵ἐψηλαφούσαν οἱ ἄνδρες, τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ὠμιλοῦσαν πολλὲς φορὲς σὰ νὰ ἦσαν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία των, ἐλογάριαζαν τὴ γρηγοράδα των, ἐσυμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ κάθε τι. ○

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἐπάνω στὴ σχάρα μὲ τὴν πλώρη σπαθωτὴ, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη, ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁ λογάλαξ ἡ θάλασσα

ἄστραπτε κι ἐπαιγνίδιζε κι ἔφθανε γλῶσσες γλωσσίτσες
στά πόδια του, τὸ ἐρράντιζε μὲ τὸν ἄφρό της, τοῦ ἐκελαη-
δοῦσε μυστικά κι ἐμπιστεμμένα:

— "Ἐλα, ἔλα νὰ σ' ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί κά-
θεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο; Δὲν ἐβαρέθηκες τὴν ἄβουλη
ζωή; Ντροπή σου! "Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. "Ἐβγα νὰ πα-
λέψης μὲ τὸ κύμα. "Ορμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν
ἄνεμο. "Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ
δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγοῦδι τοῦ ναύτη, καύχη-
μα τοῦ καπετάνιου. "Ἐλα χρυσό μου, ἔλα!

Τὰ βαπτίσια Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοζυρισμένος,
γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-
μένη στά μεταξωτά. Κι οἱ δύο των ἔλαμπαν ἀπ' εὐτυχία.
Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἐλάλαγαν τῇ χαρᾷ ὡς τὴν
ἄκρη τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. Ἡ συχία. Ὁ ἱε-
ρεὺς ντυμένος στ' ἄμφιά του ἔφαλε μὲ κατάνυξι τὸν ἁγία-
σμό· κι ἐρράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, τὸ ὁποῖο ἡ
καπετάνισσα ὠνόμασε «'Αργώ». "Ἐπειτα ἐδιάβασε τὴν εὐχὴ
στὸ πλεούμενο: «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον
τοῦτο, τὴν «'Αργώ»· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγα-
θόν...».

— Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρνῃ, καπετὰν
Μαλάμο! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερεὺς.

— Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα! Εὐχῆθηκε καὶ ὁ ναυτό-
κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-
θεια τοῦ νησιοῦ.

— Εὐχαριστοῦμε! Ἀπήντησαν μ' ἓνα στόμα καπετάνιος
καὶ καπετάνισσα.

Ο πρωτομάστορας άρχισε τὰ προστάγματα... Έλύθησαν τὰ σχοινιά, έβγῆκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ «Άργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων ἐγλίστρησε στὴ θάλασσα, σάν πάπια μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τὴ χαρὰ στὰ τετράπερα¹⁵⁹ τοῦ νησιοῦ.

Τὸ πρῶτο ταξίδι Σὲ δύο ἡμέρες ἡ «Άργώ» ἔκανε τὸ πρῶτό της ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ τὴ μεγάλη χώρα.

Ο καπετάν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρῶτὴ πρῶτὴ στὴν «Άργώ», ἐκρέμασε ψηλά στὸ εἰκονοστάσι στὴ μικρὴ κάμαρά του τὸ εἰκόνισμα τοῦ Αἰ-Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνισμα στὸ πλεούμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπεστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξι, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ πανιά νὰ ξεκινήσουν.

— Καλοτάξιδος, καπετάν Μαλάμο! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλό! Τοῦ εὐχήθηκαν οἱ συντοπιτῆς¹⁴⁶ του, πού εἶχαν κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ ἰδοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρησι ~~του~~ ἱστιοφόρου.

Περνῶντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου ἐπάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικό του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντήλι της:

— Στὸ καλό, καπετάν Μαλάμο, στὸ καλό! Ὁ Θεὸς μαζί σας! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετάν Μαλάμος ἐχαίρετισε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη:

— Δεξιὰ!...

¹ Άνδρ. Καρκαβίτσα «Λόγια τῆς πλώρης»
(Διασκευή)

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

29. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

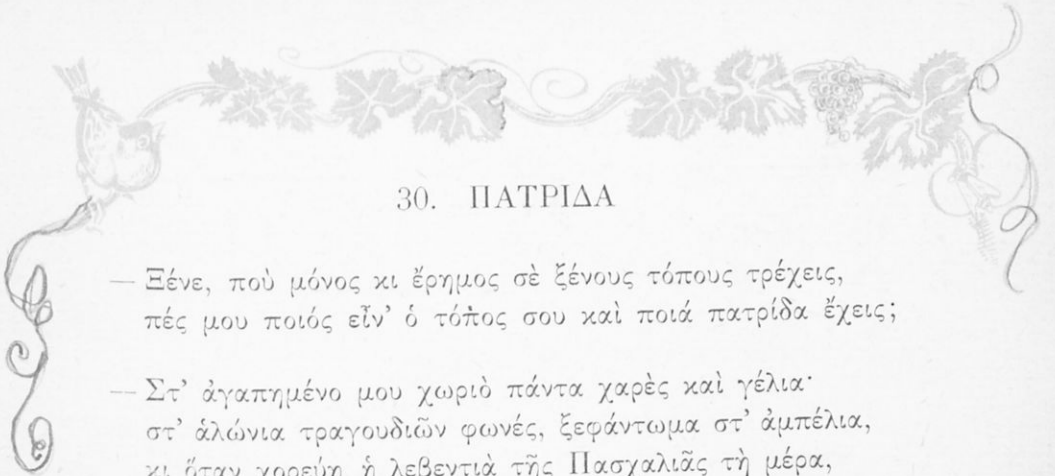
Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίνι μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρά!
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὶ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πὼς μ' ἔφερρες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

30. ΠΑΤΡΙΔΑ

— Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καὶ ποιά πατρίδα ἔχεις;

— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια·
στ' ἁλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα,
βροντοχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δενδρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξί γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει.
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἢ σιλαβιά πλάκῶση,
τὴ δόξασέ ἡ παλληκαριά, τὴν φώτιζεν ἡ γνῶσι.
Καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευθεριά σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη!

— Φθάνει!... Τὴ χώρα, πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα!
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα!...

31. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριο δύο τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς ἐπότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ξαναζεσταίνουν λίγο τὴ φθινοπωρινή φύσι.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοουργοί, ὀρνύκια, τραβοῦν βιαστικά κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίγες, οἱ καλογιάννοι, κάπου κάπου καὶ καμμιὰ μπεκάτσα μᾶς φέρνουν στὰ πτερὰ τους τὰ πρῶτα μηνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιᾶς, τῆς μουριᾶς καὶ τῆς βαλανιδιᾶς δὲν ἀντέχουν πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνον ἡ ἐλιά δὲν φαίνεται νὰ φοβᾶται πῶς θὰ χάσῃ τὴ στακτοπράσινη φορεσιὰ της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξαναντύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γύρο ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι κι οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάβουν νὰ πιστεύῃς πῶς μεταμορφώνονται σὲ κάποια μαγικὴ δύναμι σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολόι τῶν κοκκοριῶν λὲς καὶ ἠλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιά.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄνδρες, ποὺ βιάζονται μὲ τὴ βου-
κέντρα καὶ τὰ ὄϊ-ὄϊ τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τους.

Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδαιο σακκούλι τοῦ σποριᾶ
στὸν ὄμο καὶ μὲ τὴ χονδροκομμένη μαγκούρα τους, ἡ ὁποία
τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου κά-
που μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στοῖ φορτωμένο σπόρο γαῖδου-
ράκι πὼς πρέπει νὰ ταχύνῃ τὸ βῆμά του.

Ἐρχονται κατόπιν τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγό-
ρια μὲ ἀξίνες στὸν ὄμο καὶ μαζί τους οἱ ἀδελφές τους τρα-
βῶντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τίς λίγο κακότεροπες κατσίκες. Τελευ-
ταῖες κλείνουν τὴν πομπή οἱ μητέρες κι οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ
μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τους καὶ μὲ τὰ φαγητὰ
σὲ σακκούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ
ἀνακατώνονται μέσ' στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
ζώων καὶ τὰ σκυλλιά.

Μονάχα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου ἐτράβηξαν ἄλλο δρόμο
γιὰ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωῒνὸ μάθημα.
Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες ἡμέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος ἐπι-
σκέπτης θὰ ἐνόμιζε πὼς εὑρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χωριό,
τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλο τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν.
Ὅπου κι ἂν πέσῃ τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ ἐπάνω
στὴ λοφοσειρὰ ὡς τίς κορυφές, θ' ἀγναντέψῃς τὸ σκορπισμέ-
νο μελισσολοῖ τῶν γεωργῶν στὴν ἄγια ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο-παπποῦς μὲ τὴ σοφὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, μὲ
ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουκτιάζει ἀπὸ τὸ σακκούλι του
τὸ σπόρο καὶ τὸν σκορπάει στ' ὠργωμένο χωράφι τόσο τε-
χνικά, πού, ἂν κοιτάξῃς στοῖ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ
ὕπομονή ἓνα ἓνα σπειρὶ στὴ θέσι του. Παρέχει ὁ ἀτσαλο-

δεμένος ζευγολάτης πατάει, όσο πιο βαθιά ήμπορεί, το σιδερένιο αλέτρι, που το βάρος του κάνει τα βόδια ν' άγκομαχούν. Σ' έν' άλλο χωράφι ένα δεκαπεντάχρονο παιδί έξεψε τα βόδια στη σβάρνα για να σβαρνίση όσον τόπο είχε χθές όργώσει ό πατέρας του.

Έκει στίς λοφοπλαγιές δέ μπορεί να περάση ή σβάρνα. Οί σβώλοι θα σπάσουν και οί αυλακιές θα ίσοπεδωθοῦν μόνον με το ξινάρι. Γυναῖκες και παιδιά ακολουθοῦν κατά πόδι το ζευγάρι γι' αυτή τή δουλειά. Κι είναι ακόμη τόσα ανώμαλα μέρη, όπου δέ μπορεί να περάση το αλέτρι. Κι εκεί άρχισε να δουλεύη το ξινάρι. Ούτε σπιθαμή δέ θα μείνη άσπαρτη από το κάθε χωράφι.

"Ολοι εργάζονται αδιάκοπα, λές και συναγωνίζονται ποῖος θα προσπεράση. Και είναι ή μόνη εργασία τοῦ χωραφιοῦ, ή όποία δέ σηκώνει τραγούδι. Το αλέτρι και το ξινάρι θέλουν για λογαριασμό τους όλη τήν άντοχή τῶν πνευμόνων. Μά τοῦ καθενός δουλευτῇ ή ψυχή προσεύχεται σιωπηλά στον πανάγαθο Πατέρα να εύλογήση τοὺς κόπους του.

"Ολοι εργάζονται. Και μόνον οί πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται ή κάθε μία από το κλαδι κάποιου δένδρου. "Αλλα μωρά κοιμοῦνται τὸν άγγελικό τους ύπνο. "Αλλα εξύπνησαν κι άπλώνουν τα χεράκια τους να πιάσουν κανένα σπουργιτάκι ή κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, που πετάει λίγο επάνω από το κεφαλάκι τους. Κάποια θεία φώτισις έχει κάμει κι αυτά τόσο καλόβολα, λές και νοιώθουν πόσο πολύτιμες είναι οί στιγμές για τήν άξια δουλεύτρα, τή μητέρα τους.

Και το πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται με μία μικρή διακοπή για το μεσημεριάτικο φαγητό, όπου να σκοτεινιάση.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

32. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ὁ σῖτος καὶ ἡ — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα
καλλιέργειά του ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῇ μου,
εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

Τὰ παιδιὰ ἄνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια των καὶ ἐτέντω-
σαν τὰ αὐτάκια των. Ἦξεραν καλὰ πόσα ὥραϊα πράγματα
γνωρίζει ὁ δάσκαλός των! Μέσα στὴν τάξι ἀπόλυτη σιωπή.

— Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας ἐπάνω κάτω.
Ἐνα πρωῒνό, μόλις ἐσχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐπῆγα στὸ χω-
ράφι μας, ὅπου ἐβοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν ἐβο-
ήθησα λίγο, ἀλλὰ ἐκουράσθηκα, γιατί ἤμουν ἀσυνήθιστος
στὴ δουλειά. Μὲ τὴν ἄδειά του ἐπῆγα καὶ ἐκάθισα στὴν
ἄκρη, κάτω ἀπὸ μία μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὥραία ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀε-
ράκι της ἔφερνε ἕως ἐμὲ μία γλυκύτατὴ φωνή:

— Ἀκουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ εἰπῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιὰ ἀριστερὰ νὰ ἰδῶ ποιός μοῦ ὠμιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανένα!

Ἀλλὰ ἡ φωνὴ ἐξακολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκεῖα:

—“Ὅλοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῖτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία· ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεύω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ ἐδῶρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸν βασιλέα τῆς Ἐλευσίνος Τριπτόλεμο. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδί τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἀλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, ποὺ δίνουν ἀφθονώτερο καρπόν. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου—καὶ ποιός δὲν ἀγαπᾷ τ’ ἀδέλφια του;—καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν Ἕλληνες πολῖτες!

Πολὺ ἐπαραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐσκέφθηκα, νὰ ὀμιλοῦν τὰ φυτά. Ἄλλο καὶ τοῦτο! εἶπα μέσα μου.

Καὶ ὁ σῖτος, σὰν νὰ ἐκατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε:

—Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγὼ, ἓνα φυτό, μπορῶ νὰ ὀμιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῶα ὅλα, ὅλα ὀμιλοῦν· ἀλλὰ ὀμιλοῦν μόνο στοὺς φίλους των, σὲ ὅσους δηλαδή τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά των, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ ἐσὺ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ ἐβοτάνιζες πρωτότερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ ἐκολάκευσαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σίτου ποὺ μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρηκολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένο, ἐσυνέχισε, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, ποὺ ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίαν μου.

Ὁ καλὸς γεωργὸς, πρὶν σπεῖρῃ τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρο τοὺς γεροὺς ἀπορρίπτοντας τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθαρίσῃ ἀπὸ τίς ἀρρώστειες. Ὁργώνει δύο φορές τουλάχιστο τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασηκωθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, ποὺ εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἐπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ « πεταχτά », δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούκτα του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γιὰτι πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρά, αὐλακιά αὐλακιά, « κατὰ γραμμὰς », ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἔτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τίς ρίζες μου εὐρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάψῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἄφηνε, θὰ μὲ ἐπνιγαν καὶ θὰ ἐπέθαιναν ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο: Ὁ καλὸς γεωργὸς δὲν μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ καὶ ὁ Θεός. Μοῦ δίνει κι αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω άκμαϊό και καρπερό. Μὲ λιπαίνει λοιπόν μὲ χωνευμένη κόπρo και μὲ λιπάσματα, μὲ φωσφορικὸ λίπασμα στὸ ὄρ-
γωμα και μὲ νίτρο στὸ ἀδελφωμα τῶν βλαστῶν μου.

Καλλιεργῶντάς με ὁ γεωργός, ὅπως εἶπα, γεμίζει τὶς ἀποθήκῃς του σιτάρι και ἡ οἰκογένειά του θὰ χορτάσῃ ψωμί. Ἡ νοικοκυρά θὰ κάμῃ πλούσια τὰ πρόσφορα γιὰ τὴν ἐκκλησία και ὁ ἱερεὺς θὰ τελέσῃ μὲ τὸν εὐλογημένο ἄρτο τὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας. Ὅσο περισσεύω θὰ μὲ πω-
λήσῃ ὁ καλλιεργητής μου και θὰ μὲ στείλουν στὶς πόλεις νὰ φᾶνε, ὅσοι ἐργάζονται ἐκεῖ, ὠραῖο, φθηνὸ και θρεπτικὸ ψωμί.

Οἱ φίλοι του Ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ γεωργοῦ δὲν σταματᾷ
σὲ μένα· εἶναι πλατύτερη. Ἀγαπᾷ σὰν ἐμένα
και τὰ πουλάκια, ποὺ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα και ἀλύπητα τοὺς
ἐχθροὺς μου, ποὺ εἶναι κι ἐχθροὶ ὅλων τῶν φυτῶν. Κυνη-
γοῦν δηλαδὴ τὰ ἔντομα, τὰ τρωκτικὰ και τὰ ἐρπετὰ· πρὸ
παντὸς ὅμως τὰ ἔντομα. Καὶ σύ, μικρὲ μου φίλε, δὲν ἀγα-
πᾷς τὰ πουλάκια;

Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ τὸ «ναὶ» στὸν παράξενο ὁμι-
λητὴ μου, ὁ σῖτος ἐξηκολούθησε:

— Μὲ τὰ ἔντομα και τὰ ἄλλα βλαβερά τοῦ ἀγροῦ και
τοῦ κήπου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρηθῇ μόνος
μαζί των. Εἶναι φοβερός και ἀκατάβλητος ἐχθρός. Πολλα-
πλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμοὺς και ξεχύνεται στὸν
ἀέρα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὰ σκου-
λήκια του και τὶς κάμπιες του ὅλη τὴ φύσι. Καταστρέφει
τοὺς ἀγρούς, — κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια —, τοὺς κήπους
τὰ ὀπωροφόρα και καρποφόρα δένδρα, τὰ ἀμπέλια, τὰ δάση·
μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι
τοῦ δίνει τὴ χαρά. Φονεύει ἀκόμη και τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρω-

πο με τούς πυρετούς καί τīs άλλες αρρώστειες που φέρνει. Θά έρήμεναν τή γῆ, αν δεν έστελνε ο Θεός για βοήθεια τὰ πουλάκια, που έξολοθρεύουν τούς καταστροφείς τών κόπων του ανθρώπου καί τῆς δικῆς μας καί τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια! Τί χαριτωμένοι καλοί φίλοι!

Μᾶς επισκέπτονται κάθε πρωτῆ, όπως ο γιατρός τόν αρρωστό του, καί μένουν μαζί μας όλη τήν ήμέρα. Μᾶς έξετάζουν από τήν κορυφή έως τή ρίζα, για νά ανακαλύψουν τόν επίβουλο έχθρο καί τόν έξολοθρεύσουν. Καί για νά τόν κατασκοπεύουν εύκολα, ώστε νά μὴν τὰ υποπτεύεται, καί για νά κάνουν εύχάριστη τήν εργασία των, τραγουδοῦν διαρκῶς, όπως ο καλός εργάτης.

"Αν ή ζωή του γεωργοῦ καί ή δική μας δεν εἶναι μονότονη, τὸ χρεωστοῦμε στήν πρόσχαρη μουσική των. "Εχομε, βλέπεις, κι εμεῖς στοὺς αγρούς, ανάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας με μουσικοὺς τὰ πουλάκια. "Ετσι δεν ζηλεύομε τὰ κέντρα, που ἔχουν οἱ ἄστοι στίς πολιτεῖες, ανάμεσα στὰ πολλὰ φῶτα καί τοὺς ἄσπρους τοίχους, με τīs ὀρχήστρες, τὰ βιολιά καί τὰ ραδιόφωνα...

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, όταν έβοτάνιζες, που επέταξε από τὰ πόδια σου τραγουδώντας ένας κορυδαλλός. Θά ενόμισες ὅτι ή παρουσία σου απέμαχρυνε από τόν αγρό

ένα ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δὲν εἶναι σωστό, παιδί μου. Τὸ τραγούδι του ἦταν ἕνας ὕμνος γιὰ τὴ νίκη του. Ἐκαθάρισε ἀπὸ τὰ σκουλήκια τὶς ρίζες μου καὶ ἀπὸ τὴ σιταρόψειρα τοὺς βλαστοὺς μου. Ἔτσι τώρα, πού ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν καρποφορία, θὰ εἶμαι γεμᾶτο ἀπὸ ὑγεία, ὥστε νὰ κάμω καρπερὰ στάχυα. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

—Ὁχι, ἐφιθύρισα δειλά.

—Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῇς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ γιὰ ἕνα ἄλλο φίλο μου, πού μὲ προστατεύει στὴ σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισὴ μπουκιὰ εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλευτῆς! Ὅταν ὀργῶνῃ ὁ γεωργὸς τὸν ἀγρό του ἢ σκάβῃ τὸν κῆπό του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιὰ αὐλακιὰ. Ὅποιος δὲν ξέρει νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατί δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σὰν πολὺπειρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σὰν ἐπιτήδειος χειροῦργος μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θὰ καθαρίσῃ πρῶτα πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτὴ μου καὶ ἐξολοθρευτὴ σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σφίξει αὐτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ ἐπερίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

—“Ὁχι· ἐψιθύρισα σαστισμένος.

—Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῇς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἀρκετά, μικρέ μου, σὲ ἐκούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τὸ παράπονό μου:

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδέλφια μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἐξάδελφια μου, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσοτέρων χωρικῶν; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχισμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἀπέδιδαν ἄφθονο καρπὸ, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι των καὶ οἱ προσπάπποι των· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδή στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλ' αὐτὸ ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους, γιατί χάνουν τὴν πολύτιμη ἐσοδεία των. Γι' αὐτὸ συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγώτερο καμμιὰ φορὰ!

Καὶ δὲν συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονῶντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιὰ των, ἴσως γιατί δὲν τὰ ἐδίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ φονεύουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων των, τὰ καημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατάκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ φονεύουν τοὺς εὐεργέτες των! Τί ἀχαριστία!...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε ἡ φωνή.

Ἐφαινόταν τώρα τελευταῖα ὠργισμένη καὶ πολὺ πικραμμένη.

Στ' αὐτιά μου ἐβούιζαν οἱ τελευταῖες λέξεις:

— Νὰ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτες των! Τί ἀχαριστία!

Ἐντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια ἐσκέπασα σκεπτικὸς τὸ πρόσωπό μου...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

33. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

1. Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΡΥΖΙΟΥ

Τὸ ρύζι εἶναι μία ἀπὸ τὴς πλεονέκτης ἀγαπητῆς τροφῆς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέρομε πὼς ὡς τὴς ἡμέρας μας ἤμεθα ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλὰς χιλιάδας τόννους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς

οποίους πληρώναμε ἑκατομύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὴν εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόννους, ποὺ ἔχρεαζόμεθα κάθε χρόνο, μόνον ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ὀκάδες ἦταν ἡ δική μας παραγωγή ἀπὸ μερικοὺς ὀρυζῶνες τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωσις τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν ἐδιπλασιάσθηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πὼς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὼς ἐγινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γὰρ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα: ἐδιπλασιάσθηκε ἡ κατανάλωσις, γιὰτὶ σύγχρονα ἐπολλαπλασιάσθηκε ἡ ἐλληνικὴ παραγωγή τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα, ποὺ νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή σὲ ἄλλες χώρες.

Θὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κανεὶς: Πῶς ἐγίνε αὐτὸ τὸ θαῦμα; Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ;

Γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἐλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, ποὺ σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιεργείας, καὶ σὲ κλίμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, ποὺ ἔχουν τὸ ρύζι ἐθνικὸ φαγητό, λέγουν πὼς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχῃ τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, ποὺ ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στίς «ἀρμύρες» ὅπως τὴν λέγει ὁ λαός. Σὲ τέτοια δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτε ἄλλο. Ὅταν ὅμως καλλιεργηθῇ σ' αὐτὰ τὰ ἐδάφη τρία τέσσαρα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ καὶ τότε γίνονται γονιμώτατα γιὰ κάθε καλλιέργεια. Χ

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, ποὺ ἡμποροῦν νὰ ποτίζονται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλίμ᾽ αὐτῆς εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλια μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλὲς χιλιάδες στρέμματα «ἀρμύρες», ὅπου ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὅμως, ἕως τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὠφείλετο σ' ἓνα πολὺ σοβαρὸ λόγο: στὸν κίνδυνον τῆς ἑλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδος μας ἦταν, ἕως πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἑλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστεια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμον νερό, γιατί ἐκεῖ ζῇ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορεὺς τῆς, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφθῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὁλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἑλονοσίαν σὲ ὅλο τὸν γῆρο πληθυσμό; Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλὰ του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζὶ του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς κι ἡ κατακίτρινη ὄψις τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ ἐπλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγείαν τους καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ τους.

Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας Ἀγγλοὶ καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς, κατῴρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντίντι-ντίντι-τί. Αὐτὸ τὸ θαυματουργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὠφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἑλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατί τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

~~Ἀφοβὰ~~ λοιπὸν ἄρχισαν κι οἱ γεωργοὶ μας τὴν καλ-

λιέργεια του ρυζιού δοκιμαστικά στην αρχή, για να ιδούν την απόδοσί του, με μεγάλο ζήλο έπειτα, όταν είδαν ότι το εισόδημά του είναι πολύ μεγαλύτερο από το εισόδημα του σιταριού και κάθε άλλου προϊόντος. Κι έτσι κάθε χρόνο και νέες χιλιάδες στρέμματα γίνοντα όρυζώνες και το ρύζι σήμερα είναι από τις φθηνότερες τροφές μας.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

“Ας κάνουμε τώρα την επίσκεψί μας σε μία από τις πιο γόνιμες ελληνικές πεδιάδες, όπου σήμερα καλλιεργείται σχεδόν μόνο το ρύζι. Πάμε στην πεδιάδα του Τρινάσου της Λακωνίας, δυτικά από τις έκβολές του Εύρώτα, που ποτίζεται από το Βασιλοπόταμο. Αυτή η πεδιάδα χωρίζεται με τον Εύρώτα από την πεδιάδα του Έλους και στην πραγματικότητα είναι μαζί της μία από τις εύφορότερες περιοχές της πατρίδος μας, που διασχίζεται στη μέση από τον περίφημο ποταμό της Λακωνίας.

“Εως ~~πριν~~ από είκοσι επάνω κάτω χρόνια, ή πεδιάδα του Τρινάσου ήταν μεγάλο έλος από χιλιάδες στρέμματα, που όχι μόνον δέν έδινε κανένα εισόδημα, αλλ’ ήταν κίνδυνος θάνατος για τους κατοίκους των χωριών της περιφερείας.

Κι ο Βασιλοπόταμος, τὸ ήρεμο ποτάμι με τὸ ανεξάντλητο νερό, που βγαίνει από ένα βράχο μέσα στο χωριό Σκάλα, αντί νά είναι ὁ μεγάλος ευεργέτης του τόπου, ήταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιατί διατηροῦσε χειμῶνα καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά του βάλτου.

Εὐτυχῶς, πριν από ~~είκοσι~~ επάνω κάτω χρόνια, ιδρύθηκε ἡ εταιρεία «~~Ίδρυμα~~ Έργα Τρινάσου», που απέξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατεσκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικά ἔργα, δηλαδή ἀντλιοστάσιο κι ὁλόκληρο σύστημα χανδακιῶν ~~πρόσφηση~~ ~~δύο~~ που νά βγάζουν τὸ νερό στο Λακωνικὸ κῆλοπο.

Ὁ γονιμώτατος κάμπος παραδόθηκε στους καλλιεργητάς του, που τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιά περάσει κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νά γίνεται εὐλογημένο ~~για~~ για τους κατοίκους του.

Ἡ φοβερή ὅμως ἀρρώστεια ἔλειψεν ἐντελῶς μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο με τὴ χρησιμοποίησι τοῦ ντι-ντι-τί. Τ’ ἀποχετευτικά ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μεγάλο ευεργέτη. Τὰ ανεξάντλητα νερά του ἔμπορουν νά ποτίζουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Ἄ Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ’ ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδος μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Κι ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοὶ μας πῶς κι ἡ ποιότης κι ἡ ποσότης τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιατί ἄφηνε καθαρὸ κέρδος πολὺ μεγα-

λύτερο από κάθε άλλη καλλιέργεια, μετεμόρφωσαν τον άλλοτε σιτοβολώνα σε ποτιστικό όρυζώνα. **Α**

Τὰ χανδάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸ πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἀφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμώτατη γῆ τοῦ Τρινάσου, ποὺ γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο νερὸ ἀπ' ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάχνα τῆς καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, ποὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἐνεβαίνει τὸ νερό. Κι ὁ Βασιλοπόταμος πάντα ἀνεξάντλητος γεμίζει τὰ χανδάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὀρυζῶνα.

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φαντασθῆτε στὴν καρδιὰ τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φύγετε ἀπὸ τὴν κατάξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέγει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ εὐρίσκεσθε στὸν ὀλοπράσινο κάμπο τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἀφθονο νερό.

Ἡ πρώτη σας ἐντύπωσις θὰ εἶναι πὼς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῇ μόνον σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, ποὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορές ἐκαλοτυχίσαμε αὐτὲς τίς τόσο προνομιούχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, ποὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους. Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἀνυδρὸ τόπο τῆς πατρίδος μας, στὴ Μάνη, ἀφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἓνα ὀλοπράσινο παράδεισο.

Ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. Ἀκουσα πὼς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμισι χιλιάδες ἐργάτες, ποὺ οἱ

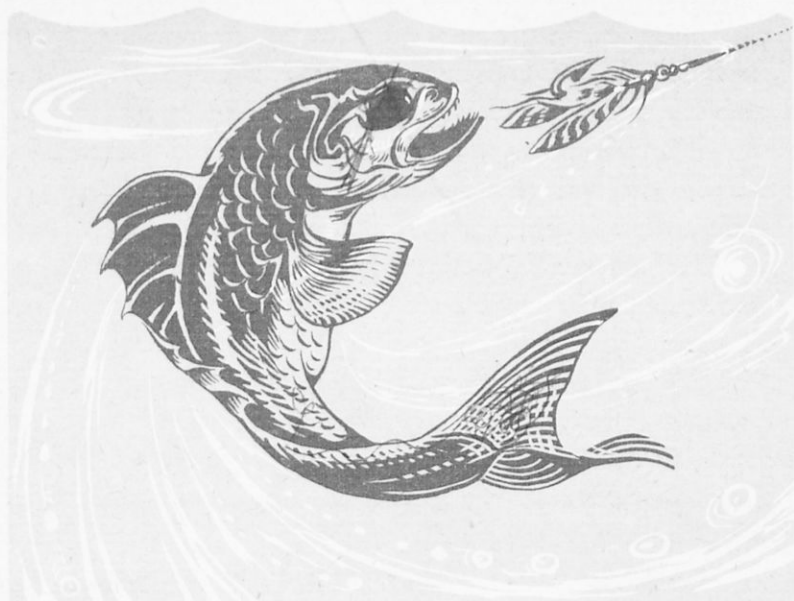
περισσότεροι ἐκαλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό τους. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολι Σχάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἐλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μία ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνησι. Τὸ μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τὸ νεόκτιστο Ἀποφλοιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα κτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. Ὅχι πιά οἱ μορφές οἱ κατάχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, πὺ σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστές ἀπὸ υἱεῖα κι ἱκανοποίησι, ὅτι ὁ μόχθος τους μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο τους καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους, τὸ Βασιλοπόταμο. *Α*

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

Καλαμάρι

34. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

1. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρευμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἀντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι πολυειδεῖς.

Σᾶς ἀρέσει ἔξαφνα ἡ ἱστοπλοῖα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ πανιὰ ἀνοικτά;

Σᾶς θέλγει νὰ σχίζῃ τὴ θάλασσα ἡ βάρκα καὶ νὰ γέρνῃ υπερέφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῷ στὶς πλευρές της σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἀλμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου κάπου σᾶς λούζει;

Σᾶς μεθ' αὐτὴ ἡ πελαγίσια ἱστιοπλοῖα, ὅπου ἔχει καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου;

Σᾶς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φθάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαζο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ὅπου μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοιόμορφο βαθὺ μολυβένιο βάθος;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορεῖτε πιὸ βαθιά, τὸ ἀλμυρὸ ἄρωμά της;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ στιγμή, ποὺ θὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουπαστή;

Σᾶς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴ ξαγκιστρωθῇ, μὴ κόψῃ τὴ συρτή, μὴ σᾶς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ ἴδῃτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πλέον γιὰ κάθε ἀντίστασι;

Καί, ὅσο ποὺ νὰ φθάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεσθε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτή καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργυιές, ὅσο ποὺ νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαίως ἡ προτίμησίν σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτή.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα μὲ ἱστιοπλοῖα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλτες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρευμα. Πολλὲς φορὲς ἀπόλαυσα τὶς ἀπερίγραπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κομμένη συρτὴ ἢ ἀκέραια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλοπρεπῆ συ-

ναγκρίδα, κι άλλοτε ανασύροντας πανευτυχής χρυσοκόκινη συναγκρίδα μέχρι τεσσάρων και πέντε οκάδων.

Αλλά δὲν εἶπα ἀκόμῃ ποία εἶναι ἡ συρτή, μὲ τὴν ὁποία ψαρεύονται οἱ συναγκρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατό μεταξωτὸ ἢ λιγὸ ἀρμίδι μὲ πλεκτὸ ψιλὸ σπάγγο, ἰσχυρὸ ἀγκίστρι, ἀρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρῃ σὲ σύρμα δυνατό, σχεδὸν ἐνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψῃ τὸ ψάρι.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἓνας χάνος, ἀφοῦ περάσῃ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῇ στὴ μέση καὶ βγῇ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. Ἄλλ' ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὥς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα ποὺ κρέμεται νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. Ἀκόμῃ καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτὴ τῆς συναγκρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποία ἀπολύει ὁ ψαρχς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ἕως εἴκοσι ὀργιές.

2. ΤΟ ΨΑΡΕΜΜΑ ΜΕ ΓΑΛΗΝΗ

Ἄλλ' ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τρικυμιῶδες ψάρευμα. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκειῆς καὶ ἤρεμης, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάραγμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεφετε πάλι μὲ συρτή, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγά σιγά μὲ τὸ κουπὶ κοντὰ σὲ κολπίσκους, γῦρο σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές.

Ἡ συρτὴ πλέον, λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, τὸ ὁποῖο λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἀντὶ δολώματος ἔχει δύο τρία πτερὰ γλάρου δεμένα ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσὶ σὲ σχῆμα ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο ὀρεῖχαλκο. Ψαρεύονται μὲ τὸ αὐτὸ τὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολλιοὶ καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφαριῶν, ἀξίζει νὰ περιγραφῇ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικῶς τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτὴ. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτὴ, ἀκίνητεῖ ἀπολύτως. Κι ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεκτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενο βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκύανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψι, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τὴ νύκτα, ποὺ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτὴ ἀκίνητεῖ κι ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα της. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρω στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα ποὺ ἀσημοκοπεῖ γίνεται ἓνας ὀλκὸς ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κἀνει τὴν ἐντύπωσι καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητεῖ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος ἐπωφελοῦνται τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, ποὺ φεύγουν στενοχωρη-

μένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμό, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τὶς τυρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα καὶ ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς.

Εἶναι ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο, αὐτὸ τὸ ψάρευμα, τὸ ὁποῖο γίνεται πάντοτε τὴ νύκτα.

Ροχθοῦν μὲ τόση γλυκειὰ μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι στὴν ἔντασί του τὴ μεγάλη, τόσο ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἀρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του κτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας! Καὶ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιον, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχίαν νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαράς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλῶνῃ τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴ κοπῇ, ὅσο ποὺ νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι! Αὐτοῦ ἡ προσπάθεια εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἀρμίδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου ἤμπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαράς νὰ μαζεύῃ τὴν ὀρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρὴ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύῃ ἐλεύθερον μὲ τὸ ἀγ-

κίστρι στο στόμα και με ένα κομμάτι σύρμα που έκοψε, χωρίς απ' αυτό να κοπῇ και τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατί γνωρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἄλλως συχνότατα ψαρεύονται ψάρια με παλαιὰ ἀγκίστρια στο στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικώτερο ψάρευμα με συρτὴ εἶναι τὸ ψάρευμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὅποια τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρευμα αὐτὸ γίνεται με συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα κι ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, πού περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Με αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλὰς ἡμέρες στοὺς λιμένας τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρευμα, πού κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν: Ὅτι στὰ ἄλλα ψαρεύματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ἡμπορεῖ καὶ ὄχι· καὶ πολλὰς φορές ὁ ψαρεὺς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χονδρὰ ψάρια, ἐπιστρέφει χωρὶς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε ἐνθυμεῖται ἓνα δίστιχο ὅχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικόν:

*Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαροῦ τὸ πιάτο
δέκα φορές εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμῆτο.*

Ψαρεύοντας ὅμως με τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν διατρέχει ποτὲ αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προφθάνει νὰ παίρῃ ἐπάνω τὴ συρτὴ, νὰ ξαγκιστρῶνῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴ ρί-

χνη πάλι, για νά τήν ανασύρῃ ἀμέσως ἐκ νέου. Γίνεται τότε ἕνας διαγωνισμός, ποῖο νά ἔχῃ τήν εὐτυχία νά ἀρπάξῃ τὸ φτερό τοῦ γλάρου, τὸ ὁποῖο εἶναι δεμένο στ' ἀγκίστρι. Καὶ συνωθοῦνται καὶ ὀχλαγωγοῦν σάν διαδηλωταί, ποὺ ἔρχονται στὰ χέρια, καὶ παλαίουν καὶ πηδοῦν καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἔκτασι, ὅπου γίνεται ἡ πάλη τῶν σαφριδιῶν. Σὲ λίγη ὥρα τὸ πανέρι εἶναι γεμᾶτο σαφρίδια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαρᾶ μουνδιασμένα.

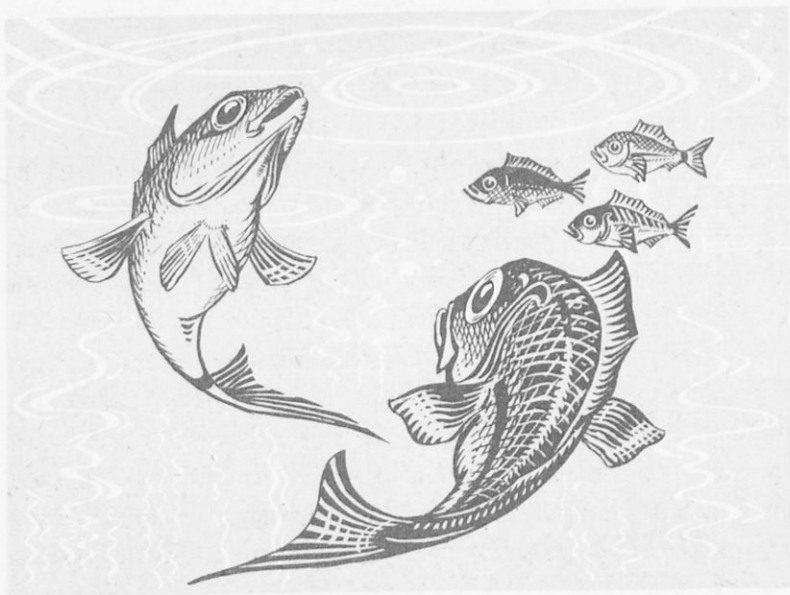
Ἔξαφνα κανένα σαφρίδι δὲν κτυπᾷ! Ἐφοβήθηκαν; Ἐγιναν δύσπιστα; Τίποτε ἀπ' αὐτά. Ἐπέρασε πλέον τὸ στῖφος, μεραρχία ἦταν, σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιὰ ὁλόκληρη. Πολλοὶ ψαρᾶδες τότε σταματοῦν ἐπὶ τόπου τὰ κουπιά καὶ ἀφήνουν τὴ βάρκα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἂν βλέπουν ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα. Γιατὶ τὸ ν' ἀκολουθοῦν τὸ ρεῦμα τ' ἀποδημητικὰ ψάρια εἶναι ὅ,τι οἱ οὔριοι ἄνεμοι διὰ τ' ἀποδημητικὰ πτηνὰ.

Πολλὲς φορὲς βραβεύεται αὐτὴ ἡ προσδοκία τους, γιατί παρουσιάζεται ἄλλο στῖφος, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐπίσης περνᾷ.

« Ψαράδικες ἱστορίες »

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης

35. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογὴ Τὰ ψάρια μοιάζουν σὰν τὰ νομίσματα. Ὑπάρχουν ψάρια ἀργυρᾶ καὶ ψάρια χρυσᾶ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. Ἀνάλογη μὲ τὸ χρῶμά των εἶναι ἡ ἀξία των. Τὰ χρυσᾶ, μπαρμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα. Τὰ ἀσημένια, ἡ τσιπούρα, τὸ λαβράκι, ἡ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβά. Ἐπειτα ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπά.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσᾶ ἢ τὰ ἀργυρᾶ, ἐνῶ εἶναι

καμωμένα ἀπὸ χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητος, ἐνῶ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

Ὁ σαργὸς π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψῃ τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο! φωνάζει, μόλις τὸ ἰδῇς. Εἶμαι ἀσήμι καθαρό. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, ποὺ βγαίνουν οἱ τσιπούρες. Προσέχετε! Δὲν δέχομαι ὑποβιβασμό!

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμαντο.

Ρεκλαμαδόρος Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὐτὸς εἶναι ποὺ εἶναι μεγάλος ἀπατεών. Καθὼς βγαίνει, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕψος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλοτε ἀργὰ ὡς πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, ὀρμητικὰ ὡς παλληκαρᾶς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲν λησμονεῖ νὰ πλαγιάζῃ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Ἐδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πρᾶγμα, καθαρὸ ἀσήμι! Λάμπω, ἀστράπτω, πετῶ φλόγες ἄσπρες!

— Καλέ, τί μᾶς λές; Δὲν κοιτᾷς τὴ ράχι σου, ποὺ πρασινίζει σὰν παλιὰ βελάδα;

Δὲν βαριέσαι· τὴ δουλειά του αὐτός! Ἐπιμένει, χαλᾷ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σοῖ, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια! Ἀπόδειξίς, ὅτι τρώγω ψωμοτύρι. Ἐχῶ γούστα λεπτὰ. Τρώγω ψωμοτύρι! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲν σὲ φθάνει σαργός;

— Ὁχι! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. Ὅταν μεγαλώσω θὰ ἰδῇς!

— Τίνος τὰ πουλᾶς αὐτά, κύρ σπάρο; Ἐσὺ νὰ μεγαλώσῃς; Μεγαλώνει ποτὲ τὸ σὸί σου;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω!

— Πολὺ καλὰ, τρῶς ψωμοτύρι! Ἀλλὰ τρῶς καὶ ψοφήμια. Ἀπ' ὅλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ ἐγνωρίσαμε!

Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. Ἕνας μεγαλομανῆς, ἕνας ρεκλαμαδόρος, ποὺ δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως μιμεῖται μία πλύστρα τὴ μεγάλη κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος τῆς, τὴν πόζα τῆς, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴν παχύνῃ, περνᾷ μὲ ἕνα ἐλαφρὸ τσάϊ. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὥς τὸ κόκκαλο, πολυφαγᾶς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο, ποὺ ὁρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεὶς φόβος δὲν τὸν συγκρατεῖ.

« Σιλουέττες καὶ πορτραῖτα »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

Θέμος Σ. Ποταμιάνος

36. ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσοῦν βοριᾶδες
καὶ τὸ κῦμα εἶναι ψηλό,
ἄχ! ἂς εἶμαστε ψαρᾶδες
μέρα νύκτα στὸ γιαλό!

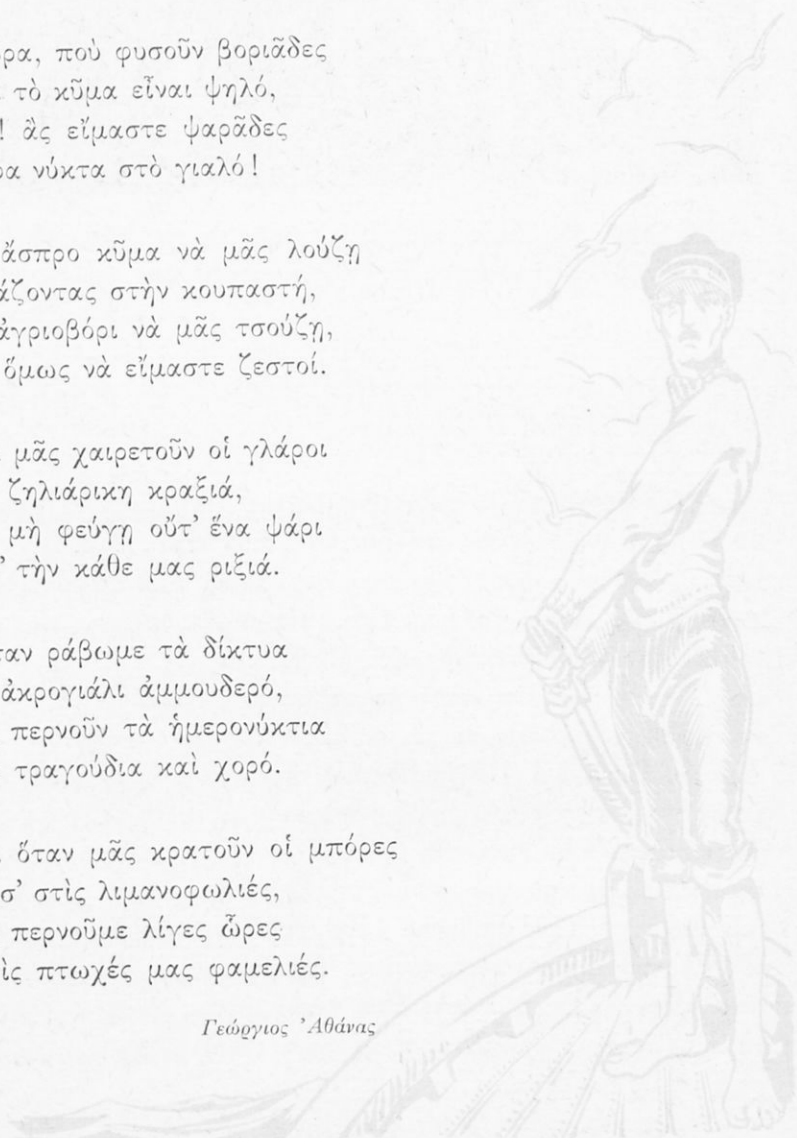
Τ' ἄσπρο κῦμα νὰ μᾶς λούζῃ
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἀγριοβόρι νὰ μᾶς τσούζῃ,
κι ὅμως νὰ εἶμαστε ζεστοί.

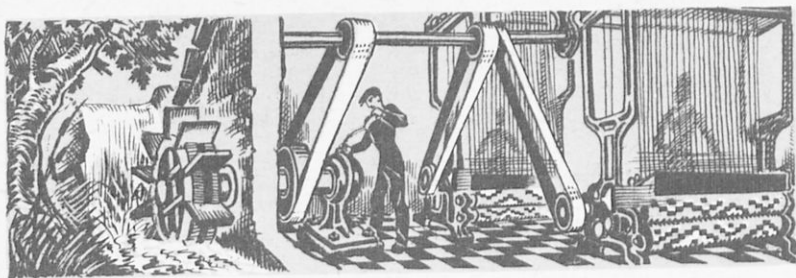
Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιὰ,
νὰ μὴ φεύγῃ οὔτ' ἓνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριξιὰ.

Ὅταν ράβωμε τὰ δίκτυα
σ' ἀκρογιαλὶ ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύκτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μέσ' στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς πτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

1. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ὁ Πέτρος εἶναι γιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου. Πολλές φορές ἔχει ρωτήσῃ τὸν πατέρα του, πού εἶναι εἰρηνοδίκης, ποία πρέπει νὰ λέῃ πατρίδα του, τῇ Λαμῖα, ἀπὸ ὅπου κατὰ-γεται ἡ οἰκογένειά τους κι ἔχει γεννηθῇ ὁ πατέρας του, ἢ τὴν Πύλο, ὅπου ἐγεννήθηκε ὁ ἴδιος.

—“Ὅλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριό του, κάθε μέρος, κάθε πόλι, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιά ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς τους. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἔρχεται ἡ μετάθεσι τοῦ πατέρα! Τοῦ φαίνεται κάθε φορά ὅτι πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ περισσότερο, δὲν θὰ περάσῃ καλύτερα. Καὶ κάθε φορά τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος πού πηγαίνουν, κάθε φορά περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλές φορές.

Τώρα τελευταῖα ὁ πατέρας ἐπῆρε καινούργια μετάθεσι

για τὴν Νάουσα. Λίγο μακριὰ ἔπεφτε. Ὁ Πέτρος εἶναι δυνατὸς στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ ἐθυμόταν καλὰ ποῦ ἀκριβῶς κεῖται. Μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Μακεδονίας! Ἀλλὰ ἡ περιέργειά του ἦταν μεγαλύτερη. Ἄνοιξε τὸ χάρτη καὶ πολλὴ ὥρα ἐκοίταξε καλὰ καλὰ τὴ θέσι τῆς Ναούσης. Ἐδειξε μὲ τὸ χέρι του τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ποῦ περνάει κοντὰ της, ἔδειξε τὸ ὄρος Βέρμιο, ποῦ εἶναι ἀπὸ πάνω της, μέτρησε πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὴ Βέροια δεξιὰ, ἀπὸ τὴν Ἐδεσσα ἀριστερά της. Καὶ κάπως γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεθύμησε νὰ πᾶνε γρήγορα, μιὰ ὥρα γρηγορώτερα.

— Εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο! εἶπε ὁ πατέρας.

— Καὶ τί ἐργασία ἔχει; ἐρώτησε ἡ μητέρα.

— Περίφημα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια. Κι ὅλα αὐτὰ γιατί ἔχει πολλὰ νερά!...

— Πολλὰ νερά; ἐρώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλῶθουν καὶ ὑφαίνουν;

— Μὲ τὸ νερὸ κινοῦν τίς μηχανές κι ἔχουν φθινὴ κίνησι. Ἄν δὲν εἶχαν νερό, θὰ ἤθελαν κάρβουνα ἢ πετρέλαιο καὶ θὰ ἦταν τόσο ἀκριβά, ποῦ δὲ θὰ συνέφερε νὰ γίνουν ἐργοστάσια ἐκεῖ ἐπάνω. Ἐκατάλαβες;

Ὁ Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὴ φαντασία του νερά, πολλὰ νερά νὰ πέφτουν μὲ βουητὸ καὶ μὲ ἄφρισμα, καταρράκτες, καὶ νὰ βάζουν σὲ κίνησι πελώριες μηχανές, ποῦ ἔκαναν τάχα δαιμονικὸ θόρυβο.

— Θὰ πᾶμε νὰ τὰ ἰδοῦμε τὰ ἐργοστάσια; ἐρώτησε μὲ μεγάλη περιέργεια.

— Καὶ βέβαια θὰ πᾶμε!

— Καὶ τὰ νερά ὅλα;

— Ὅλα, ὅλα!

Κι ἐπῆγαν. Μόλις ἔφθασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

ἐπρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἄλλο δὲν ἐζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ ἰδοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— "Εχομε καιρό! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπᾶμε, εἶπε ἡ μητέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι! εἶπε ὁ Πέτρος· κι ἡ μητέρα γέλασε γιὰ τὴν βιασύνη του.

— Νὰ παραλάβῃ πρῶτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

"Όσο νὰ γίνουν αὐτά, ὁ Πέτρος ἐβάλλθηκε νὰ παρατηρῇ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Εὔρισκε κάποιο μυστήριο στὰ νερά αὐτά. Ὡρες πολλές καθόταν κι ἐκοιτοῦσε, ὥσάν νὰ τὸν ἐμάγευε τὸ μυστήριο τους αὐτό, πού δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνῃ.

Περνάει μέσα στὴν πόλι τὸ νερό! Βαθειὰ ρεμματιὰ σχίζει στὴ μέση τὴν πόλι. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὄχθους τῆς ρεμματιᾶς. Κι ἀπ' ἐπάνω τους κι ἀνάμεσά τους κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια.

Ἐστάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι κι ἐκοίταζε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ ἐχόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεμματιᾶς περνοῦσε τὸ νερό. Ἐρχόταν κατρακυλῶντας ἀπὸ ἐπάνω κι ἐφαινόταν μαῦρο, κατὰμαυρο μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἦταν μαῦρο, τόσο οἱ ἄφροί του ἄσπριζαν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη ἐγκρεμιζόταν ὀλάφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι ἐσχημάτιζε τὸ νερό κατarrάκτη κι ἐκτυπιόταν κι ἐκλωθογύριζε κι ἄσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό; ἐρώτησε τὴν πρώτη φορὰ ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλ' ὄχι ὅλο. Πολὺ τὸ παίρνουν ἀπὸ ψηλότερα ἄλλα ἐργοστάσια καὶ χύνεται ἀπ' ἄλλου.

Πολλές φορές ἔρχεται ὁ Πέτρος στὸ γεφύρι καὶ κρεμιέται, θάρρεϊς, κι αὐτὸς μαζί με τὰ βάτα καὶ τὰ νερόχορτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά καὶ τὸ κοιτάζει με λαχτάρα καὶ με θαυμασμό, ποὺ εἶναι τόσο ὁμαρφο καὶ τόσο δυνατὸ καὶ τόσο χρήσιμο! Τοῦ φαίνεται πὼς κλώθει ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς ρεμματιᾶς μοναχὸ του, χωρὶς μηχανὲς καὶ χωρὶς ἐργάτες, ἀτέλειωτα νήματα καὶ πὼς ὑφαίνει τὸ ἴδιο ἀτέλειωτα τόπια ὑφάσματα.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ πῶς γίνεται με μηχανὲς καὶ με ἐργάτες, ἀλλὰ πάντα καὶ με τὸ νερό, τὸ ἀληθινὸ κλώσιμο καὶ τὸ ἀληθινὸ ὕφασμα.

— Ἀφοῦ δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ πᾶμε στὰ ἐργοστάσια! τοῦ εἶπε ἓνα ἀπόγευμα ὁ πατέρας.

Ὁ Πέτρος ἐπέταξε ἀπὸ τῆ χαρὰ του. Ἐπῆγε κι ἡ μητέρα μαζί. Ἐμπῆκαν πρῶτα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια ποὺ ἦταν κοντὰ στὸ γεφύρι, στὴν ὄχθη τῆς βαθειᾶς ρεμματιᾶς.

— Νεροτριβές! εἶπε ἡ μητέρα.

Γκάπ! γκούπ! γκάπ! γκούπ! ἀνεβοκατέβαιναν κι ἐκτυποῦσαν κάτι χονδρὰ πελώρια σανίδια, ποὺ ἔμοιαζαν με στοιχειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐκτυποῦσαν ἐπάνω σὲ μάλλινα ὑφαντά, κουβέρτες, βελέντζες, κιλίμια, καὶ τὰ ἔκαναν κρουστότερα καὶ μαλακώτερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, ἐφώναζε ὁ πατέρας. Ἔχει ὑγρασία!

Ὅταν ἀνέβηκαν στὴν πλατεῖα, στὸ «Κιόσκι», εὗρῃκαν ἓνα κύριο κοκκινοπρόσωπο κι ὁ πατέρας τοῦ εἶπε ὅτι ἐσκόπευαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Θέλετε νὰ πᾶμε ἐπάνω στ' ἄλλα ἐργοστάσια; ἐρώτησεν ὁ κύριος.

— Ναί! ναί! ξεφώνισε ὁ Πέτρος. Κι ὁ πατέρας τὸν ἐμάλ-
λωσε, πὺ ἐμπῆκε στὴ συζήτησι τῶν μεγάλων.

‘Ο κύριος ἐχάιδεψε πατρικὰ τὸν Πέτρο κι εἶπε γελαστά:

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε!

‘Ἐστειλε κι ἐφώναξαν ἓνα αὐτοκίνητο. ‘Εμπῆκαν ὅλοι
μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε; ἐρώτησε ὁ σωφέρ.

‘Ωστε ὁ δήμαρχος ἦταν; ‘Ο Πέτρος ἄνοιξε τὰ μάτια
του καὶ τ’ αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια
στενά κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε
κανεὶς πὼς δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ περάσῃ!

‘Ο κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφο-
ρίες. Κι ὁ Πέτρος τ’ ἄκουγε ὅλα μὲ βαθεῖα προσοχή. Εἶπε
γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργά-
τες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ τὰ θυμη-
θῇ ὅλα ὁ Πέτρος!

— ‘Ἐχομε дуόμισυ χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ
χίλιες εἶναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ
ἐργοστάσιο πὺ πηγαίνομε θέλει ἓνα ἑκατομῦριο ὀκάδες
μαλλιά τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐξω-
τερικό.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἐλληνικὸ μαλλί; ἐρώτησε ὁ
πατέρας.

— Δὲν εἶναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κα-
τώτερα εἶδη. Πρέπει νὰ ἐξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί κρῖμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἔξω!

— Κι ἂν δὲν εἴχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήμα-
τα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμο ὕλη! εἶπε ὁ δήμαρχος.

— Γιατί; ἐρώτησε ὁ Πέτρος, πὺ ἄρχισε νὰ ζαλίζεται ἀπ’
ὅλα αὐτά, πὺ δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινοῦνται μὲ τὴν πτώσι τοῦ νεροῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες!

— Καταλαβαίνω! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲν θὰ εἴχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό! εἶπε ὁ πατέρας. Ὁ λευκὸς ἄνθραξ εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ πατέρας ἐξηγοῦσε στὸν Πέτρο γιατί ὀνομάζουν τὸ νερό «λευκὸ ἄνθρακα», ἔφθασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο ποῦ ἦταν! Ὀλόκληρη πολιτεία! Κι ἀπὸ τίς δυὸ μεριές τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλοπρεπῆ του κτίρια. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὀδηγεῖ. Πρώτῃ φορὰ βλέπει ὁ Πέτρος ἓνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμήμα σὲ τμήμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει! Πελώριες αἰθουσες καθάρεις, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανές ἔχετε; ἐρωτᾷ ἀπλοϊκὰ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἐργαλειοὺς 350. Ἀδράκτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολὺ.

— Ἐργάτες;

— Χιλίους ἑξακοσίους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξι καὶ μὲ χαρά! Εἶναι τόσο ἄνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα! Εἰδικὰ μηχανήματα ἐκασφαλίζουν σ' ὅλες τίς αἰθουσες ἓνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θέρμανσι. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δρόσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἔδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

‘Αλλά τί θαῦμα! Σωστό θαῦμα! Στή μιὰ ἄκρη μπαίνει ἓνα μαλλὶ ἀκάθαρτο, βρώμικο καὶ στὴν ἄλλη βγαίνουν χιλίων λογιῶν ὠραῖα ὑφάσματα, κασμίρια ἐκλεκτά, ποὺ δὲν ξέρει κανεὶς ποῖο εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καὶ σὲ ποιότητα.

Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στὴν Ἀγγλία, ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀκτακόσια ὥς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχὴ. Τοὺς ἐπῆγε καὶ στὶς ἀπέραντες ἀποθήκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἔτοιμα πλέον ὑφάσματα.

— Τί παραγωγὴ φθάνετε; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— “Ἐως δύο ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. Ἀλλ’ ἔχομε ζήτησι πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφθάνομε καὶ ἐργαζόμεστε ἡμέρα καὶ νύκτα! Ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὅλως διόλου!

— Εὖγε! εὖγε! ἔλεγε μ’ ἐνθουσιασμό ὁ πατέρας. Ἀληθινὰ σᾶς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ ὑπερηφάνεια!

— Πατέρα! Πατέρα! ἐφώναξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός, θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιὰ τὸ φυσικώτερο καὶ καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν ἔμπουσε νὰ γίνη.

Προτοῦ φύγουν, ἐπέρασαν νὰ ἰδοῦν καὶ τὴν κινητήριον μηχανή. Ἀπ’ ἐκεῖ μέσα ἔφευγε ὅλη ἡ δύναμις, ποὺ ἐκινούσε ἀκούραστα ὅλα τ’ ἄλλα μηχανήματα. Ὁ Πέτρος ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ κάθε τι. Μὰ δὲν ἔμπουσε νὰ τὰ νοιώσῃ ὅλα. Ἐκεῖνο ποὺ κατάλαβε καλὰ εἶναι, ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, ποὺ τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφές στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νησι αὐτὴ παράγεται ἡλεκτρισμός καὶ ὁ ἡλεκτρισμός αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἐργοστάσιο.

Ἦταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε! Πόσα ἤκουσε! Πόσα ἔμαθε!

Στὸ δρόμο πού ἐγύριζαν ὁ πατέρας ἔλεγε:

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό!

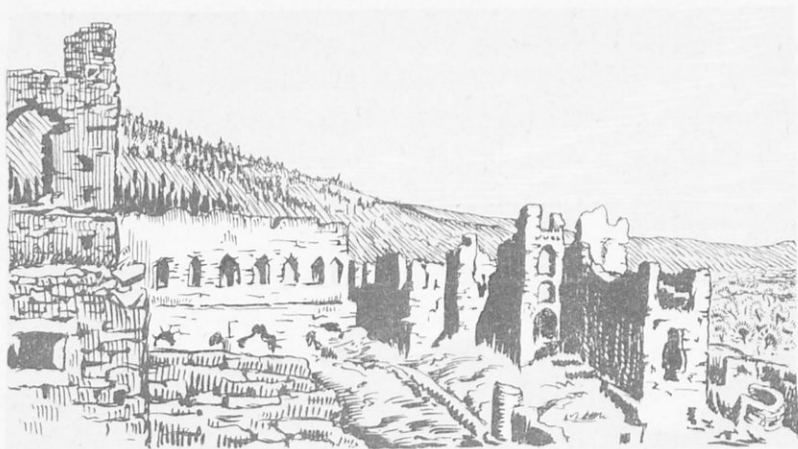
— Ἀκριβῶς, μόνον ἀπὸ τὸ νερό! εἶπε ὁ δήμαρχος. Παλαιότερα ὕφαιναν ἐδῶ μόνον χονδρὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Ἦταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο-Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἓνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερεν ἐδῶ. Ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τί ἔγινε σὲ πενήντα χρόνια! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητὴ μας Ἀραπίτσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ναούσης!

— Ἀραπίτσα!

— Ναί, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, πὺν μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολύτιμο νερό. Εἶναι αὐτὸ πὺν περνᾷ μέσα στὴν πόλι. Φαίνεται πὺς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιὰτὶ εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Κι ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν Ἀϊ-Νικόλα νὰ ἰδῇτε τὶς πηγές του. Εἶναι μία ὠραία κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστησι, ἀπέραντα δάση, γλοερὰ λιβάδια. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. Ἀπ' ἐκεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλι. Ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία!...

Ὁ Πέτρος ἐψιθύριζε «Ἀραπίτσα! Ἀραπίτσα!» Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεμματιά μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὀλάσπρους ἀφροὺς ἔπαιρνε στὴν φαντασία του κάποια μαγικὴ μορφή.

Γεώργιος Ἀθάνας

38. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

1. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

“Όποιος θέλει νά ἰδῇ μὲ τὰ μάτια του μία ἀρχαία πόλι μὲ τοὺς δρόμους της καὶ τὰ ἐρείπιά της, ὄχι μόνον τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ιδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νά ἐπισκεφθῇ τὴν νεκρούπολι τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει νά ἰδῇ μία μεσαιωνικὴ νεκρούπολι μὲ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους της, μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ παλάτια της, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰς ἑκατοντάδες σπίτια ιδιωτικά, ποὺ τὰ ὑπολογίζουν σὲ δύο χιλιάδες, πρέπει νά ἐπισκεφθῇ τὸ Μυστρά.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, ποὺ νά συνδυάζουν τόσο ἀρμονικὰ τὴν ἑνδοξὴ ἱστορικὴ παράδοσι, τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὅπωςδήποτε ὁ Μυστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νά ^{ἐκτιμᾷ} ~~ἐκτιμᾷ~~ νά ^{ἐκτιμᾷ} ~~ἐκτιμᾷ~~ νά ^{ἐκτιμᾷ} ~~ἐκτιμᾷ~~ νά ἐκτιμᾷ με τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας σὲ ἑνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νά θαυ-

τωλοχωγεῖ

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἐνὸς σπανίου τοπίου τῆς πατρίδος μας.

Ἄς ἀνεβούμῃ λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρωτῖ, πολὺ πρωτῖ, ἐδῶ ἐπάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο (τοῦ βουνοῦ) ἄς καθίσωμῃ σ' ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἄς φέρωμῃ μπροστὰ μας περασμένους καιροὺς κι ἀνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἐννέα μ. Χ., περισσότερα ἀπὸ ἑπτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὀρθίου προβοῦνου τοῦ Ταυγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας καὶ γι' αὐτὸ — ὅπως πιστεύουν πολλοὶ — ἐπῆρε τὸ ὄνομα Μυζηθρᾶς καὶ κατὰ συγκοπὴν Μυστρᾶς, κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνῖτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστι ἡμέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγὰ σιγὰ ὀρθώνεται τὸ φραγκικὸ φρούριο τῶν Βιλαρδουίνων, ποὺ ἐπῆραν στὸ μερίδιό τους τὸ Μωρέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι κι οἱ Βενετοὶ ἐμοίρασαν τίς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι ἐβουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθίσουν πιὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μωριᾶ. Ἑλλήνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελίσσοιοι τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράντακτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέγῃ πὼς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη κι ὅλη τους τὴ δύναμι καὶ νὰ τὸ κτίσουν ὅσο γίνεται πιὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιὰτὶ πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξῆντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεοκτισμένο φρούριο ὑψώνεται ὑπερήφανο καὶ

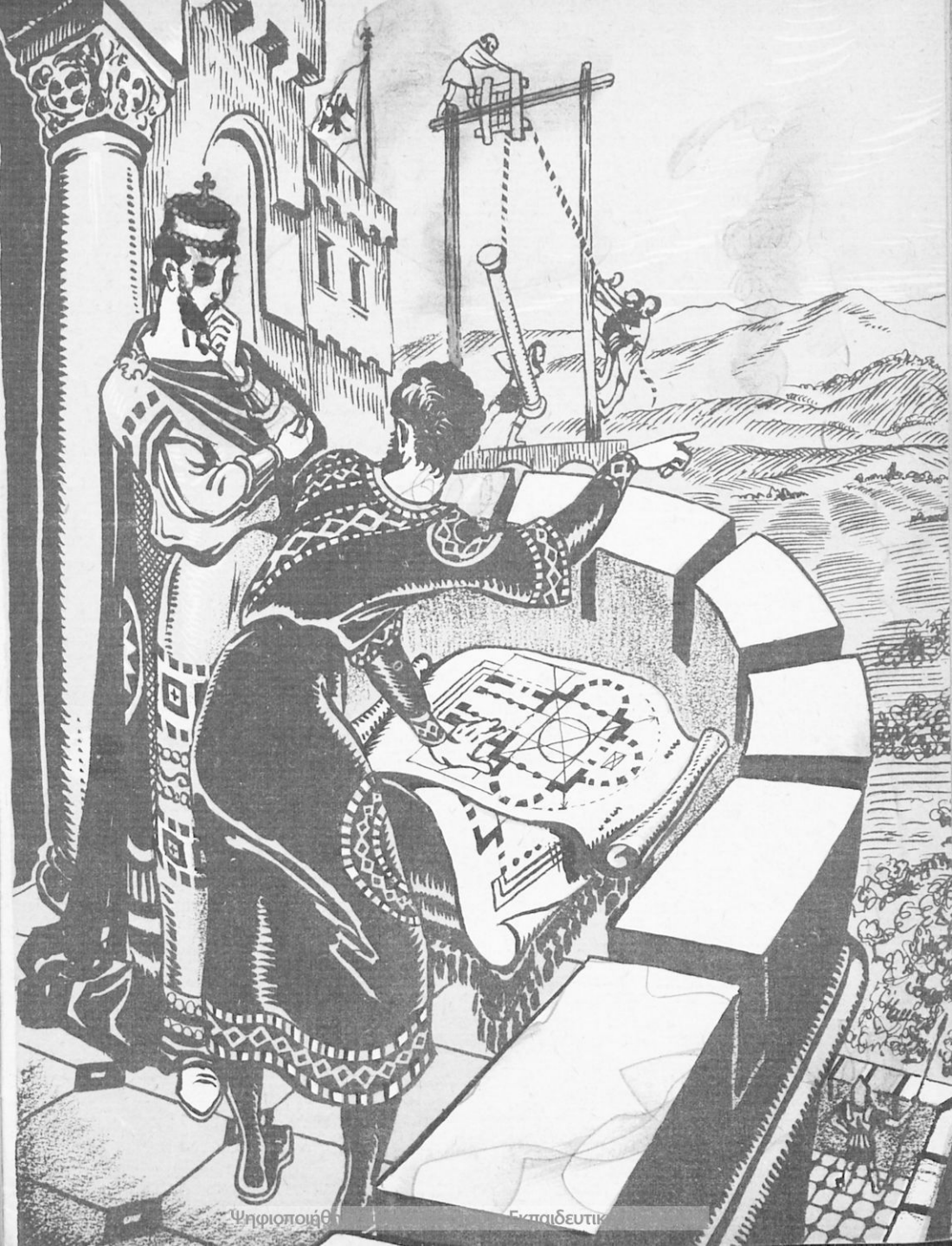
φοβερό ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δούλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων—ἀνοίγει διὰ πλάτα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεῦει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάπου ἄλλου, ποιὸς ξέρει! Κι ἄλλοι καβαλλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργου τὸ χρυσὸ δικέφαλο ἀετό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, ποὺ τὸ ἔκτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρώνους του, γιὰ νὰ κερδίση τὴν ἐλευθερία τους, ἀναγκάσθηκε νὰ παραδώσῃ στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγου τὰ φρούρια τοῦ Μυστρᾶ, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβάσιας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μυστρᾶς ὀρθώνεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλουσίου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἡ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μυστρᾶς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἡ πρώτη τοῦ Μωριᾶ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μωρέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δύο ὁλόκληροι αἰῶνες ὥς τὰ χίλια τετρακόσια ἑξήντα μ.Χ., ποὺ ἐπάτησε καὶ τὸ Μυστρᾶ τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαριὰ λα-

βωμένη αυτοκρατορία τους, Κατακουζηνοί και Παλαιολόγοι, έρχονται δεσπότες του Μυστρά και χτίζουν παλάτια και διπλή τείχη, για ν' ασφαλίσουν την πόλη.

Φράγκοι, Βενετοί και Τούρκοι περνούν όλοι με τη σειρά τους, φοβερίζουν την πόλη και το φρούριό της, φεύγουν όμως άνικανοί να την πατήσουν.

Κι οι τελευταίοι Βυζαντινοί σοφοί, αρχιτέκτονες και ζωγράφοι νοιάθουν πώς έδω κάτω, στα πόδια του ύπερφάνου Ταυγέτου, δίπλα στους τάφους των αρχαίων Σπαρτιατών, ό Έλληνισμός αναπνέει πιο ελεύθερα από την Κωνσταντινούπολη, που την περισφίγγει άσφυκτικά ό σουλτάνος.

Νά τος ό Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων κάτω από τόν ίσκιο μιās καμάρας που διαβάζει. "Ετοιμος είναι να ταξι-δεύση για τη Φλωρεντία, όπου πρώτος αυτός θ' ανάψη τό πνευματικό φώς, για να ξυπνήσουν οι Δυτικοί και να δημιουργήσουν την 'Αναγέννηση.

Νά τοι οι αρχιτέκτονες, που στολίζουν την πολιτεία με κοσμοζαχουσμένες εκκλησίες, τη μία πιο ωραία από την άλλη, την Παντάνασσα, την Περιβλεπτο, τόν 'Αγιο Δημήτριο, την Ευαγγελίστρια, τους 'Αγίους Θεοδώρους και τό 'Αφεντικό.

4 Νά τοι κι οι ζωγράφοι με τὰ θαυματουργά τους χρώματα, που στολίζουν τό έσωτερικό των εκκλησιών. Δεν έχουν πια τόν παλαιό πλούτο των ψηφιδωτών, αλλά και τό πινέλλο με τὰ πτωχά χρώματα στα χέρια των ορθοδόξων ζωγράφων είναι εξαιρετά, για να εκφράσουν την θρησκευτική πίστη.

'Ονόματα ως μην αναζητούμε. Μεγάλοι και ταπεινοί, αρχιτέκτονες και ζωγράφοι έδούλεψαν κι έδημιούργησαν κι άφησαν μνημεία άθάνατα, όχι για να διαιωνίσουν τὰ όνόματά τους, αλλά για να προσευχηθοῦν με τη δική τους

τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τὴ δική τους τέχνη κι οἱ ἀνώνυμοι ὕμνογράφοι.

Νά τος κι ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ποὺ ξεκινάει μὲ μικρὴ συνοδεία γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, ὅπου τὸν περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἐθνάρχου. Τί παράξενη ἔκφρασι ποὺ ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιὰ τελευταία φορὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὸ Μυστρά! Τὸ νοιώθει πῶς δὲ θὰ τὸν ξαναἰδῇ καὶ γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείσῃ στὴν ψυχὴ του ὁλοζώντανο τὸ ὄραμά του.

Ποῦς ξέρει! Ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ Μυστρά, ὅπου ἔχει ἀναστηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλη τὴ ζωντανιά καὶ τὴν πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα, περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δύναμι νὰ σταθῇ ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς μεγάλης θυσίας.

31 ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας στοὺς περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, ποὺ τὸ διαλύει τὸ πρωῒνὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ.

Ξυπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω, στὴν νεκρὴ πιά πόλι, ὅπου μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουν ἀπείρακτες ἀπὸ τοῦ χρόνου τὰ κτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. "Ὅμως ἄκου τὴ λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώνει! Κι ἓνας κότσυφας μὲ τὸ καλογερικὸ του ράσο καὶ τὸ χρυσό του ράμφος ἦλθε κι ἐκάθισε ἀπέναντί μας, ἐπάνω στὸ μισογκρεμισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲ θέλει νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ παραδοθoῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἀνοίγουμε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύσι, μᾶς παραστέκει προστατευτικά ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταῦγετος, μὲ τὶς γκρίζες κορυφές του. Κι ἐμπρὸς μας, ἀνατολικά ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μυστρᾶ ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρνωνα, μία ἀπέραντη θάλασσα θά 'λεγε κανεὶς! Τόσο πλούσιο πράσινο, πὺ νὰ σκεπάζῃ ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβῃ τὰ τόσα χωριά του, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν τόσο γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιῶνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμονοπορτοκαλλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μία αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλευθέρῃ. Στὸ βάθος μόνον ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πρασίνου.

Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλις, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνον ἡ μητρόπολις της καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτίριά της προβάλλουν τὶς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσίᾳ της.

Πόσο ἐορταστικό, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ Λακωνικὸ τοπίο! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιᾶτες φαντασθοῦμε νὰ γυμνάζωνται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροκτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάσι, πὺ τοὺς ἐχάρισεν ὁ μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ, ν' ἀνάψωμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχές τόσων γενεῶν προγόνων μας, πὺ τόσο ἐτίμησαν ἐδῶ ἐπάνω καὶ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸ Χριστιανισμό!

Ἄς γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τροῦλλου, ὅχι μόνο γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνωνύμου ζωγράφου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστι. Ἐτσι μόνο θὰ γίνωμε ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιατί μᾶς ἀξίωσε νὰ ζήσωμε μία τέτοια ἡμέρα καὶ μέσα σὲ μία τέτοια πλάσι, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὁμορφιὰ τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφιὰ τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῇ σὲ μία τόσο ἀρμονικὴ συντροφιά.

Γεώργιος Καλαματιανός

39. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

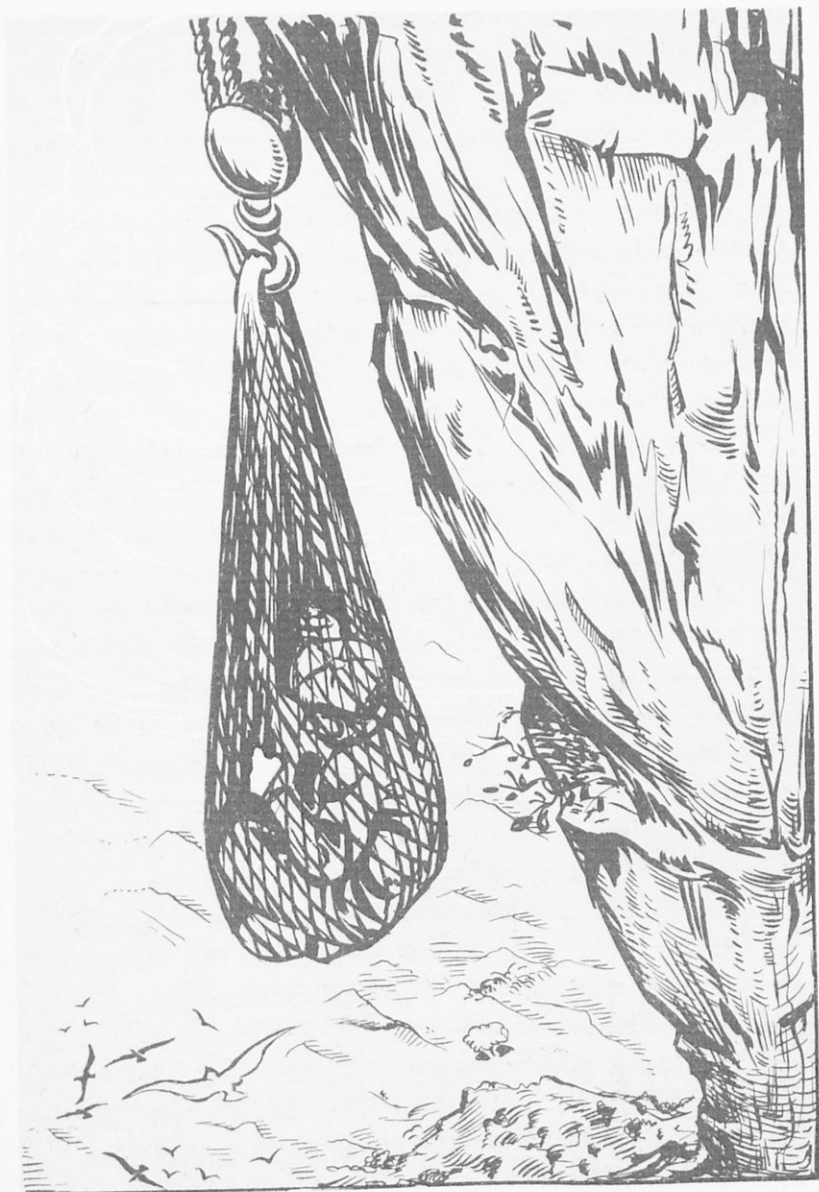
1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάϊος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπὴ-
γαινα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπά-
κας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια,
ἔστησαν τὶς ἱερὲς φωλιές τους, ἐφοῦ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν
κόσμο καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. "Ημα-
στε μία συντροφιά περισσότεροι ἀπὸ δέκα μὲ ἀρχηγὸ τὸ
μητροπολίτη τῆς Λαρίσης. Εἶχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μία
νύκτα ψηλὰ στὸν πιὸ μεγαλόπρεπο καὶ στὸν πιὸ φοβερὸ
βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύσις στὸν κόσμο! Φαίνεται γίγαν-
τας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδελφούς του,
ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους! Στὴν
κορυφή του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως,
ποὺ μόνο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα εἰκοσιτέσσερα μοναστήρια, ὅσα
εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ
τὸ πρωτὶ πὼς θὰ ἐπηγαίναμε καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ ἐφαινόταν
τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. "Ὅταν ὅμως ἐφθάσαμε ἐκεῖ καὶ
εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφή ἀπὸ τὴ ρίζα
του, καὶ περιεργάσθηκα τὸ δίκτυ, τὸ καραβόσχοινο ποὺ τὸ
κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκα-
λιά μ' ἔπιασε λιποψυχία.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνον ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπὰ καὶ φοβερά. Τίποτε δὲ γελάει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του.

Ἀγριώτερη φύσις πουθενὰ στὸν κόσμος δὲν ὑπάρχει. Πε-
λώριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώ-
νεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα
του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις
λίγος οὐρανὸς κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ
γῦρο τίς φωλιές τους.

Εἴχαμε μαζευθῇ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω
ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Περιμέναμε τὸ μητροπολίτη,
ποὺ εἶχε ξεπεζεύσει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριὰ κι ἀνέβαινε
μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ ἐγύρι-
ζαν τὴν ἀνέμη, στή θέσι τους. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ
Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ
τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μάζευεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ
στὸν ἀνῆφορο ἔχοντας μέσα του μία ζωὴ ἑτοιμὴ νὰ χαθῇ,
ὰν κοπῇ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῇ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Τέλος ἦλθεν ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ
κτυπᾷ τικ - τὰκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν
νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορές βαρύτερο. Ἐτοιμα-
ζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, νὰ ἐξαφανισθῶ, νὰ φύ-
γω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶ-
τος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιατί εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνέβασμα τῶν
Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία κι
ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἦταν μόνον ὁ φόβος, ποὺ ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ πρῶτος, ἀλλὰ γιατίι θὰ ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ, ποὺ τὸ ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι μένουν τελευταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ ποὺ εὐρισκόμουν παραμερισμένος καὶ προσπαθοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ μητροπολίτη:

—Ἐμπρός! μέσα ὁ νεώτερος.

—ὦ, ποὺ νὰ πάρῃ ἡ ὀργή! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἔπιασε τρεμούλα. Ν' ἀρνηθῶ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρεπε. Τί νὰ κάμω; Ἐμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμμα. Ὅλη ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια ἐπάνω μου καρφωμένα. Τέλος ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, ἐπροχώρησα λίγα βήματα, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ ἐκάθισα μέσα στὸ δίκτυ ὠχρὸς, ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τίς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

Ὅλο τὸ αἶμά μου ἐκείνη τὴ στιγμὴ εἶχε μαζευθῇ στὴν καρδιά μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δίκτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμι νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῇ στὰ στήθη μου.

Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθηκε ἀπότομα. Ἐνοιωσα ἕνα βίαιο τράνταγμα καὶ εὐρέθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρχισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά! Μοῦ ἐφάνηκε πῶς ἤμουν πεθαμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμά μου στὴ γῆ καὶ ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο ἐμεγάλωνε στὸ πνεῦμά μου ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. Ἀκουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω ποὺ ἐμιλοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μοῦ ἔφαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίξη, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται, τὸ δίκτυ ν' ἀνεβαίνει καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

ἐναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῇ ἡ ἰδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, «τράπ» συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμή ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἤμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα μέσα στὸ δίκτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι κατεγίνοντο νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἐκάθισα μία στιγμή σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίσθηκα! Ἐπειτα ἐτράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου ἐφούσκωνε μέσα μου κι ἐπαρεκάλεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι κι ἐτράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Ἐστάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρο τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιάτικη ἡμέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασιλείμμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, πού ἐχάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἐξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεσημβρινὰ ἐφαινόταν ἡ ὄροσειρά τῶν Ἀγραφῶν μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, πού ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικὰ ἄσπριζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ τους ἀκρόπολι κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τους κορυφές τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαβος, πού ἔφερναν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Ὁρεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρά τῶν Χασίων.

Ἀπ' αὐτὴ τῇ λαμπρῇ εἰκὼνα ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ τ' ἀγκάλιαζε μὲ τίς χρυσοπόρφυρες ἀκτῖνές του ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερεὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγράφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσικιάζουν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἡλιακὲς ἀκτῖνες καὶ οἱ ἴσκιοι. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονται στὴ δύσι, ἐχρυσώθηκαν λίγο λίγο κι ἔγιναν πελώρια χρυσᾶ κομμάτια, σὰν χρυσᾶ νησιά μέσα σὲ ἀργυρᾶ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβούνια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τὴ στιγμὴ, ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροδιζοῦν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα ἐπρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψῃ πρῶτα ἓνα ἓνα κι ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέμορφη Νύκτα.

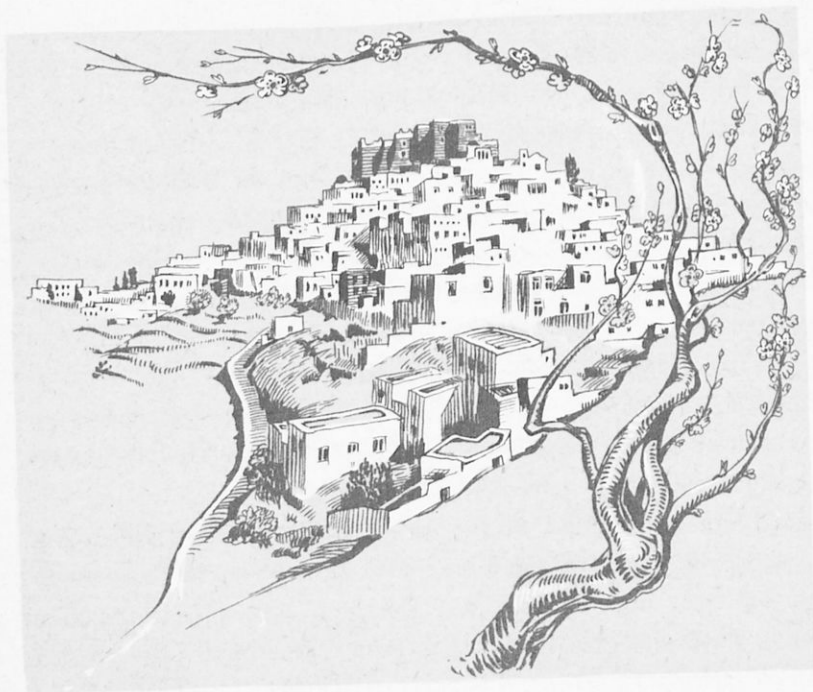
Ἡμποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ:

—Ὅρίστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω ἐμπήκαμε στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ ἐπιστατῶντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

« Διηγῆματα Θεσσαλικά »

Χρῖστος Χριστοβασίλης

40. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τ' ἀκρογιάλια τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε ἐθαρροῦσα πὼς ἐξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀκτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἐλληνικώτατα νησιά. Καὶ μία βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ ἤμπορούσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι ἐγινόταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μ' ἐκράτησαν

κι ἐμένα μακριὰ ἀπὸ τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πάτμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στὴν ψυχὴ μου. Καὶ νὰ πού τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραπτὸ μου νὰ πατήσω τ' ἅγια χώματά της.

Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, ἐπληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοιμάζαν μία ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. "Ἄλλο πού δὲν ἐγύρευα.

Στις 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα ἐκράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος ἐσήκωσε καὶ τὸ πανί, πού μᾶς ἔγινε περιζήτητο, ὅχι τόσο γιὰ τὴ βοήθειά του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἴσκιό του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνσι, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ ἐμπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλευθέρων πιά νησιῶν μας.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ Αἰγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικὸ, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο, κι αὖριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας. "Ὅσο κι ἂν ἀγωνίσθηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη τόσο ἐλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζομε ἔπειτα ἀπὸ τῶν αἰώνων σκλαβιά πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα ἐπλησιάσαμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μποροῦμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρφωσι καὶ τὴ βλάστησί της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλὸ της

ύψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἃν καὶ ξεχωρίζουμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὁάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέουμε ἀπὸ τὸν ἓνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Ὅταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριό της, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μάκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμμένα χωριά τῆς Σύρου μὲ τοὺς περιφήμους κήπους.

"Ὅλο καὶ πλησιάζουμε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμό του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιά ἐνωμένα. "Ὅλοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ ἐπάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὁλόγυρα στὸ κοσμοξακουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὲς ὡς τώρα τὴν λευκότητα καὶ τὴν καθαρότητα τῆς Μυκόνου κι ἐθαρμοῦσα πὼς καμία ἄλλη πόλις δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Ὅλα τὰ σπίτια της φρεσκοασπισμένα καὶ οἱ αὐλές της καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἓνα δένδρο, κάπου ἓνα μικρὸ περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Ἐχαιρετισθήκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ποὺ ἐπρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος ἐμαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψά τους πρόσωπα ἐδιαβάσαμε μία εὐχάριστη ἐκπληξί. "Ἡμαστε ἡ δεύτερη ἐκδρομὴ.

πού ἐδεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἐβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μόλις ἐβγήκαμε. Στὴν τοπικὴ Ἀστυνομία μᾶς ἐκαλοδέχθηκαν ἀδελφικά καὶ γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονή μας πληροφορίες. Ἐμάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς ἐπαρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῇ, μᾶς ἦταν ἄχρηστες, γιατί καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ εὐρήκαμε κι οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦσαν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσεφέρθησαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀπεφασίσαμε νὰ περάσουμε τὴ νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὅλο πλακόστρωτο γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦσαν ἡ εὐγένεια κι ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ πτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιατί στὶς ἡμέρες τους ἦλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τόσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθηκαν οἱ προγονοὶ τους.

Στοὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφὲς ἐμαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία: «Σᾶς ἐπερίμεναμε 34 χρόνια!» «Ζήτω ἡ Ἐνωσις!», «Καλῶς ἦλθατε, ἀδελφια!» Πόσο ἀγνὸ διετήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περίφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου-μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπα-

ράλλακτο, ὅπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ "Όσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ. Χ.

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὁλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τὶς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατί στὸ μεταξὺ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νοιώθουμε νὰ στενοχωρῇ τοὺς καλογέρους ἡ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψις τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πὼς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησεν ἡ ψαλμωδία τοῦ "Ορθρου, ἡ ὁποία ἔφθανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρι δική μας ὁ "Ορθρος ἤρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύκτα, ἀντὶ γιὰ τὶς δύο, πού εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τὶς 5 ἕως τὶς 8.50' τὸ πρωῒ.

"Ετσι μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες μέσα σ' ἕνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπᾶδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἕνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πού δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇς. Ἡ πίστις πιὸ θερμὴ ἐνοιώσαμε νὰ μᾶς ἐξαγνίζει.

"Όσες ὥρες μᾶς ἀπέμεναν τὶς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὥρες, ἀλλὰ ἡμέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διάθεσί μας, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὅποια μὲ τόση στοργὴ κι ἀφοσίωσι κατῳρθώσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεές καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἀλλοπίστους ἀκόμη ὅχι μόνον νὰ σέβονται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορὲς τὸ μοναστήρι του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμώτατα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κωδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ. Χ. αἰῶνος, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλ. διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἑνετῶν δόγγδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὁποῖο δωρίζει τὸ νησί στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ. Χ., γιὰ νὰ ιδρύσῃ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σφζόμενον Τίμιο ξύλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μία κανδήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνον ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

είπαν οί πάντοτε πρόθυμοι κι ακούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἀξίζει ν' ἀναφέρουμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτή, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶνες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἐχρησιμοποιοῦσε ἓνα φούρνο μεγάλο σὰν ἀλώνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, ποὺ σφύζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ ἐπεράσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νά ἐδῶ ἡ θέσις, ὅπου ἀλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βιβλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέφαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψι μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρῆγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητάει κάμποση ὥρα καθυστέρημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεύει τὴ γελαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρεῖ ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ της. Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε κι ἐζήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανιωμένοι, γιατί δὲν εἴχαμε υπολογίσει πὺς πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρο νησί τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

41. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Ἀστράπτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια,
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἐλληνικό.
Βραχιόλι, ποὺ τ' ἀσήμωσαν τῆς λευθεριᾶς τὰ χάρδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό.

Δὲν σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, ποὺ τόσα χρόνια τώρα
νὰ σᾶς μαδήσῃ ἐκοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.
Μέσ' στήν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευθεριᾶς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἐλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης κτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούσθησαν παιᾶνες
γιά τὰ δεσμά της, ποὺ ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά.

42. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΙΑ·Ι·Σ

Τὸν περασμένο Αὐγούστο ὁ πατέρας μου πραγματο-
ποιῶντας παλαιότερη ὑπόσχεσί του μ' ἐπῆρε μαζί του σ' ἓνα
ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκού-
σει τόσα πολλὰ γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδος
μας, τὴν ὁμορφὴ νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, κι εἶχα μεγάλη
ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Ἐξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωῒνὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἐπε-
ράσαμε τὰς Θήβας καὶ εὕρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεση-
μέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μία ἀπέραντη πρασινάδα, δεῖγμα
ζωηρᾶς βλαστήσεως, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε σὲ μεγάλη ἀπόστασι
τὴ γῆρο ἔκτασι.

— Κοίταξε πατέρα, κοίταξε! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές!
Καὶ πόσα ἀραποσιτία ἔχει κάθε φυτό! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ με-
τρήσω καθὼς τρέχουμε, ἀλλὰ θὰ ἔχη κάθε ἓνα πέντε κι ἑξί.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε τώρα μὲ ταχύτητα 20 πε-
ρίπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα κι ἐμεῖς ἤμπορούσαμε νὰ δια-
κρίνωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσιτία, τὶς θερισμένες
ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβάκοφυτεῖς καὶ τὰ
περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργηταὶ μὲ τὰ φαντακτερά
τους φορέματα ἐφαίνοντο ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη
μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναί, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἑκτάσις αὕτῃ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

στρέμματα, ἀλλὰ καὶ πολὺ γόνιμη. Ἀξίζει νὰ τὴ θαυμάζωμε! Ἄν ἤξερες ὅμως καὶ τὴν ἱστορία τῆς, δὲν θὰ ἐθαύμαζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγή, ὅσο τὴ σκληρὴ καὶ ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτό, τὸ ὁποῖο βλέπεις. Ἄν ἤξερες τὴν πάλῃ, τὴν ὁποία ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας ἀπ' ἐστίες δυστυχίας, σὲ πηγὲς εὐτυχίας!...

— Βέβαια, πατέρα, πολλὰς φορές ἄκουσα στὸ σχολεῖό μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἡ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ διδάσκαλός μας ἐφαντάσθηκα πόσο θὰ ἐργάσθηκε καὶ τί χρήματα θὰ ἐξώδευσε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσί τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνισθῇ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας!

— Ἄ! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας! Ἐνθυμοῦμαι παλαιότερα ὅτι ὑπέφερεν ἀπ' αὐτὴν ὁ περισσότερος πληθυσμός μας. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας καὶ ἄλλων μερῶν ὁλόκληρο τὸ ἔχρονον ἐζοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἀρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα ἀπηλλάγησαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ Ἀξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, ἐγλύτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὴς καταστροφές.

Ἄλλ' ἄς συνεχίσωμε τὴ συζήτησί μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτὴ, τὴν ὁποῖαν ἔχομε μπροστά μας, γιὰ νὰ ἰδῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως στὴ δύναμί του! Ἀπὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῇ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποία τώρα βλέπεις μία καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μία λίμνη, ἡ Κωπαῖς, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδος μας.

Μερικὰ μέρη της, τὰ ψηλότερα, ἐξηραίνονταν τὸ καλοκαίρι κι ἐκαλλιεργοῦντο, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα παρέμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, διαρκῇ καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἐλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσί της.

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π. Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῇ ἀπὸ τοὺς τότε κατοίκους της, τοὺς Ὀρχομενίους. Αὐτοὶ μάλιστα εἰσῶδευαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἔδαφός της τόσα πολλὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχάρισαν ἀμύθητα πλοῦτη.

Ἄλλ' οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π. Χ., ἔκαμαν πόλεμο ἐναντίον τῶν Ὀρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβάθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτειάσει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, κι ἔτσι ἐπλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζὶ ἔπνιξαν πολλὰς πόλεις, πού ἦσαν ἐκεῖ κτισμένες.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π. Χ.), ἐπεχειρήθηκε νέα ἀποξήρανσις τῆς λίμνης. Κατεσκευάσθησαν διώρυγες, πηγάδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς κι ἐσταμάτησε.

Ἔτσι ἔμεινε ἡ λίμνη ὡς τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κρά-

τος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τῇ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν ἐκτέλεσι τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερεύσῃ τὴ θέσι τῶν πολιτῶν του. Ἀνέθεσε τότε καὶ τὴν ἀποξήρανσι τῆς Κωπατῖδος σὲ μία ἀγγλικὴ ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ἕως τῶρα τελευταῖα.

Ἡ ἐταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χώματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτειάχνουν τ' ἀναχώματα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τὴν ἄλλη στὶς διώρυγες, τὶς ὁποῖες κατεσκευάζεν, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε!

Κι ἐχρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεῦνησε κι εὗρε τὰ παλαιὰ ἔργα, κατεσκευάσε ἀκόμη νέες διώρυγες, ὀχετούς, πηγὰδια καὶ καταβόθρες καὶ διωχέτευσεν τὰ νερά τῆς λίμνης ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ βουνὸ Σκορπονέρι στὴ θάλασσα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Συνεχιζόταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἐσταματοῦσε στὰ χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλιν ἐπανελαμβάνετο, ὥσπου ἀπεξηράνθηκε σχεδὸν ὁλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερά καὶ ἡ περιοχὴ ὁλόκληρη ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς ἀσθένειες.

Γεμᾶτοι ὑγείᾳ καὶ ὄρεξι οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζονται στὰ κτήματά τους ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν ἐλυπήθηκε μόχθους καὶ ἔξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν εὐτυχία.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ : Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τὸ 1862 ἐκυκλοφόρησε στὴν Εὐρώπη ἓνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχης τοῦ Σολφερίνο». Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔγραψε τὸ βιβλίο—ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν—δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ ἠμποροῦσε νὰ φαντασθῇ κανεὶς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος μὲ τὴν πρὶς μεγάλη σημασία τῆς λέξεως.

Ὁ Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τὶς στρατιωτικὰς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, ποὺ εἶχαν τραυματισθῇ στὴ μάχη καὶ ἔμεναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβοήθητοι, ἀπροστάτευ-

50
 τοι κι ἐγκαταλελειμμένοι. Καὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐ-
 τοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις—
 τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῆ μία καὶ τῶν Αὐστρι-
 ακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη— τὸ βιβλίό δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς
 ἔβλεπε ὡς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ τους, ἀλλὰ τοὺς
 ἀντίκρυζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια κι ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε ἰδεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγι-
 κὴν ἐκείνη ἐπαύρις τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φθάσει ἐκεῖ ὡς
 ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπη-
 ρέτησις τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ
 συγκίνησι καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα κι ἐμπλημύρισε
 ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον. «Ὅλοι οἱ ἄν-
 θρωποι εἶναι ἀδελφοί. Γιατί νὰ προξενοῦν τόσο πόνο ὁ ἓνας
 στὸν ἄλλο; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε;».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπήδησε ἀπὸ τῆ ζεστῇ
 καὶ τρυφερῇ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γυρὸ του
 ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἀπλοῖ καὶ ἄγνοι ἄνθρωποι τῆς ὑπαί-
 θρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἐνοιῶσαν. Καὶ τρέχοντας διπλά
 τοῦ ἐργάσθηκαν μαζί του ὁλόκληρα ἡμερώνοντα, γιὰ νὰ
 τὸν βοηθήσουν, ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς
 τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τὴ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή, ποὺ ὁ ἄνθρωπος
 ἔκαμε τὸ καθήκον του ἀπέναντι στὸν ἀδελφό του, ἐμπῆκε
 τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν ἱδρυσι τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ.
 Ἐπάνω στὸ αἵματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε
 πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ
 Χριστιανισμοῦ, ποὺ εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα
 τὸ βιβλίό τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆς μάχης
 τοῦ Σολφερίνο», τὸ ἴδιο πνεῦμα ὠδήγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς
 σκέψεις καὶ τὰ ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του.
 Διέθετε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωσι καὶ πίστι, μὲ ἀνεξάντλητη

συνάνθρωπος
 πόνο

34
 αὐταπαρνησι καὶ αὐτοθυσίᾳ ὅλες τὶς πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς δυνάμεις του, ἀκόμη καὶ ὅλη τὴν περιουσίαν του, γιὰ νὰ κηρύξη τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀνθρώπινης ἀλλήλεγγυης. x

Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀγνοοῦσαν, τὸν παρεξηγοῦσαν, τὸν περιγελοῦσαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος στὸ μεγάλο ἀνθρωπιστικὸ καθήκον του. Κι οὔτε ἡ κακουχία οὔτε ἡ πτώχεια οὔτε ἡ πείνα ἠμπόρεσαν νὰ τοῦ μαράνουν τὸ ζῆλο καὶ τὴν πίστι στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ του. 9

Κι ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ἱκανοποίησι νὰ τὸ ἰδῇ νὰ πραγματοποιηθῇ καὶ νὰ καρποφορῇ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη πρόχειρη, ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἀνθρώπινης συμπόνης, ποὺ εἶχε παρουσιασθῇ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, ἐπῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή, τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψιν τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἐγίνετο ἡ πολὺπλευρη ὀργάνωσις τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμον ἀγωνίζεται μεθυσμένη ἀποτελεσματικότητι ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας καὶ ἀνάγκης.

Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μέγας Ἑρρίκος Ντυνὰν ἐξοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἥσυχο χωριὸ Χάυδεν, ἐτιμήθηκε μετὰ τὸ παγκόσμιον βραβεῖο Νόμπελ. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπότης τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώρισιν, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους εὐεργέτες τῆς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Ὁ ἁγιασμὸς τῶν ὑδάτων Ὁ παπα-Χαράλαμπος μὲ τὰ ἀσημένια μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρόσωπον εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουργίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποίμνιόν του.

Ἡ λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. Ἐπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱερὰν συνήθειαν τοῦ τόπου: Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερά καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου· ἐκύλιε τὰ ἤσυχα νερά του ὅχι καὶ πολὺ μακράν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Ἄν κανεὶς καθυστερημένος δι' οἰονδήποτε λόγον εὕρισκετο εἰς τὸν δρόμον, ἤκολούθει κι ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῇ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

εἶχε διαλύσει τὴν πρωϊνὴν ομίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἃν καὶ ἦτο ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη ὡς ἡμέρα ἀνοιξέως.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὄχθην ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφήρεσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχὴν:

Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων Σου...

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἡγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς πορὰς τὰ κρυστάλλινα ἐκεῖνα νερά ψάλλων:

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένον Σου, Κύριε...

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας μὲ τὰ ἐορτάσιμά των ἐνδύματα, ποὺ ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν καὶ ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ ἐν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανοὺς, ἔφερον εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του—εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετρατάξιου γυμνασίου—καὶ εἶπεν:

—Ἀδελφοὶ χριστιανοί, ὡσάν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης μὲ χέρια, ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου.

Ποιὸς χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα! Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἠλλαξαν τὸ ρεῦμά των καὶ ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡσάν λευκὴ περιστέρα καὶ πτερυγίζει γῦρο καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν Αὐτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερά γίνονται λουτρὰ ἱαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας,...

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα-Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὅποιος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πίστιν, ποὺ ἐξωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

Ἀγιασμοὺς
τῶν κτημάτων

Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελειώσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθοῦμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κι ἀπ' ὅσους ἤθελαν ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἑκτασιν κι ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσκόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμάτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχεδῖος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς.

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμός τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του. Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοῖχόν καὶ θεοσεβέστατον παπα-Χαράλαμπον! Ἀσκεπτής, εὐθυτενής, σεβάσμιος ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν κι ἐδῶ τὰς ὀλίγας καὶ ὥραιας εὐχὰς του καὶ ἡλόγησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν

καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωῒμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἐκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὥς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν χάριν τοῦ ἁγιάσματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωῒνά κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ὥς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

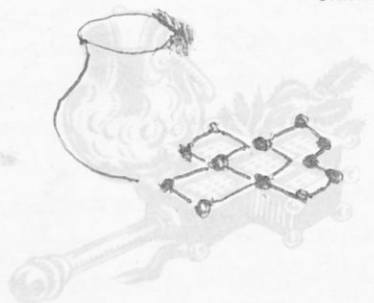
— Καλὴ 'σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ἠυχήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ἱερωσύνη σου! Ἀπήντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως κι ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῇ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμᾶτοι τῶρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλ' εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

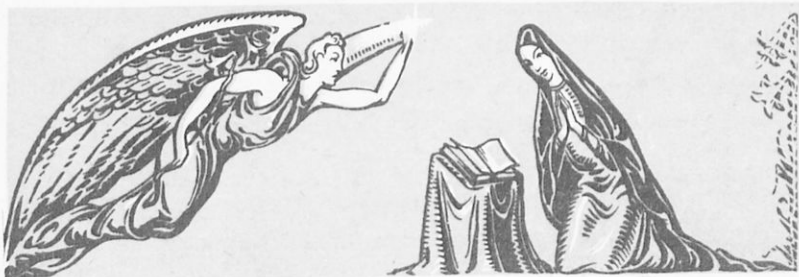
45. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Θεοφάνεια. Ὁ Οὐρανὸς πανηγυρίζει.
Ἐν' ἄσπρο περιστέρι φεύγει ἅπανου.
Μ' ἓνα κλωνὶ ὁ παπᾶς δενδρολιβάνου
μ' ἁγιασμὸ τὸ γρασίδι του ραντίζει.

Ἡ δέησι, κρίνος μέσα του, κι ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικά τὰ λόγια μουρμουρίζει,
πού λένε γιὰ τὸ θάμμα τοῦ Ἰορδάνου...

« Ἑλληνίδες ποιήτριες »
Ἰ. Α. Θ. Ταρσούλη

Αἰμιλία Δάφνη

46. Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

Ὁ γαλανὸς μικρὸς λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοὺς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κῦμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἦχον τὰ ἄσματάκια του, εἶναι γεμᾶτος θόρυβον, κίνησιν, ζωήν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι!... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκάς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἀέρα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα κυκλαδικά, κυπριακά, σαμιώτικα, κρητικά κι ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ πολεμικὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὡσὰν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἑν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαίων, γεμίζοντα τὸν ἀέρα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικάς.

Ἐξω ἄλλα ἱστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὀξὺν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ἱστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουν τὰ βουνὰ τῶν γύρο νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τῆνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον. Δύο φορές τὸ ἔτος ἀπὸ κάθε γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ ὀλόκληροι ἱστιοφόρων, ἐτοιμάζουν τὰ ἱστία των καὶ χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουν, ὅπως συνέρρεον ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Κι ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπέστερα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατόικους, πανελλήλιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου!

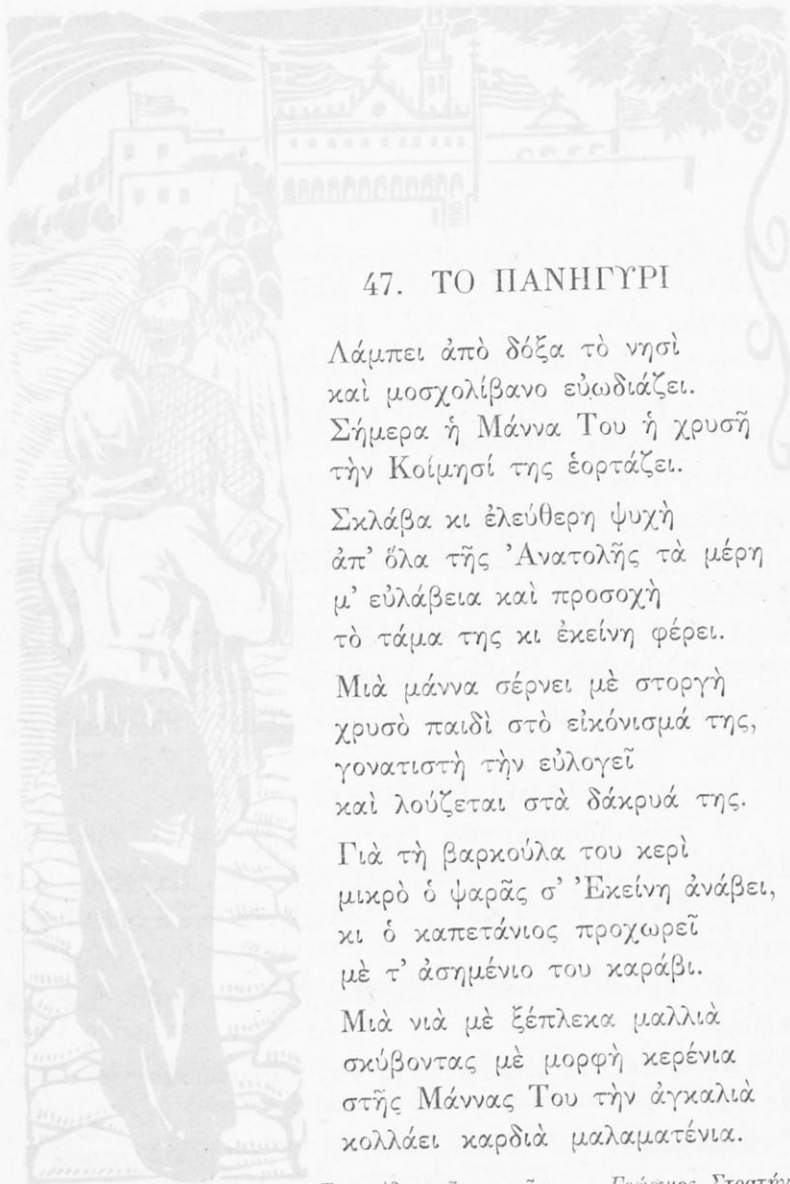
Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας τῆς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν τῆς τὰ πλήθῃ...

Ἀνοιξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

« Μεγάλωχαρη »

Ἄγγελος Τανάχα

47. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει από δόξα τὸ νησι
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσῇ
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὅλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

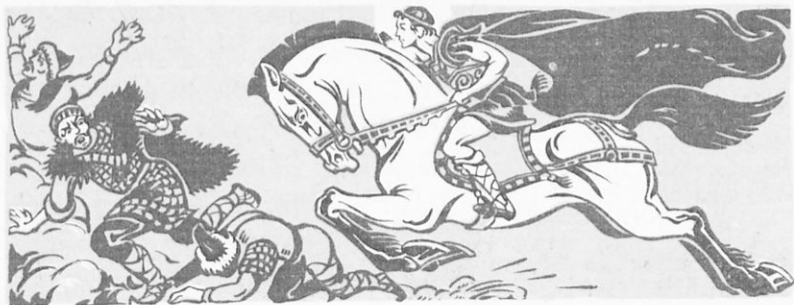
Μιὰ μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδὶ στὸ εἰκόνησμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρούλα τοῦ κερί
μικρὸ ὁ ψαρᾶς σ' Ἐκείνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἀσημένιο τοῦ καράβι.

Μιὰ νιὰ μὲ ξέπλεκα μαλλιὰ
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιὰ
κολλάει καρδιὰ μαλαματένια.

« Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ »

Γεώργιος Στρατήρης

48. Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἦσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπη τὴν πόλιν του.

Ἀγριοὶ καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπῆρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλαῦοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον—3ον αἰῶνα μ. Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλαῦοι ὡς χεῖμαρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλαῦοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ Ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσαῖα αὐτῆς τείχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαυικοῦ χεῖμαρρου.

Ἀπὸ πολυάριθμους φυλὰς ἀποτελούμενοι οἱ Σλαῦοι τῆς Μακεδονίας, σύροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβαρικά φῦ-

λα, ὡς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν βον ἕως τὸν δον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὄχι μίαν, ἀλλὰ τρεῖς φορές ἐπολιορκήσαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν, ἔφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν «ἄλλος στρατὸς τοῦ Ξέρξου». Ὡς «νιφάδες τῆς χιόνος» πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καί, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τείχη, ὡς μία «θανατηφόρος στεφάνη» περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ ὅπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας φέρουν μαζί των καί, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν «θηριώδη ἀνήμερα φῦλα». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδροτέρους ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλαύων.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τείχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τείχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται «ὕπὲρ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως».

Καὶ εἶναι πρὸς τούτοις ἡ πόλις «θεοφρούρητος, ἀγιοφύλακτος». Ἔχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ «Οὐράνιος Πρόνοια», λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, «ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὡς θώρακα τὰς ψυχὰς των». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὸ

πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱερὰν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῇται καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὅμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. Ἄλλοτε τὸν βλέπουν ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῇται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζων τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἀθλοφόρον μόνον οἱ πολῖται τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὁποῖοι καταλαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. Ὅταν ἡρώτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατί ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: « Εἶδομεν ἓνα ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρόν, ὁ ὁποῖος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν ». Καὶ τότε ἐνόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἀθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσφζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεψε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν « λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν ».

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ

ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλαῦους, σφίζει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ. Χ.) ὁ «ἀήττητος καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος Ἅγιος Ἀνδρέας».

Πόσες φορές δὲν ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἡ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρατηγός, ἡ Θεοτόκος;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως τοῦ ἦτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

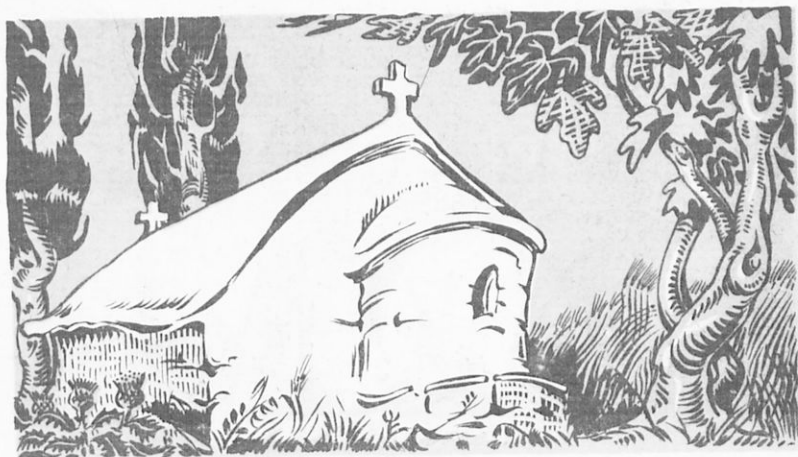
Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἁγίου.

Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὅποια ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὥραια καὶ πνευματικὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σωζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερενδόξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

«Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη»

Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου

49. ΑΪ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, ποὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι,
μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονεῖς μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτειασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Πτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπᾶδες,
ταπεινοὶ κι οἱ δυὸ τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες,
στὸν ἀφέντη Αἰ - Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χώρο, ποὺ ὅλους κι ὅλες δὲ μᾶς βάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθάει πιὸ φωτεινό!

« Πρωῖνὸ ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθήνας

50. ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτέ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμῃ. Τί εὐμορφον Πάσχα! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικὸν καὶ εὐῶδες Πάσχα. "Ολοι ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικράν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινούργῃ ὑποδήματα καὶ ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὐμορφον Πάσχα! Τὴν ψαλμωδίαν τοῦ, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν τῶν τὸ γλυκύτατον «Χριστὸς ἀνέστη».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμῃ. Ἔλεγον πὼς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἀνναν, μονὴν τοῦ Ἀθωνος, γνωστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὁλλανδέζος τὰ ἔκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδιά τῆς γειτονιᾶς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελλὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἑσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα-Οἰκονόμου.

«Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, παραμένει ἀκόμῃ βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐξωγραφίσθησαν ἔκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μὲ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος ἀγιογράφου. Ἐτύχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν τὸν χρήμα, τὸ ὅποιον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μὲ χαρὰν καὶ μὲ λάμψιν.

Ὡ, τί Πάσχα ἐκεῖνο! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρων ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος:
— Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου! Ἐχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὡς λάμπει τὸ καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὖμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ ἀκίνητα ἡσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὔτε ὁ φλοῖσβος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὡς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἑωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικὴ ἀρωμάτων.

○ Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκείας ψαλμωδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλάβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ προύχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλὰ των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται, ὅλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παιδία, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμᾶτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶτες κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμολύνως διασταυρούμεναι αἱ εὐχαί.

— Χριστὸς ἀνέστη!

— Ἀληθῶς ἀνέστη!

Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ τσούγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγρύπνησαν πρώτην φορὰν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὥς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

« Διηγήματα », τόμ. Β'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

51. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Χριστὸς ἀνέστη! Ἀνοίγουν
καὶ ὕμνολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ἐχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
κι ἀγάπη βασιλεύει!

Ὁ Θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἄδης ἐνικήθη,
ἀφάνισε τὰ πάθη
κι ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεός μου.

Ἡμέρα δοξασιμένη,
χαρμόσυνη μεγάλη!
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
« Χριστὸς ἀνέστη! » ψάλλει.
Κώδων χαρᾶς σημαίνει...
Χαρῆτε, λυπημένοι!

Τὸ μέγα Πάσχα σπέρνει
παντοῦ χαρὲς κι ἐλπίδες,
κόκκιν' αὐγὰ μᾶς φέρνει
κι ὀλόχρυσες λαμπάδες
καὶ ὕμνους καὶ τραγούδια.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

52. Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη ἐκκλησία Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδή ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ. καί, διὰ νὰ ἀποπερατωθῇ, ἐχρει-

άσθησαν ἐξ ὁλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς μόνον εἰκοσιν ἡμέρας. Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολύτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Ἀτὸ μέγαλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέχνα καὶ οἱ δύο τῆς ἐλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὠραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀληθινότητος τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, πού ἦναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος

Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῆς. Εἶναι κτίριον φορτωμένον μὲ τοίχους, πού τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κάθετου βαρὺς ὁ τροῦλλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησίᾳ δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἐξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ολοι οἱ θησαυροὶ εἶ-
ναι ἐντὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χρι-
στιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ
ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπο-
λαύσῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐ-
μορφίᾳς της.

"Ἀς κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἑ-
βλεπες ὡραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κα-
τάλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν
θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ
μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ
τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θείαν
δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

"Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένος
ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κίονων. ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ
πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν
στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανά, πού εἶχον δαντελωτὰ
σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψῖδες ἤνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κί-
νας μὲ πολλὴν χάριν.

Ἐἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι
στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς πού τοὺς ἤνωνον ἀψῖδας, δέ-
χονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ
ὁμῶς αὐτὸς φαίνεται ὥσάν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ
ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσὴν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσ-
σιαῖος ναὸς παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν
ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν
γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἓνας Φώτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντίκρου ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσὰ σκεύη· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ ¹⁵⁹τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν. A

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτάς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσὰ ἢ βαθυγάλαζα ποὺ φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἤνωνον κάτω ἀπὸ τὰς τοιμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχονον ^{εἰς αὐτὴν} τὸ φῶς τῶν, ποὺ ἠγώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμήτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἑγχρωμον ἀρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα ^{κατω} εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησην, ποὺ νομίζεις ὅτι ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, ποὺ ~~ἐκπέμπει~~ μυρίας ἀκτῖνας καὶ μυρίας λάμψεις!

καὶ

ἴδωτε ἴδωτε

Κατοικία Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χῶρος τοῦ ναοῦ!
 Ὑψίστου Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
 τὴν φαντασίαν του ἅς ἀνάψῃ τώρα τοὺς
 μεγάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἅς
 ἐνθυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέ-
 φεις, τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία
 Σοφία!

Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος Βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ἡσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὅποῖον ὁ
 ἄνθρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

53. Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνας του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ.Χ., κατῴρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῇ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῇ· ἡ τσαρῖνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἐξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐζήτει; Διὰ τί τόσοι νέοι κόποι;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίας ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται φαιδροὶ καὶ ἄδοντες προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπυφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των!

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὀλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιάν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθῆναι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησιμονηθῇ· ἦσαν μίᾳ μικρᾷ ἐπαρχιακῇ πόλιν τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετὰ βαςις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώναι ὅτι δὲν εἶχε σβῆσαι ἀκόμη ἡ δόξα της. Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἐνόει καλῶς ὅτι αἱ νύκαι του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομέ-

νως εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν Ἑλληνισμόν ὁλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλην βασιλεύς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηναίων.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχερνὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία, «ἡ Ἀθηνιώτισσα» δὲν ἦτο μόνον προστάτης τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦνται ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὅχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμη ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἐγίναν διπλοῦν προσκύνημα· διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμη ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι

διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρε-
 τίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς
 παρέλαβε τὸν στρατὸν τοῦ καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν
 Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμ-
 πρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυ-
 ζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ
 πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλε-
 κτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μι-
 κρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νο-
 τιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαιίμαχα τά-
 γματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία!

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ
 Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρο ἀπὸ τὸν
 γηραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι
 καὶ ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί,

ἐκκλησιαστικάι, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

✕ Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμούς καὶ συγκινητικούς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· κάθε λόγον συνώδευον ^{οὐ}ζωηρόταται ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων. ✕

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν κατὰφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην... ✕

Ἀλλὰ δὲν ἠρέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ με ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορές τὰ ἀφιερῶματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὅποια κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιοῦτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς Θεούς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, με ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσὴ περιστερά, σύμβολον τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς.

Εἷς χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκόμη-
τος ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

✕ Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ
τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ταμεῖον τοῦ βα-
σιλέως μὲ γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ
τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν
εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων! ✕

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ
ὠραίους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης:

*Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατῶντας ἀνδρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκνητῇ βροντοῦν τὰ φτεροιστήρια.
Στὴν Παναγιά Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, ποὺ τὰ φτερὰ ζυγίζει,
κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερονγίξη,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο θαυματουργὸ καντήλι,
ποῦ ἔχει τὸ λάδι του ἄσωτο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...*

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν
του, ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ
διὰ τὴν βασιλίτισσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς
καὶ δίκαιος θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

54. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Ὁ Διγενὴς ψυχομαχάει κι ἡ γῆ τότε τρομάσσει.
Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ ἀπάνω κόσμος
κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κι ἡ πλάκα, τὸν ἀνατριχιᾷ, πῶς θὰ τότε σκεπάση,
πῶς θὰ σκεπάση τὸν αἰτὸ τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο.

Ἡ ἀνδρική φωνὴ μὲ τὴν κρητικὴν προφορὰν ἤκού-
ετο εἰς τὸ ραδιόφωνον. Ὁλος ὁ θαυμασμὸς τοῦ Ἑλληνι-
κοῦ λαοῦ διὰ τὸν μεσαιωνικὸν μας ἥρωα ἔχει συγκεντρω-
θῇ εἰς τοὺς στίχους καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δημοτι-
κοῦ ἄσματος.

Ὁ γηραιὸς Κρητικὸς, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἀκόμη

καπετάν Μανώλην, κάθεται πλησίον τοῦ ραδιοφώνου μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῆς θυγατρὸς του. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἐκ Κρήτης καὶ διέρχεται τὰς περισσοτέρας ὥρας του μετὰ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ὁμωνύμου του Μανώλη. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλοι παρακολουθοῦν τὴν ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία μεταδίδει δημοτικὰ κρητικὰ ᾠσματα.

Φαίνεται ὅτι πολὺ συνεκινήθη ὁ παλαιὸς ἀγωνιστής, διότι ἠκούσθη νὰ συνοδεύῃ τὸ ᾠσμα μὲ ὀλίγον τρέμουσαν, ἀλλ' ἁρμονικὴν φωνήν.

— Παπποῦ, πόσον ὥραῖα τραγουδᾷς! τοῦ εἶπεν ὁ μικρὸς Μανώλης, μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐκπομπή. Θὰ μᾶς εἰπῇς καὶ ἄλλα τραγούδια;

— Παιδιά μου, ποτὲ δὲν ὑπῆρξα καλὸς τραγουδιστής. Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν πολλοὶ ἄριστοι τραγουδισταί, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ἄριστοι πολεμισταί, πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Διγενῆ τὸ ἐτραγουδούσαμεν ὅλοι, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅσον γενναῖος καὶ ἂν ἦτο κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Διγενῆ μας;

Ὁ γέρων εἶπεν αὐτοῦς τοὺς λόγους ὥς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ, διότι παρεσύρθη ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του καὶ ἐτραγούδησε.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Διγενής; ἠρώτησε τώρα ὁ μεγαλύτερος ἐγγονος, ὁ δεκαετής Γεώργιος.

— Ἀλήθεια, δὲν ἔχετε ἀκούσει διὰ τὸ Διγενῆ, τὸν μεγαλύτερον ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐπάλαισε καὶ μὲ τὸν ἴδιον τὸν Χάροντα, ὅπως λέγει ἓνα ἄλλο τραγούδι;

Ὁ γέρων ἐφαίνετο παραξενευμένος διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἐγγόνων του. Αὐτὸς καὶ οἱ συνομήλικοί του εἶχον

μάθει τόσα καὶ τόσα διὰ τὸν Διγενῆ, πρὶν ὑπάγουν ἀκόμη εἰς τὸ σχολεῖον.

— Πότε καὶ ποῦ ἔζησε, παπποῦ, ὁ Διγενής; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γεώργιος.

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον περισσότερον ἀπὸ τρία ἔτη καὶ οὔτε ἀργότερον ἐφρόντισα νὰ μάθω περισσότερα διὰ τὸν Διγενῆ. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἥρως ἀπὸ ὅσους ἐγέννησεν ἡ πατρίς μας. Καὶ ἔχω μάθει πολλὰ τραγούδια διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ὁ κύριος Βασίλειος, ὁ γαμβρὸς τοῦ γέροντος καὶ πατὴρ τῶν δύο παιδίων, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς παρηκολούθει σιωπηλὸς τὴν συζήτησιν, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν υἱῶν του.

« Παιδιά μου, ὅταν θὰ φοιτήσετε εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, θὰ μάθετε τὴν ἱστορίαν τοῦ Διγενῆ. Ἐγὼ τώρα θὰ σᾶς δώσω μόνον μερικὰς πληροφορίας.

» Ὁ Διγενής ἦτο ἀκρίτας, δηλαδή φύλαξ τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ἔζησε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Ἐκεῖ τότε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ. Χ., ἦσαν τὰ σύνορα τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Καὶ καθημερινὰ ἦσαν αἱ συγκρούσεις τῶν ἀκριτῶν πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅπως ὠνομάζοντο οἱ Ἀραβες λησταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, ἐφόνευον ἢ ἠχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς περιουσίας των.

» Ὁ πατὴρ τοῦ Διγενῆ ἦτο Σαρακηνός, δηλαδή Ἀραβ, καὶ ὑπανδρεύθη τὴν Ἑλληνίδα σύζυγόν του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ χριστιανὸς καὶ ὑπήκοος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς των ὠνομάσθη Διγενής, διότι κατήγετο

ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸν καὶ τὸ ἀραβικόν. Τὸ κύριον ὄνομά του ἦτο Βασίλειος.

» Τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ, ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρός, κατέπληξαν τοὺς συγχρόνους του. Ἐφόνευσε λέοντας καὶ ἄλλα θηρία εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον μὲ παιγνίδια ἀσχολούμεθα.

» Ὅταν ἐμεγάλωσε, τότε πλέον τὰ ἀνδραγαθήματά του ἦσαν ὑπεράνθρωπα. Οἱ περιφημότεροι ἀπελάται, οἱ ὁποῖοι εἶχον τρομοκρατήσει ὅλην τὴν περιοχὴν, ἢ ἐφονεύθησαν ἢ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τὸν Διγενῆ. Τὸ δὲ καταπληκτικώτερον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐπολέμουν πενήντα καὶ ἑκατὸν μαζί, ἐνῶ ὁ Διγενὴς οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ ἔχη ἕστω καὶ ἓνα μόνον συνοδόν.

» Διὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ἔκτισεν ἓνα θαυμάσιον ἀνάκτορον εἰς τόπον ἐρημικόν, ἀλλ' ὠραῖον, πλησίον τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοκίας.

» Τριακόσιοι ἀπελάται πηγαίνουν νὰ ἀρπάσουν τὴν Εὐδοκίαν, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ μόνον τὸν Διγενῆ. Εἷς τρομερὸς δράκος μίαν ἡμέραν ὁρμᾷ νὰ τὴν κατασπαράξῃ, ἀλλὰ πίπτει ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διγενῆ.

» Ἡ φήμη του φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀήττητον Μαξιμώ, βασίλισσαν τῶν Ἀμαζόνων, τῶν πολεμοχαρῶν γυναικῶν. Καὶ ἀποφασίζει νὰ μονομαχήσῃ μαζί του, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ ἀντιμετωπίζῃ μόνος καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς συμμάχους τῆς ἀπελάτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ νικᾷται καὶ σφίζεται μόνον ἐλάφρως τραυματισμένη εἰς τὴν χεῖρα, διότι ἦτο γυνὴ καὶ τὴν ἐλυπήθη ὁ Διγενὴς.

» Ὁ Διγενὴς ἀπέθανε εἰς ἡλικίαν τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἦτο νέος ὥς ὁ Ἀχιλλεύς, ρωμαλέος ὥς ὁ Ἡρακλῆς καὶ

ἐνδοξος ὡς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔγραψε δι' αὐτὸν εἰς σοφός.

» Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅμως, ὁ ὅποῖος τόσον πολὺ ἐθαύμαζε τὰ κατορθώματά του, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἥρως ὅπως ἀποθνήσκουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Χάροντα καὶ μάλιστα παρ' ὀλίγον νὰ τὸν νικήσῃ.

» Καὶ διὰ νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἄλλων ἀκριτῶν, συνέθεσε πολλὰ ὠραῖα ᾠσματα, τὰ ὅποια ᾄδονται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ὅσα μέρη ἔχουν ἐγκατασταθῇ Πόντιοι πρόσφυγες, ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀκούονται καὶ σήμερον τὰ ἀκριτικά ᾠσματα ».

Ὁ παπποῦς, τὰ δύο παιδιὰ καὶ ἡ μήτηρ των, ἡ κυρία Ἑλένη, παρήκολούθουν τὴν διήγησιν τοῦ κυρίου Βασιλείου ἄφωνα. Φαίνεται ὅτι ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

55. ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ὁθωνος Α', ὅταν ἐπὶ τέλους ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασίν του νὰ συνδεθοῦν διὰ συγγενείας αἱ δύο δυναστεῖαι. Ἡ πριγκίπισσα Θεοφανώ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασιλείου, ὁ ὅποιος ἀργότερον ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, θὰ ὑπανδρεύετο τὸν διάδοχον τῆς Γερμανίας Ὁθωνα.

Ἡ Τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὑπηκόων του διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον διὰ

τοῦ συνοικεσίου ἐκείνου, μαρτυροῦν μερικαὶ λεπτομέρειαι τῶν γάμων τοῦ "Οθωνος μετὰ τῆς Θεοφανοῦς. ^Α

Οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ μεγιστᾶνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Θεωδέρικον, ὁ ὁποῖος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν χεῖρα τῆς Θεοφανοῦς.

Ὁ "Οθων ἐδέχετο νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν κτήσεων τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐκεῖ δικαιώματα τοῦ αὐτοκράτορος. Τοιουτοτρόπως ὁ Τσιμισκῆς ἔμενε μὲ ἐλευθέρως τὰς χεῖρας νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ Θεοφανὼ μετὰ τῆς συνοδείας τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Ρώμην, ὅπου τὴν ἀνέμενον ὁ πενθερὸς καὶ ὁ γαμβρός. Ἐκεῖ, εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΓ', τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 972.

Οἱ γάμοι ἐκεῖνοι τοῦ "Οθωνος καὶ τῆς Θεοφανοῦς ἦταν πρωτοφανὲς γεγονός διὰ τὴν Δύσιν κατὰ τὸν μεσαίωνα. "Ολοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προσκεκλημένοι, ἅπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ συνεκεντρώθη ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου ναοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ βασιλεὺς "Οθων Α' κατελήφθη ὑπὸ τὸς μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ~~ἐδῶρισε~~ ^{ἔδωκε} δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν νύμφην του τὰς ἐπαρχίας Ἰστρίαν καὶ Πεσκάραν τῆς Ἰταλίας, μερικὰς νήσους εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ πολλὰ κτήματα παρὰ τὸν Ρῆνον εἰς τὴν Γερμανίαν. Χ

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν βασιλικῶν γάμων, τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, δι' ἡμᾶς σήμερον δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην

σημασίαν. Μεγάλην ὅμως ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει ἡ δράσις τῆς περιγικίσεως καὶ ἀργότερον βασιλείσεως Θεοφανοῦς.

Ἡ μόλις δεκαοκταέτις Ἑλληνὶς περιγίπισσα διεκρίνετο ὅχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὡραιότητα ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ καὶ ἡ γενναιοδωρία τοῦ πενθεροῦ ^{αὐτοῦ} τῆς δὲ τὴν ἐθάμβωσαν. Ἐκεῖνη ἔβλεπεν ὅτι ἐφένγεν ^{αὐτὴν} ἀπὸ τὴν τότε πρωτεύουσαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετέβαινεν εἰς μίαν χώραν, ὅπου ἐβασίλευεν πυκνὸν σκότος ἀμαθείας. Ἀντελαμβάνετο λοιπὸν ὅτι εἶχε μέγα ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ.

Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῆς ὅχι μόνον πανεπιστήμιον ἀνάλογον πρὸς τὸ περίφημον πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἦτο σπάνιον φαινόμενον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἄνθρωπον μορφωμένον. Ἐλάχιστοι ἀνώτεροι κληρικοὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, οἱ δὲ εὐγενεῖς ἔζων εἰς ἐρημικοὺς πύργους καὶ ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον. Καὶ αἱ πόλεις εἰς ἓνα κάτοικον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων, ἀλλὰ πτωχῶν χωρίων.

Εἰς αὐτὴν τὴν νέαν πατρίδα τῆς ἦλθεν ἡ Θεοφανὺς καὶ τὴν ἠγάπησε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε στείλει ὡς συνοδοὺς τῆς περιγίσεως μερικοὺς Ἑλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ πρώτην φοράν ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τοῦ Ὄθωνος. Ὄταν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἠδυνήθησαν νὰ μελετήσουν τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζουν μικράν κατ' ἀρχὰς καὶ μεγαλυτέραν ἀργότερον πνευματικὴν πρόδον.

Ἡ κομφύτης τῆς ἐνδυμασίας, ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων

και πρό πάντων ἡ φιλανθρωπία, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ὑπήκοοι τοῦ "Οθωνος Α' ἠγάπησαν τὴν νεαρὰν περιγίπισσαν, διότι ἐξετίμησαν τὰ μεγάλα ψυχικά της χαρίσματα. Καὶ με τὴν ἀροδοῦν τοῦ χρόνου, ὅταν ἔβλεπον τὰ πολλὰ καλὰ, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν ἡ πατρίς των εἰς αὐτήν, ἡ ἀγάπη των μετεβλήθη εἰς πραγματικὴν λατρείαν.

"Εν ἔτος μετὰ τὸν γάμον ἀπέθανεν ὁ "Οθων Α' καὶ ἀνηγγορεύθη βασιλεὺς ὁ "Οθων Β', ὁ σύζυγος τῆς Θεοφανοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἡ Θεοφανὼ ἔμεινε χήρα καὶ ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της "Οθωνος Γ' ἀρκετὰ νέα ἀκόμη.

Με ἀληθινὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν κατέπνιξε τὸν πόνον της διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου της καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως-υἱοῦ της καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ Γερμανία ἦτο πλέον δι' αὐτήν ἡ πατρίς, διὰ τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ μὴ ὑπολογίζῃ οὔτε κόπους οὔτε χρήματα.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν μεγάλον σκοπὸν της ἡ Θεοφανὼ, ἔπρεπε νὰ ζητῇ διαρκῶς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης πατρίδος της, τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ὑπήκοοί της ἠδύναντο νὰ προσφέρουν μόνον χρήματα. Ἀλλ' ἐχρειάζετο καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εὕρισκοντο ἐκεῖ. Ἐκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν σοφοὺς καὶ ὀργανωτὰς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων.

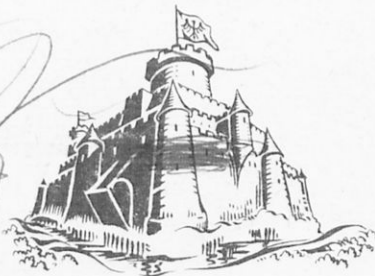
Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Θεοφανοῦς δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐμορφώθη με τόσῃ φροντίδα ὑπὸ τῶν σοφῶν διδασκάλων του, ὥστε ἐπωνομάσθη «θαῦμα τοῦ κόσμου». Καὶ ἐβασίλευσεν

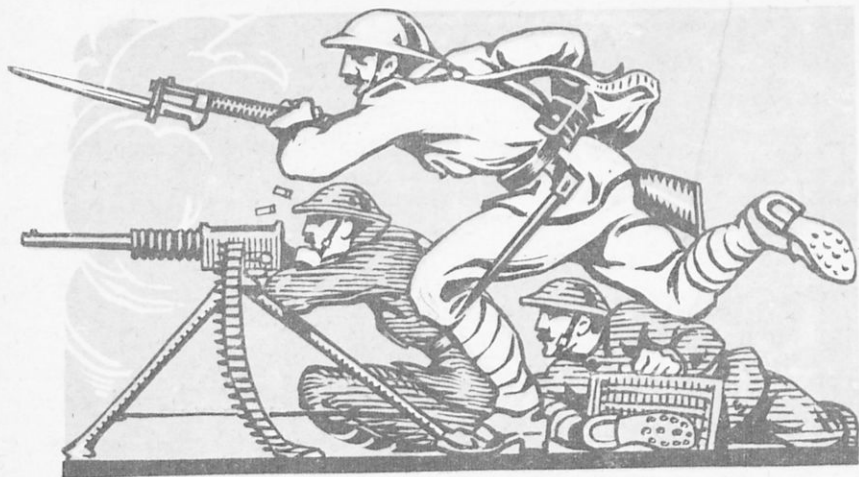
20
όχι πλέον ως ο τραχύς μεσαιωνικός βασιλεύς της Δύσεως, άλλ' ως εις εκ των καλύτερων συγγενών των Βυζαντινών αυτοκρατόρων. Διά πρώτην φοράν ἐπὶ τῆς βασιλείας του δύνανται καὶ οἱ Δυτικοὶ νὰ καταταχθοῦν μεταξύ τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ μεσαίωonos. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τὸν ἀνεξήρῳζε μέγαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ μαζί με αὐτοὺς ὅλοι οἱ σημερινοὶ λαοὶ τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν, πόσῃν εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑλληνίδα πριγκίπισσαν καὶ Γερμανίδα βασίλισσαν Θεοφανώ! *amz*

Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, διότι ὡς πραγματικὴ Χριστιανὴ καὶ Ἕλληνίς ὑπῆρξε μία μεγάλη εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

56. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΡΙΣΑΝ

Συνταξιδιώτης Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης στρατιωτῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης· ἄφηνεν ὀπίσω της πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ καὶ ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφιν πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἐπροχώρει θορυβωδῶς μέσα εἰς τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἡ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἓν ὕψωμα γυναικες συγκεντρωμένοι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά.

Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἠκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου:

— Στὸ καλὸ!...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρὸ μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμὸς θόρυβος τῶν στρατιωτῶν.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, πού ἐψιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐκλείσει συμμαχίαν μὲ τὰ τρία βαλκανικὰ κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφώνουν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην στιγμὴν ἔμπροσθέν ἡ ἀκουσθῇ τὸ τουφέκι.

Ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλὴκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, πού ἔφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Ὅραματα Ἐκλείσει τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἷς τρόπος νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἷς τρόπος νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπείσοδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸν ἐτρόμαζεν ὅμως μία σκέψις: Πῶς θ' ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον

γέροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐ-
τὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφό-
νευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις, ὁ συνάδελφός μου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν.
Καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθε-
λονταὶ συνεκεντρώνοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός
μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ
τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του,
ἀπεχειρέτησε τὸν υἱόν του μὲ λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε
Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου:

— Πήγαινε, παιδί μου, πτὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑπο-
χρέωσις πρὸς τὴν πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑπο-
χρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκον
σου. Ἄν μάθω ὅτι ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω.
Ἄν μάθω ὅτι ἐδείλιασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλη σκηνήν, ποὺ εἶδα
μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε
πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνός οἰκίσκου μία μάννα
ἀπεχειρέτα τὸ παιδί της, ποὺ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα;

— Στὸ καλὸ! τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ
θέλομε ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποὺ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λα-
καινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθη-
νῶν ἀπὸ ἐκείνας, ποὺ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς
τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι κρύπτεται
μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωϊσμός, ποὺ ἀναφέρεται πα-
ραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῶν γονέων ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα ὡς κρίκοι μιᾶς ἀλύσειος. Ἐσκόρπιζον ἐλπίδας, ἐνέπνεον θάρρος καὶ εἶναι παραδειγματικά ἱστορικά σελίδες.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912-1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὕτη θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλευρῶς τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ ἀναφέρει τοὺς Βουλγαροκτόνους, τοὺς Ἑρακλείους καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, καὶ τοῦ τρίτου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821.

« Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν »

Γεώργιος Τσοκόπουλος

57. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

(Μετά τοὺς νικηφόρους πολέμους 1912 - 1913)

Ἀφῆκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
πού τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει,
κι ἐπάνω στῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεζες στῆς πατρίδος τὴν κραυγή.

Ἦρθες ἀπὸ τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριᾶ,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκαδία σου τ' ἀγαπημένα,
ἦρθες ἀπ' τὰ νησιὰ τὰ μυροβολημένα,
πού λούζονται στὸ κύμα τοῦ βοριᾶ.

Ἦρθες! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
πού ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
πού στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουκτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σάν τήν άνεμοζάλη, σάν άστραπή
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο κτίριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
 τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῆ.

Χαῖρε, νεότης, ποὺ ανασύρεις τολμηρὴ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι' ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας μάτια
 κατὰφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

« Ποιήματα »

Ἐλιστομένης Προβελέγγιος

58. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩΝ

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι, παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὄπλισμόν καὶ ἀριθμόν, τόσον εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ὁ Ἕλλην στρατιώτης διητήρησεν ἄκαμπτον τὴν ἀποφασιστικότητά του μέχρι τέλους διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος του.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἡμερησίας διαταγὰς διοικητῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, αἱ ὁποῖαι τόσον λιτῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον κατηγορηματικῶς ἐκφράζουν τὴν θέλησιν τῶν ἡρωϊκῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ θρυλικοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Δαβάκη, διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου. Ἐξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σθεναρὰν ἄμυναν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἀντέταξαν, καὶ εἰς τὴν ὑπέροχον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἄλλας τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας εὐθὺς ἀμέσως διενήργησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα.

Ἡ δευτέρα εἶναι τοῦ ἀντιστρατήγου Κωνσταντίνου Μπακοπούλου, διοικητοῦ τμήματος Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐξεδόθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς γερ-

μανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν γνησίαν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων τῆς καὶ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος νὰ φανοῦν ἀντάξιοι συνεχισταὶ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων τῶν.

Α'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ 4/11/40

Ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται,

Ὁ Διοικητὴς σας Συνταγματάρχης Δαβάκης Κωνσταντῖνος τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται ν' ἀποχωρισθῇ προσωρινῶς ὑμῶν. Σὰς ἀπευθύνει τὰ συγχαρητήριά του καὶ τὰς εὐχαριστίας του, διότι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἡμερονύκτια, 28-29-30 Ὀκτωβρίου 1940, ὑπὸ κλιματολογικὰς συνθηκὰς δυσμενεστάτας, ὑπὸ τακτικὴν κατάστασιν μειονεκτικὴν, μὲ ἐλάχιστον πυροβολικόν, μὲ ἀνεπαρκῆ πυρομαχικὰ ἐκράτησατε ἀμυντικὸν ἀγῶνα ἐπιτυχῇ ἐναντίον ἐξαπλάσιων ἐκλεκτῶν ἰταλικῶν δυνάμεων.

Μετὰ σύντομον ἀναδιοργάνωσιν τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην ἐκινήθητε ἐμπρὸς καὶ ἐνηργήσατε ἐπὶ τριήμερον ἀντεπίθεσιν ὀρμητικὴν καὶ θαρραλέαν μέχρι τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας καὶ κατελάβετε κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἐπεφέρατε τὴν ἀποσύμβασιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐπροξενήσατε βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς αὐτόν, συνελάβατε αἰχμαλώτους ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας, ἐκερδίσατε πλεῖστα λάφυρα, ὅπλα καὶ ἄλλα.

Μὲ τὴν στάσιν σας ἐσώσατε τὴν Ἑλλάδα.

Νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι καὶ νὰ ἐξακολουθήσετε μὲ τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν πολεμοῦντες τὸν ἐχθρόν μέχρι τῆς ὀλοκληρωτικῆς νίκης.

Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς ἐτραυματίσθησαν. Ἄλλοι ἔπεσαν κατὰ τὸν ἱερὸν τοῦτον ἀγῶνα. Αἱ εὐχαί μου συνοδεύουν τὰς

ψυχὰς τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἄς εἶναι αἰωνία.

Ὁ Διοικητὴς σας εἶναι ὑπερήφανος δι' ὅλους σας.

Συνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Δαβάκης

Β'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 8/5/41

Ἡ Μακεδονία ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα καθαρῶς Ἑλληνική. Ἀψευδὴς μάρτυς τούτου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὰ πάμπολλα μνημεῖα, τὰ ὅποια εὐρέθησαν καὶ συνεχῶς εὐρίσκονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς.

Οἱ πρὸ 2000 ἐτῶν π.Χ. κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἕλληνες δωρικῆς καταγωγῆς. Λόγω ὅμως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ταύτης καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους τῆς ὑπέστη κατὰ καιροὺς πολυαρίθμους ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους διαφόρων βαρβάρων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ περιόδους κατῴρθωναν νὰ τὴν ὑποδουλώνουν.

Ἀλλὰ οὐδεὶς τούτων, παρὰ τὰ σκληρὰ καὶ βίαια μέτρα τὰ ὅποια μετήρχετο, κατῴρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν κατοίκων τῆς.

Τοιαύτης χώρας ἡ πατρίς καὶ ὁ βασιλεὺς μᾶς ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρούρησιν. Τῆς μεγάλης αὐτῆς τιμῆς πρέπει νὰ φανῶμεν πάντες ἀντάξιοι. Βαρὺ καὶ δύσκολον τὸ ἔργον, ἀλλ' ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὅλων μας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος.

Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀπειλήσῃ ἀπὸ βορρᾶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ, πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ οὗτος τὴν τύχην τοῦ ἀντιπάλου μας, ὁ ὅποιος ἐπεχείρησεν ὅπως αἰφνιδιαστικῶς νὰ παραβιά-

ση τὰ Ἑπειρωτικά σύνορά μας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ σήμερον, ἀντὶ νὰ εὐρίσκηται οὗτος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπως ὑπελόγιζε καὶ ἦτο βέβαιος περὶ αὐτοῦ, εὐρίσκηται ἡττημένος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας.

Πρὸ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς καὶ τῶν σκληρῶν κτυπημάτων τοῦ ἡρωϊκοῦ στρατοῦ μας, διωκόμενος καταβάλλει ἀπεγνωσμένας προσπάθειάς, ὅπως συγκρατήσῃ τὸν πανικόβλητον καὶ ἔντρομον στρατὸν του.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἐπιβάλουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ φανῇ ἀντάξιός τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ ἀντάξιός τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀγωνιζομένου σήμερον ἡρωϊκοῦ στρατοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην πεποίθησιν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τούτου ἀπευθύνω εἰς πάντας ἐγκάρδιον χαιρετισμόν.

Ἀντιστράτηγος Κωνσταντῖνος Μπακόπουλος

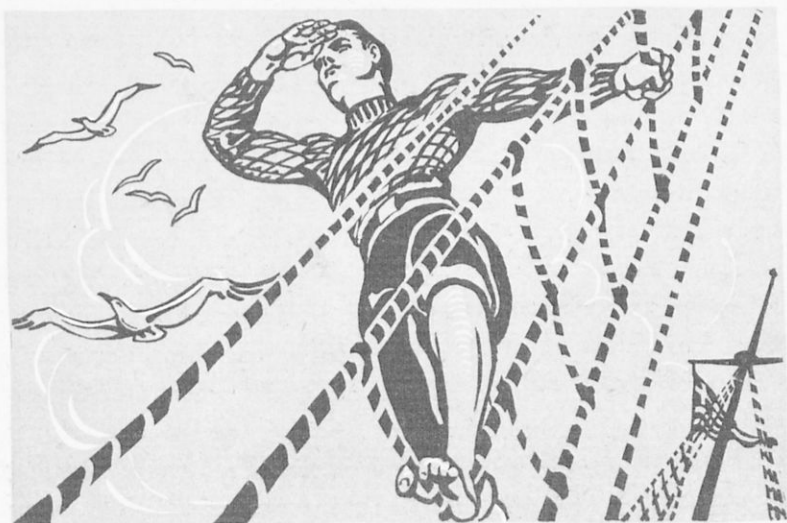

59. ΕΜΠΡΟΣ

Για τὴ νίκη ἐμπρός,
εἶν' ὁ δρόμος λαμπρός.
Νά ἡ δόξα, ποὺ ἀνοίγει στὴ μάχη
τὰ χρυσᾶ της πτερά,
σὰν μιὰν ἄλλη φορὰ
στῶν Ψαυῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχι.

Κι ἂν εἶν' σκοτεινιά
καὶ βαρειά καταχνιά
κι ἂν ἡ νύκτα δὲν ἔχη φεγγάρι,
λαμπρὸ φῶς ὀδηγεῖ
στὴ δαφνόσπαρτη γῆ
ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη.

Τίμος Μωραϊτίνης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟΝ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον. Σωστοὺς πέντε μῆνας. "Αχ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του!

Ὁ «Ἅγιος Νικόλαος», τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπηρετεῖ, ἐπῆγεν εἰς μακρινὰς χώρας, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀλλὰ τώρα γυρίζει ὀπίσω.

Νύκτα καὶ ἡμέρα ταξιδεύουν. Ὁ καιρὸς εἶναι τρικυμιώδης, ὁ ἄνεμος συρίζει ἀγριωπὸς μέσα εἰς τὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ πανιά, τὰ κύματα ἀφρισμένα κτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν φοβεῖται. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον καὶ μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχος, ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ πανιά.

"Οταν τελειώνῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔρχεται εἰς τὴν

πρῶταν τοῦ πλοίου, στηρίζει τὸν ἀγκῶνά του εἰς τὸ πα-
ραπέτον, βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀπέραντον θάλασσαν
καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα.

Ἔτσι καὶ τώρα, ποῦ γνωρίζει ὅτι πλησιάζουν, στέκει
ἀκουμπισμένον εἰς τὸ παραπέτον καὶ παρατηρεῖ μακράν,
ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του. Κοιτάζει μήπως
εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὀρίζοντος, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα,
διακρίνῃ τὰ γνώριμα ἀκρογιάλια τοῦ χῳρίου του, τὸ σπι-
τάκι των, ὅπου τὸν περιμένει ἡ χήρα ἡ μητέρα του καὶ τὰ
ὀρφανὰ ἀδελφάκια του, καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μά-
τια του.

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. Ἀχ! πότε τέλος
θὰ φθάσῃ; Μὲ ποῖαν λαχτάραν θ' ἀναβῇ τὴν μικράν κλί-
μακα τῆς οἰκίας των καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς
μητρός του καὶ τῶν ἀδελφῶν του!

Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὴν
ὁποίαν θὰ λάμπῃ ζεστή ἡ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τρι-
γυρό του, θὰ τοὺς διηγηθῇ εἰς ποῖα μέρη ἐταξίδευσε, ποῖα
καὶ πόσα πράγματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκείνους
τόπους!

Εἶναι πολὺ ὠραῖοι οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὅχι διὰ τὸ
ναυτόπουλον, διότι διὰ τὸν ξενιτευμένον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγα-
πημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὠραία ἡ
ξενιτεία.

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ! Ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ δι' ἄλλον
λόγον. Μὲ ἐν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὡς
μισθόν του, ἔχει ἀγοράσει δι' ὅλους κάτι τι διὰ τὸ ἐν ἀδελ-
φάκι του ἐν ζευῆος παπούτσια, διὰ τὸ ἄλλο ἓνα ὠραῖον κα-
πέλλον, διὰ τὴν μικράν του ἀδελφήν ἓνα χρωματιστὸν μαν-
δήλιον τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τὴν μητέρα του ὀλίγους πῆχεις
ὑφάσματος νὰ ράψῃ νέον φόρεμα.

Μὲ ποίαν χαρὰν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ δῶρόν του καὶ μὲ ποίαν χαρὰν θὰ τὸ πάρῃ καθένας! Καὶ ἔπειτα, ἐνῶ ἡ μητέρα του θὰ τὸν ἀσπάζεται τρυφερά, ἐκεῖνος θὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πανταλονιοῦ του δεμένα εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανδηλίου του καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ν' ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Ἐνῶ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει πάντοτε ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου γνωρίζει ὅτι κεῖται τὸ ἀγαπητόν του χωρίον.

Καὶ νά! Τὰ σύννεφα, τὰ ὅποια τοῦ ἀπέκρυπτον ἕως τώρα τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος, φεύγουν διωγμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἐξαφνα διακρίνει τὴν πολυπόθητον ἀκτὴν.

Ἄ! πῶς κτυπᾷ τώρα ἡ καρδιά του! Ἐφθασαν τέλος πάντων! Ἰδοὺ ξεχωρίζει εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφή τοῦ προφήτου Ἡλίας καὶ μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ καὶ τὸ ἄσπρον ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου μὲ τὰ σπιτάκια τοῦ χωρίου του σκορπισμένα πρὸς τὸν κατήφορον ἕως τὴν θάλασσαν. Δὲν βλέπει κανένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τὸ ναυτόπουλον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖ. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του στυλῶνται μὲ προσοχὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ διακρίνουν.

Ἄ! πόσον ἀργὰ νομίζεις ὅτι προχωρεῖ τὸ καράβι. Ἄς ἠμποροῦσε τὸ ναυτόπουλον νὰ εἶχε πτερὰ! Ἄς ἠμποροῦσε νὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γλάρους, οἱ ὅποιοι ἤλθαν νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν, νὰ ὀρμήσῃ ὥσάν βέλος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ νὰ πετάξῃ χωρὶς ἀναπνοὴν πρὸς ἓνα ἄσπρο σημάδι, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, ποὺ δὲν τὸ βλέπει ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ μαντεύει, τὸ μαντεύει!

Τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὁλονέν, προχωρεῖ καὶ ἡ ἀπόστασις ὀλιγοστεύει. Ὁ ἄνεμος, ὥσάν νὰ ἐννοῇ τὴν ἀνυπομονήσιν τοῦ μικροῦ, φυσᾷ οὐριος μὲ ὕλας του τὰς δυνάμεις,

φουσκώνει όλα τὰ πανιά καὶ τὸ πλοῖον σχίζει ὀρμητικὰ μέσα εἰς λευκοὺς ἀφρούς τὰ κύματα.

Νά! Ἐφάνη ἡ ἐκκλησία, ἤρχισαν νὰ ξεπροβάλλουν τώρα μία μία, λευκαὶ ὡσάν μικρὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα βόσκουν εἰς τὴν πρασινάδα, αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου του.

Δάκρυα ἀναβλύζουν εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ καὶ θολώνουν τὰ βλέμματά του.

Νά το! Νά το! Νά ἡ καπνοδόχος, ποὺ καπνίζει ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ. Νά καὶ τὸ κυπαρίσσι, τὸ ὁποῖον ἔχει φυτεύσει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος του.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον συλλογίζεται: Ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ δικοὶ του; Ἡ μητέρα του θὰ ὑφαίνει καθισμένη εἰς τὸν ἀργαλειόν. Ἡ μήπως ἐπῆραν εἶδησιν, ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον; Τότε θὰ εἶναι εἰς τὸ παράθυρον τῆς τραπεζαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον καθαρίζει τὰ μάτια του, ἐντείνει μὲ καρδιοκτύπι τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας των καὶ προσπαθεῖ νὰ διακρίνῃ.

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν προσήλωσίν του τὸν ἀποσπᾷ ἔξαφνα ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ πλοιάρχου.

Ἐχουν πλησιάσει πολὺ τώρα, πρέπει νὰ μαζεύσουν τὰ πανιά, νὰ ἐλαττώσουν τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτόπουλον καὶ οἱ ἄλλοι ναῦται σκορπίζονται γρήγορα εἰς τὰ κατάρτια καὶ ἀρχίζουν νὰ συστέλλουν τὰ ἱστία.

Οὐ! ἐπλησίασαν πολὺ. Γκρρρρ! ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν.

Μετ' ὀλίγον σύρουν πλησίον τοῦ πλοίου τὴν βάρκαν, ἡ ὁποία παρακολουθεῖ τὸν «Ἅγιον Νικόλαον» δεμένη μὲ χονδρὸν παλαμάρι. Ἐμβαίνει ὁ πλοίαρχος καὶ τρεῖς ναῦται, πηδᾷ τελευταῖον καὶ τὸ ναυτόπουλον εἰς αὐτήν. Κάθεται εἰς τὸν πάγκον καὶ κοπηλατεῖ μὲ ὄσσην δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κεφάλι του διαρκῶς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς

τὴν ἀκρογιαλιάν, ὅπου ἤρχισαν ἤδη νὰ μαζεύωνται μερικοὶ ἄνθρωποι.

Ἄχ! πῶς ἀνησυχεῖ τώρα! Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδιά του, ὥσάν νὰ θέλῃ νὰ σπάσῃ! Εἶναι ἄρά γε ὅλοι καλὰ εἰς τὸ σπιτάκι των; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανέν ἀδελφάκι του; Πῶς ἀνησυχεῖ!

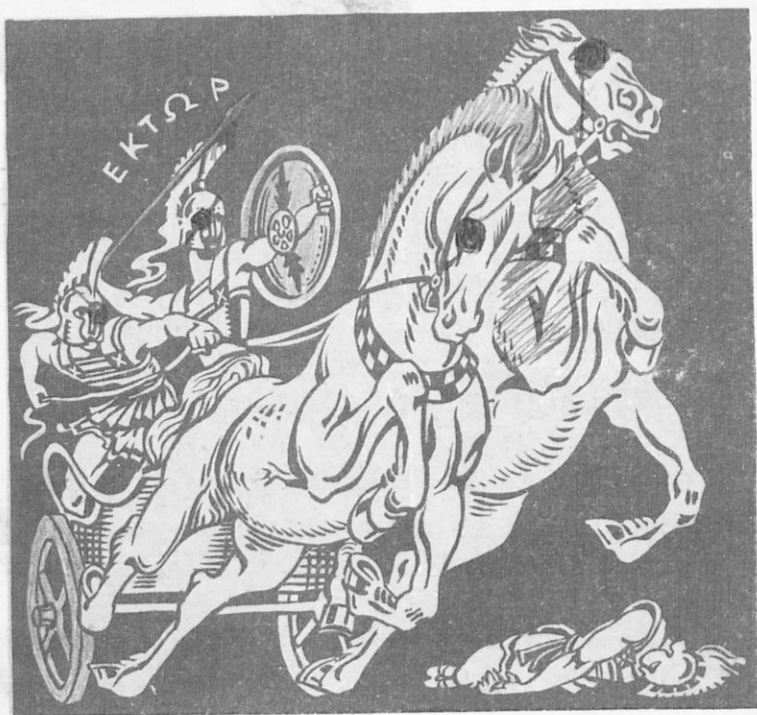
Ἀλλὰ ποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἡ μαυροφορεμένη ἐκεῖνη γυναίκα μὲ τὰ τρία παιδάκια, τὰ ὅποια ξεφωνίζουν χαρούμενα εἰς τὸ πλάι της;

Ἄ! τοὺς γνωρίζει. Τοὺς γνωρίζει. Εἶναι ἡ μητέρα του, ἡ ἀγαπημένη του μητέρα, εἶναι τ' ἀδελφάκια του, τ' ἀγαπημένα του ἀδελφάκια!

Ἡ βάρκα προσήγγισε πλέον εἰς τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος, ἐξέρχονται οἱ ναῦται, καὶ τὸ ναυτόπουλον ὁρμᾷ εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν του ἀδελφῶν!...

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

61. ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἡ συνάντησις Ἡ ἀγρία μάχη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλίου ἔχει κοπάσει. Ὁ ἀτρόμητος Ἔκτωρ ὀδηγῶν τοὺς Τρῶας ἔχει ἀναχαίτῃσι τὴν ὀρμὴν τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἡ παροδικὴ αὐτῇ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν δὲν τὸν ἡσυχάζει. Σπεύδει εἰς τὴν πόλιν, ἵνα συστήσῃ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, τῶν ὁποίων φοβεῖται τὴν ὀργήν.

Μετὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν καλὴν γυναῖκά του. Ἡ Ἀνδρομάχη μὲ τὴν

τροφὸν καὶ μὲ τὸ βρέφος τῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς πύργους τῶν τειχῶν καὶ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητος, διότι δὲν ἐγνώριζε διὰ τὴν τύχην κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ δοξασμένου συζύγου τῆς.

Μόλις τὸ ἐπληροφόρηθη ὁ Ἕκτωρ ἀπὸ τὴν συνετὴν οἰκονόμον τοῦ ἀνακτόρου, ὡς ἀστραπὴ ἐχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς ὠραίας πατρίδος του· γρήγορα ἔφθασεν εἰς τὰς Σκαιᾶς πύλας, ὅπου συνήντησε τὴν ἀπαρηγόρητον Ἀνδρομάχην καὶ τὸν μονάκριβον Ἐκτορίδην Σκαμάνδριον εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς τροφοῦ.

Θλιβερόν μειδιάμα ἦλθεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἕκτορος, ὅταν τοὺς ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη ἀμίλητος. Καὶ ἡ ὠραία Ἀνδρομάχη δακρυσμένη τοῦ ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπεν:

Συγκινητικοὶ
λόγοι

— Καλέ μου Ἕκτορ, ἡ μεγάλη σου τόλμη καὶ φιλοτιμία θὰ σὲ καταστρέψουν. Εἶπέ μου, δὲν πονεῖς τοῦτο τὸ ἀθῶον βρέφος;

Θέλεις νὰ μείνῃ ὀρφανόν; Δὲν συλλογίζεσαι ἐμὲ τὴν κακότυχον, ἡ ὁποία θὰ μείνω χήρα, ἔρημος καὶ ἀπροστάτευτος; Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ θὰ τρέξουν καὶ θὰ σὲ σφάζουν;

Μεῖνε λοιπὸν εἰς τὰ τεῖχη, διὰ νὰ ζήσης καὶ σύ καὶ ἡμεῖς. Διότι, ἂν μοῦ μέλῃ νὰ σὲ χάσω, καλύτερα νὰ μὴ χαρῶ πλέον τὴν ζωὴν· τὰ μαῦρα χόματα ἄς χαροῦν τὴν νεότητά μου· ἂν ἀποθάνῃς καὶ σύ, καλέ μου Ἕκτορ, δὲν θὰ μοῦ ἀπομείνῃ καμμία παρηγορία παρὰ πικρία καὶ βάσανα.

Μήπως ἔχω τοὺς πολυαγαπημένους μου γονεῖς; Τὸν πατέρα μου ἐφόνευσεν ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς, καθὼς καὶ τοὺς ἐπτὰ ἀδελφούς μου. Τὴν πολυπικραμμένη μητέρα μου τὴν ἐθέρισεν ἡ Ἀρτεμις μὲ τὰ βέλη τῆς εἰς τὸ πατρικὸν ἀνάκτορον.

“Εκτορ, σὺ εἶσαι πλέον δι’ ἐμὲ καὶ πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου! X A

— Ἀνδρομάχη, ἀπήντησεν ὁ Ἐκτωρ, μὴ μὲ πικραίνης· ὅλα τὰ αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος. Ἐντρέπομαι ὅμως νὰ φανῶ ἄνανδρος καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν πόλεμον· μὲ τί πρόσωπον θὰ ἐμφανισθῶ, ἂν θὰ κλεισθῶ εἰς τὰ τεῖχη, εἰς τὰς σεβαστὰς μητέρας τῶν πολεμιστῶν μας καὶ εἰς τοὺς γενναίους Τρῶας;

Ὁ Ἄλλὰ καὶ ἡ καρδιά μου δὲν ἐπιθυμεῖ μίαν τοιαύτην προᾶξιν ἀναξίαν ἐμοῦ. Συνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε γενναῖος καὶ νὰ μάχωμαι πρῶτος ὑπερασπίζων τὸν πατρικὸν θρόνον, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ γνωρίζω, ναί, μὲ βεβαιότητα τὸ προλέγει ἡ ψυχὴ μου· θὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ κακὴ ἡμέρα ὅπου θὰ χαθῇ ἡ πατρίς μου Τροία καὶ ὁ σεβαστός μου πατὴρ Πρίαμος καὶ ὁ ξακουστός λαὸς του.

Δὲν μοῦ πληγώνει ὅμως τόσο τὴν καρδίαν οὔτε ἡ καταστροφὴ τῆς ὀνομαστῆς Τροίας οὔτε ὁ χαμὸς προσφιλῶν γονέων οὔτε ὁ φόνος ἀνδρείων ἀδελφῶν ὅσον ἡ ἰδική σου πικρία. Ἀναλογίζομαι ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ σὲ σύρῃ εἰς τὴν ἀτιμον δουλείαν, ἐνῶ σὺ θὰ κλαίῃς καὶ θὰ ὀδύρεσαι ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν μεγάλην σου συμφορὰν. Καὶ ἐκεῖ κάποια δέσποινα εἰς τὸ πολυθρόλυτον Ἄργος, ἡ ὁποία θὰ σὲ ἔχῃ σκλάβαν τῆς, θὰ σὲ στέλλῃ νὰ φέρῃς νερὸν ἀπὸ μακρινὴν πηγὴν ἢ θὰ σὲ βάζῃ διὰ τῆς βίας νὰ ὑφαίνῃς εἰς τὸν ἀργαλειόν, χωρὶς νὰ ἀναπαύεσαι ποτέ.

Καὶ ὅταν σὲ βλέπουν οἱ Ἄργεῖοι νὰ περνᾷς δακρυσμένη καὶ θλιμμένη μετὰ τὴν στάμναν εἰς τὸν ὦμον:

— Νά, θὰ λέγουν, ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου πολεμάρχου τῶν Τρῶων, τοῦ ἀνδρείου Ἐκτορος.

Τοιαῦτα ἀσφαλῶς θὰ λέγουν καὶ ὁ πόνος σου θὰ αὐ-

ξάνη, ὅταν σκέπτεσαι ὅτι δὲν ζῇ ὁ καλός σου Ἕκτωρ, διὰ
 νὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ ὁ τάφος μου
 γρήγορα ν' ἀνοιγῇ καὶ τὰ μαῦρα χρώματα νὰ μὲ σκεπάσουν
 παρὰ νὰ ἴδω νὰ σὲ σύρουν θρηνοῦσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐτελείωσεν ὁ Ἕκτωρ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐστάθη σιω-
 πηλός. Κατόπιν ἤπλωσε τὰς δύο τοῦ χεῖρας, διὰ νὰ πάρῃ
 τὸν μικρὸν Ἕκτορίδην. Μὲ φωνὰς τρόμου τὸ βρέφος ἐκρύβη
 εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς τροφοῦ του· ἐφοβήθη τὸν πατέρα του,
 καθὼς εἶδε ν' ἀστράπτουν τὰ χάλκινα ὅπλα του καὶ νὰ ἀνε-
 μιζῇ τὸ λοφίον τοῦ λαμπροῦ κράνους. Μειδίαμα ἀνῆλθε τότε
 εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς καὶ τῆς θλιμμένης μητρός.

Ἀφῆρσε λοιπὸν ὁ Ἕκτωρ τὸ ἀπαστράπτον κράνος
 ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ἀφοῦ μὲ τὴν λάμψιν του καὶ μὲ τὰς
 κινήσεις τοῦ λοφίου ἐφόβιζε τὸ ἀγαπημένον του τέκνον, καὶ
 τὸ ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὸ μικρὸν
 καὶ τὸ ἐφίλησε τρυφερά, τὸ ἐχόρευσε ἀπαλὰ εἰς τὰς χεῖρας
 του καὶ ὑψώνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδεῖθῃ εἰς τοὺς θεοὺς: ○

— Ζεῦ πάτερ καὶ σεῖς ἐπουράνιοι θεοί, ἃς δώσῃ ἡ χάρις
 σας νὰ μὴ χαθῇ ἡ πατρίς μου· ἃς δώσῃ καὶ εἰς τὸν υἱόν μου,
 ὅπως ἔδωκε καὶ εἰς ἐμέ, νὰ λάμψῃ εἰς τὸ γένος μου καὶ νὰ
 δοξασθῇ ὡς ἄριστος καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Τροίας. Καὶ
 ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατάφορτος ἀπὸ λάφυρα,
 τὰ ὅποια ἐπῆρε πολεμῶν πρῶτος τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τὸν
 χαιρετᾷ ὁ λαός του φωνάζων: «Αὐτὸς εἶναι ἀνδρειότερος
 καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη, τὸν Ἕκτορα!». Νὰ καμα-
 ρώνῃ δὲ καὶ νὰ χαίρῃ ὅταν τὸ βλέπῃ καὶ τὸ ἀκούῃ ἡ στορ-
 γικὴ του μήτηρ.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἔδωκε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀνδρο-
 μάχην, ἡ ὁποία τὸ ἔσφιγξεν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλῃν μὲ

βαθύν ἀναστεναγμόν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της ἐκυλίνοντο ἄφθονα δάκρυα, πικρὸν δὲ μειδίαμα ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλη της.

Μόλις τὴν εἶδεν ὁ Ἑκτωρ νὰ κλαίῃ, τὴν ἐλυπήθη καὶ μὲ τρυφερότητα τὴν ἐθώπευσε καὶ τῆς εἶπεν:

Ἀγαπητὴ μου Ἀνδρομάχῃ, μὴ μοῦ θλίβεσαι· μὴ λησμονῆς ὅτι εἰς τὸν Ἄδην κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ, ἂν δὲν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου, ὁ ἄνθρωπος, εἴτε γενναῖος εἶναι εἴτε δειλός, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι γράφει ἡ μοῦρά του. Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνάκτορόν σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου νὰ ἐργάζωνται μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν αἱ θεραπεινίδες εἰς τὴν ρόκαν καὶ τὸν ἀργαλειόν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος μὲ τοὺς ἄλλους ἀνδρείους Τρῶας θ' ἀναλάβω τὰ βάρη τοῦ φοβεροῦ πολέμου.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἑκτωρ καὶ ἐφόρεσε πάλιν τὸ κράνος. Καὶ ἡ Ἀνδρομάχῃ περίλυπος ἐξεκίνησε διὰ τὸ ἀρχοντικὸν της χύνουσα πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυα καὶ στρέφουσα πολ-
λάκις πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἴδῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαπημένον σύζυγόν της...

Ὁμήρου Ἰλιάς, Ζ'
(Διασκευή)

Νικόλαος Α. Κοτόπουλος

62. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

Ὁ εἷς ἀντὶ τοῦ ἄλλου Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ἦσαν δύο ἀδελφικοὶ φίλοι καὶ ἔζων εἰς τὰς Συρακούσας, πρωτεύουσαν τῆς Σικελίας.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Φιντίας κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμοσίας κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου καὶ κατεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποθέσεις, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀποφυλακισθῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν οἰκογένειάν του. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἀντ' αὐτοῦ ἄλ-

λον εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῇ, ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελεν ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν.

Ὁ τύραννος, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδιά δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τοῦ φόβου, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὑρῇ ὁ Φιντίας τοιοῦτον ἐγγυητὴν· μετὰ τὴν πεποίθησιν δὲ αὐτὴν εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν, ἂν παρουσιάσῃ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν καταδίκη-
κην ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ.

Μεγίστη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τοῦ Διονυσίου, ὅταν εἶδε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχετο τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας τότε ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος ἀναχωρεῖ ν' ἀνταμώσῃ τὴν οἰκογένειάν του· τὰ δεσμά του εὐχαρί-
στως ἀναλαμβάνει ὁ φίλος του Δάμων.

Ἡ προσδιωρισμένη ὁμῶς διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανα-
τικῆς ποινῆς ἡμέρα φθάνει καὶ ὁ Φιντίας δὲν φαίνεται.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασεν, ἂντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν
τόπον τῆς καταδίκης.

Σωτηρία
καὶ τῶν δύο

Ὁλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ
τότε διὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν τοῦ Φιντίου,
βλέπων τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἑτοιμον νὰ
πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀθώου τραχήλου τοῦ Δάμωνος. Ὁ τύραννος
μειδιᾷ μὲ σαρκασμὸν καὶ ἐμπαίζει καὶ τὴν μωρίαν τοῦ Δά-
μωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνον ὁ Δάμων ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς βλέπει νὰ πλη-
σιάζῃ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἰδικῆς του ζωῆς
ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλὰ ἡ χαρὰ του
δὲν ἦτο πλήρης· ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου
καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισίν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς τὰς χεῖρας τὸν πέλεκυν· ἡ τρομερὰ στιγμή ἔφθασεν.

Ἐξαίφνης κραυγαὶ θορυβῶδεις ἀκούονται:

— Ὁ Φιντίας! Ὁ Φιντίας!

Συγχρόνως ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει ὁ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μὲ δάκρυα πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του· ζητεῖ τώρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του κάτω ἀπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου. Ἀλλ' ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν φίλον του, φιλονικεῖ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θέσιν ἰσχυρίζομενος ὅτι τοῦ ἀνῆκεν, διότι εἶχε παρέλθει ἡ προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσίν του. Ὁ Φιντίας τότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησίν του, ἀλλὰ καὶ ὁ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄρνησίν του.

Ἐκθαμβοὶ καὶ μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς θεωροῦν ὅλοι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ θέαμα τῆς πάλης τῶν δύο φίλων περὶ θανάτου. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλους· θαυμάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῇ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῇ.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβασθῇ τὴν ὑπαρξίν τοιούτου ἱεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαρρήξῃ· χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν καὶ τὸν Φιντίαν εἰς τὸν Δάμωνα καὶ καταπαύει τὴν εὐγενῆ των πάλην.

« Γεροστάθης », τόμ. Γ'

Λέων Μελάς

63. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

Ἀ ν ά μ ε σ α
ἀ π ό κ ι β ώ τ ι α

— Ἐβράδυνες, παιδί μου, εἶπεν ἡ κ. Εὐ-
φροσύνη, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Κωστά-
κης ἀπὸ τὸ ἀπογευματινόν του μάθημα.

Διατί; Πότε θὰ διαβάσης;

— Ναί, μητέρα. Κάτι μοῦ συνέβη· θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἐλ-
πίζω νὰ μὲ συγχωρήσης.

— Λέγε καὶ θὰ ἰδῶ.

— Εἰς τὸν δρόμον μου, καθὼς ἐπερνοῦσα ἀπὸ ἓν ὀπωρο-
πωλεῖον, εἶχε σταματήσῃ ἐν αὐτοκίνητον καὶ ἐξεφόρτωνεν.
Ἦκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου καὶ ἐσταμάτησα. Εἶδα
τότε τὸν συμμαθητὴν μου Αὐγερινὸν ἰδρωμένον, ἀλλὰ γε-
λαστόν, νὰ παραλαμβάνῃ ἐμπόρευμα. Εἰς ἐργάτης ἐπάνω ἀπὸ
τὸ αὐτοκίνητον τοῦ ἔδιδε μικρὰ κιβώτια μὲ ὄψιμα σταφύλια
καὶ αὐτὸς τὰ ἐτοποθέτει μὲ σειρὰν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὸν
ἐχαίρετιστα καὶ ἐστάθην παράμερα θορυβημένος. Ὅταν ἔφυ-
γε τὸ αὐτοκίνητον, τὸν ἠρώτησα:

— Τί κάνεις ἐδῶ, Αὐγερινέ;

— Δὲν τὸ βλέπεις; Μοῦ ἀπήντησε γελῶν, ἐνῶ ἤπλωνε τὰ
χέρια του νὰ πάρῃ ἐν κιβώτιον· μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγέλασα καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ἀστεῖον. Αὐτὸς ὅμως ὠμίλει σοβαρῶς καί, ἐνῶ μετέφερε τὸ κιβώτιον νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀπωροπωλείου, ἤρχισε νὰ λέγῃ χαμηλοφώνως:

— Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων, σχηματίζεται, ἀφοῦ βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος τὴν αὐξησιν...

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεταφοράν, μοῦ εἶπεν:

— Τί νὰ κάμω; Λέγω τὸ αὐριανόν μου μάθημα. Πατέρα δὲν ἔχω καὶ ἡ μητέρα μου εἶναι ἀσθενής καὶ δὲν ἐργάζεται. Εἴμεθα, ὅπως γνωρίζεις, πτωχοί. Ἐπέρασα λοιπὸν ἀρκετὰ καταστήματα ζητῶν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα τέλος εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον — καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν ιδιοκτήτην σκυμμένον εἰς τὰ τετράδιά του — καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἀπογεύματα μετὰ τὸ μάθημα. Μὲ ἐλυπήθη καὶ με ἐδέχθη, ἂν καὶ εἶχε καὶ ἄλλον μικρόν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶ ἐγὼ, διὰ νὰ συντηρῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν. Φεύγω λοιπὸν τὰ ἀπογεύματα, ἀφοῦ ἐζήτησα ἄδειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνηθισμένον ποδόσφαιρον τοῦ σχολείου, καὶ ἔρχομαι ἐδῶ. Καὶ διὰ νὰ μὴ χάνω καιρόν, τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας παρασκευάζω τὸ μάθημά μου.

Σήμερον ὅμως τὸ διακόπτω συνεχῶς· δὲν ἔχω τύχην. Μόλις ἐκάθισα νὰ γράψω ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν, ἤλθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Τώρα ἤλθε τὸ αὐτοκίνητον καὶ γρήγορα θὰ καταφθάσουν πελάται. Ἀλλὰ δὲν πειράζει, θὰ τὸ συμπληρώσω τὸ βράδυ μετὰ τὴν λάμπαν εἰς τὴν οἰκίαν μου. Do

Σὺ εἶσαι εὐτυχισμένος, μοῦ εἶπε χωρὶς πικρίαν, ποὺ ἔχεις ὅλον τὸν καιρὸν νὰ μελετᾷς, νὰ παίζῃς καὶ νὰ πηγαίνῃς περίπατον μετὰ τοὺς γονεῖς σου... //

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει καὶ τὸν ἐφώναξαν πάλιν ἀπὸ ἐν ἄλλο αὐτοκίνητο νὰ πάρῃ μερικὰ κιβώτια μετὰ μῆλα.

— Τώρα δὲν ἔμπορῶ νὰ σὲ κρατήσω ἄλλο, μοῦ εἶπεν. Βλέπεις, πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, ποῦ ἔμεινες νὰ μὲ ἰδῇς. Χαῖρε, λοιπόν, Κωστάκη μου, καὶ σοῦ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχισμένος.

○ Ἡθέλῃσα νὰ τοῦ ἀπαντήσω κάτι διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ τοῦ εὐχηθῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ἔτρεξε νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο γελαστόν καὶ ροδοκόκκινον, ποῦ ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ τὸν κοιτάζῃ κανεὶς. Καὶ ἡξεύρεις, μητέρα, εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως! ○

(4 λιν)

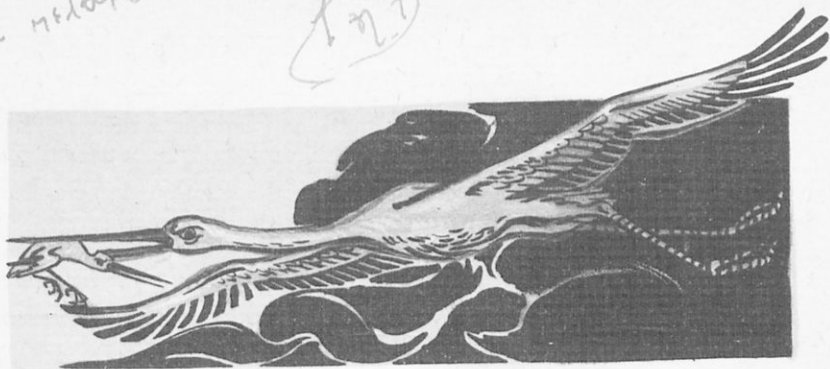
Μάθημα
δι' ὅλους

Ἡ κ. Εὐφροσύνη εὐχαριστημένη ἔχαμογέλασε καὶ εἶπεν:

— Σὲ συγχωρῶ, μόνον διότι ἐβράδυνες δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Βλέπεις μὲ πόσον θάρρος καὶ πόσους κόπους κερδίζει τὸν ἄρτον του καὶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του ὁ συμμαθητὴς σου. Εὗγε του! Αὔριον θὰ γίνῃ δραστήριος καὶ καλὸς πολίτης, διότι ἀπὸ τώρα ἔμαθε νὰ ἐργάζεται. Μὲ τὸν ἰδρῶτά του βάζει τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ εἶναι μάθημα δι' ὅλους. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐντροπή, εἶναι τιμὴ καὶ καύχημα. Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν καλέσης μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ σπίτι μας διὰ γεῦμα νὰ τὸν γνωρίσω καὶ ἐγώ καὶ σὺ νὰ εὐχαριστήσης τὸν ἐξαίρετον συμμαθητὴν σου.

— Ναί, μητέρα. Αὐτὸ ἐσκεπτόμην καὶ ἐγώ νὰ κάμω μὲ τὴν ἄδειάν σου...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

64. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ κατεσκευασμένη ἐκ κλάδων καὶ ξηρῶν χόρτων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ζευγὸς πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν τῶν στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος των, ὥς νὰ ἐχαιρέτων τὴν ἀγαπητὴν των κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγερὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐθέριζον. Αἰφνης ἰσχυροὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται μυριόστομος.

— Πυρκαϊά! Πυρκαϊά!

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅταν φθάνουν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, βλέπουν ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, ἔχει περικυκλωθῇ ὑπὸ τῶν φλογῶν.

Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσπαθοῦν νὰ σώ-

σουν τὴν οἰκίαν ἐκείνην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῇ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παραθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγεται.

Ἐνῶ δὲ οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σώσουν ὅ,τι ἦτο δυνατόν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἰς πελαργὸς ἔρχεται ὀρμητικῶς πετῶν ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ διευθύνεται πρὸς αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης. Οἱ δυστυχεῖς νεοσσοὶ τῶν περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας κινδυνεύουν ν' ἀποθάνουν.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ περίξ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος λαμβάνει τολμηρὰν ἀπόφασιν. Εἰσορμᾷ διὰ μέσου τῶν φλογῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται. Κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον ἀποθέτει εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς δένδρου. Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ εἰσορμᾷ ἐκ νέου εἰς τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ μεταξύ εἶχον γίνεαι δυνατώτεραι, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται με δευτέρον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγας τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσούς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἡρωϊκὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἐξῆλθε πλέον, ἐσχέπασε μὲ τὰς πτέρυγας τῆς τοὺς δύο νεοσσούς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο, καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα τῆς, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰ σώσῃ.

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

65. Η MANNA

« Μάννα » κρᾶζει τὸ παιδάκι,
« μάννα » ὁ νιὸς καὶ « μάννα » ὁ γέρος,
« μάννα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
ᾶ! τί ὄνομα γλυκό!

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ
σὰν τῇ μάμμα πὺ λαιτρεύει,
σὰν τῇ μάμμα πὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάμμα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο πὺ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάμμα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάμμα σ' ἀπανταίνει
μὲ τὰ ὀλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴ χάνει!
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος!
Σὰν τῇ μάμμα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάμμα πιά δὲν ἔχει
« μάμμα » κρᾶζει στ' ὄνειρό του·
πάντα « μάμμα » στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός!

Γεώργιος Μαρτινέλλης

66. Ο ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς ὁ Παῦλος Λε-
κὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πα-
τρίδα του. Δὲν ἦτο οὔτε ὁ πλουσιώτερος οὔτε ὁ γεροντότε-
ρος οὔτε ὁ πλέον ἐγγράμματος τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο ὅμως
ὁ ἀγαπητότερος μετὰ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο τὸ «κα-
λὸ παιδί», ὅπως τὸν ἔλεγαν ὅλοι, καὶ ὅταν ἦτο μικρὸς καὶ
τώρα ποὺ ἦτο μεγάλος.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν οἱ συμπολιταὶ του παρέθεσαν εἰς
αὐτὸν τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη νὰ παρα-
στῇ καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τῆς κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος
ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ὅπως καὶ τῶν περισσοτέρων κατοί-
κων τῆς κοινότητος.

Μὲ πόσῃν συγκίνησιν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ σε-
βαστὸς γέρον! Ἡ τιμὴ, ἡ ὁποία ἀπενέμετο πρὸς τὸν μαθη-
τὴν του, ἀπετέλει δι' αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.
Καὶ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, μόλις συγκρατῶν τὴν συγκίνησιν
του, ὕψωσε τὸ ποτήριόν του καὶ προέπτε εἰς ὑγείαν τοῦ νέου
κοινοτάρχου μὲ τὰ ἐξῆς ὥραϊα λόγια:

— Πρὶν ἐκλέξετε, κύριοι, πρόεδρόν σας τὸν Παῦλον Λε-

κόν, τὸν εἶχεν ἐκλέξει πρόεδρόν του πρὸ εἴκοσι ἐτῶν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς κοινότητός μας. Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν ἦσθε τότε συμμαθηταὶ του καὶ μαθηταὶ μου. Σήμερον δὲν ἐκάμετε ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ ἐπαναλάβετε τὴν παλαιὰν ἐκείνην ψηφοφορίαν...

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν διέκοψαν πολλαὶ φωναί.

— ... Διότι — ἐξηκολούθησε δακρύων ἀπὸ συγκίνησιν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος — ὁ κοινοτάρχης Παῦλος Λεκάς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον «ὁ καλὸς Παυλάκης», ὁ μαθητῆς τῆς 6ης τοῦ δημοτικοῦ. Διότι ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι κανεῖς εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξακολουθεῖ, ὅσα ἔτη καὶ ἂν περάσουν, νὰ εἶναι ἀργότερον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐγὼ τὸν παλαιὸν μαθητὴν μου. Τὸν γνωρίζετε οἱ περισσότεροι. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε τότε εἶναι ὡς νὰ τὸν ἐγνωρίσατε. Διότι, ὅπως εἴπομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος: Ὁ «καλὸς Παυλάκης»...

— Ζήτω τοῦ Παυλάκη! ἤκούσθη μία φωνή.

Ἄλλοι ἐγέλασαν διὰ τὴν διακοπὴν καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἐξηκολούθησεν:

— Ἐνθυμεῖσθε πόσον καλὸς καὶ πρόθυμος ἦτο ἀπέναντι ὅλων τῶν συμμαθητῶν του. Ὅ,τι εἶχε τὸ ἐμοιράζετο μαζί τους. Καὶ τοὺς βαθμοὺς του ἀκόμη. Καλὸς μαθητῆς αὐτός, ἐβοηθοῦσε τοὺς πλέον ἀδυνάτους εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε νὰ πάρουν καὶ ἐκεῖνοι καλὸν βαθμόν. Δὲν ἔφαγε ποτὲ μόνος του τὸ πρόγευμα, τὸ ὅποιον τοῦ ἔβαζε ἡ μήτηρ του εἰς τὴν σάκκαν του. Τὸ ἐμοιράζετο καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς πτωχότερους τῆς τάξεως. Ὅταν ἔχανε κανεῖς τὸ μολύβι του, αὐτὸς τοῦ ἐδάνειζε τὸ ἰδικόν του. Ὅταν εἶχε λησμονήσει κανεῖς εἰς τὸ σπῆτι του τὸν χάρακά του, αὐτὸς τοῦ ἔδιδεν ἄλλον. Ὅταν τὸ μελανοδοχεῖον κανενὸς δὲν εἶχε μελάνην, αὐτὸς πάλιν τοῦ τὸ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ ὅταν

κάποιος πτωχὸς συμμαθητῆς του δὲν εἶχε τὰς ὀλίγας δραχμὰς, τὰς ὁποίας ἐχρειάζετο, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σχολικὴν ἐκδρομὴν, αὐτὸς πάλιν ἐζήτει ἀπὸ τὴν μητέρα του χρήματα καὶ τὰ ἔδιδε μυστικὰ εἰς τὸν συμμαθητὴν του, διὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλλῃ. Ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ πράγματα ἐφαινετο ποῖος ἦτο ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μαθητῆς. Διότι δὲν χρειάζονται μεγάλα πράγματα, διὰ νὰ φανῇ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο καλός. Ἦτο ὁ «καλὸς Παυλάκης». Διὰ νὰ τὸν ἐκλέξετε σήμερον πρόεδρόν σας, σημαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

— Μάλιστα, μάλιστα! ἐφώναξεν εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Θυσιάζεται διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' αὐτὸ μόνον φίλους ἔχει εἰς τὸν τόπον.

— Ὅπως καὶ εἰς τὸ σχολεῖον... ἐξηκολούθησεν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος. Καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸ καλὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του, θὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνεπιστεύητε. Περὶ τούτου νὰ εἴσθε βέβαιοι. Σᾶς συγχαίρω λοιπόν, κύριοι, διὰ τὴν ἐκλογὴν σας, συγχαίρω τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἐγενεν ἄξιος, καὶ τέλος συγχαίρω τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τὸν μαθητὴν του. Σήμερον μοῦ ἀπέδωσε πλουσιοπαρόχος τὰ τροφεῖα. Εἰς ὑγείαν του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐννηγκαλίσθη δακρύων τὸν παλαιὸν του μαθητὴν καὶ τὸν ἡσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συγκινήσεως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον «ἄριστα», τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ «καλὸς Παυλάκης» ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του. Καὶ ἦτο τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα.

Παῦλος Νιοβάνας

67. ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νά κτίσω ένα σπιτάκι
στή μοναξιά καὶ στή σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στή χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατὺ
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἢ ἀμμουδιά του.
Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

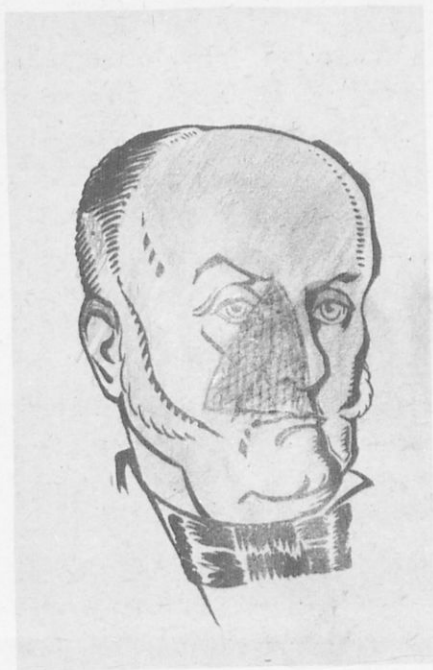
Ἀτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
καὶ ὁ ἥλιος τὴ κτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
τὸν καβαλλάρη νηστικό,
τὸ πεζοπόρο διψασμένο
θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ κτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζει
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμᾶς

68. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

Ὁ Ἀπόστολος Ἀρσάκης εἶναι εἰς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι προσέφεραν μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν πτωχὴν πατρίδα μας διὰ τὴν ἴδρυσιν σχολῶν, νοσοκομείων καὶ δι' ἄλλους ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς.

Ἐγεννήθη, ὅτε ἡ πατρίς μας ἦτο ἀκόμη ὑπόδουλος, τὴν 6ην Ἰανουαρίου τοῦ 1792, εἰς τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Βορείου Ἡπείρου Χοτάχοβον.

Ὁ πατὴρ του Κυριᾶκος Ἀρσάκης ἦτο εὐπορος κτηματίας. Δι' αὐτὸ ὅμως ἐκινδύνευε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ νὰ χάσῃ ἡ οἰκογένειά του τὴν

περιουσίαν του. Ἦναγκάσθη λοιπὸν νὰ παραλάβῃ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του καί, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῇ ὁ ἀδελφὸς του καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ πατριῶταί του.

Ὁ μικρὸς Ἀπόστολος μετέβη ἐκεῖ ὀκταετῆς μόλις. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ὅμως αὐτὴν διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ὁ θεὸς του Γεώργιος τὸν ἡγάπησε ἰδιαίτερος καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν μορφώσῃ. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Κατὰ δὲ τὸ 1804 ἐστάλῃ ὑπὸ τοῦ θείου του εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικά καὶ τὰ ἄλλα γυμνασιακὰ μαθήματα προαγόμενος πάντοτε μετὸν βαθμὸν «ἀρίστα».

Κατὰ τὸ 1810 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς γερμανικῆς πόλεως "Ἀλλης. Καὶ ἐκεῖ διεκρίθη καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του μετὸν βαθμὸν «ἀρίστα». Ἐξέδωκε μάλιστα καὶ ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἣ ὁποία ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου διεκρίθη ὡς ἱατρὸς καὶ ταχέως κατέλαβε μεγάλα δημόσια ἀξιώματα.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας του, ὁ Ἀρσάκης διεκρίθη καὶ ὡς τέλειος σύζυγος καὶ πατὴρ. Ἐπίστευεν ὅτι τότε μόνον εὐτυχεῖ μία κοινωνία, ὅταν ἀποτελῇται ἀπὸ ἠθικὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἀγαπῶνται μετὰ ἀλλήλων. Αὐτὴ ὅμως ἡ οἰκογενειακὴ ἀρμονία ἐπίστευεν ὅτι ὀφείλεται περισσότερον εἰς τὴν μητέρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἀνατρέφονται καὶ νὰ ἐκπαιδεύωνται μετὰ μεγάλην προσοχὴν αἱ θυγατέρες, διὰ νὰ γίνουν μίαν ἡμέραν καλὰι μητέρες. »

Ἡ πατρίς μας εἶχε τότε ἐλευθερωθῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλα τὰ τέκνα τῆς ἐπροσπαθοῦσαν μετὰ κάθε τρόπον νὰ βοη-

θήσουν τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἀλλ' ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τετρακόσια ἔτη δουλείας καὶ δέκα ἔτη ἐπαναστάσεως εἶχον προξενήσει μεγάλας καταστροφάς.

Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες πολῖται εἶχον ιδρύσει τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν. Ὁ σκοπὸς τῶν ἤτο νὰ συγκεντρώνουν εἰς σχολεῖα θηλέων τὰς νεαράς Ἑλληνίδας τοῦ ἐλευθέρου καὶ τοῦ ὑποδούλου ἔθνους μας, διὰ νὰ μορφώνωνται διδασκάλισσαι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδίδασκον τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ ἔσοδά τῶν ὅμως ἦσαν περιορισμένα. Ἐστήριζον πρὸς παντὸς τὰς ἐλπίδας τῶν εἰς τὰ συνδρομὰς τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Μόλις συνεκέντρωσαν ἓν ποσὸν χρημάτων, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ μόλις ἐκτίσθησαν τὰ θεμέλια, εἶχον ἐξοδευθῇ τὰ ὀλίγα χρήματα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Ἀρσάκης εἶδομεν ὅτι ἐσκέπτετο πῶς θὰ βοηθήσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὴν ἴδρυσιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς χρηματικὰς στενοχωρίας της, μόνος του ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη της ὅτι ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου. Καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἤτο ἔτοιμον τὸ κτίριον, τὸ ὁποῖον σφύζεται μέχρι σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομά του: «Ἀρσάκειον». Ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ μικρὸς ναός, ἡ Ἀγία Ἀναστασία, διότι Ἀναστασία ὠνομάζετο ἡ ⁸⁴ἐνάρητος σύζυγός του.

Διὰ νὰ ἐκτιμῆσωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρσάκη, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι χιλιάδες Ἑλληνίδες διδασκάλισσαι ἐμορφώθησαν εἰς τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐστάλησαν νὰ μορφώσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ὅχι μόνον εἰς τὴν μικρὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον.

X

Πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς ἡγωνίσθησαν νὰ διδάξουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς χωρία τῆς Μακεδονίας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶχαν σχεδὸν λησμονήσει τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον ἐμορφώθησαν καὶ αἱ περισσότεραι Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι κατόπιν διεκρίθησαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν τῶν βίον.

Καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διέθεσε πολλὰ χρήματα δι' εὐεργεσίας ὁ Ἀρσάκης. Ἐκεὶ ἐξελέγη καὶ βουλευτῆς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ μεγάλα ἀξιώματα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐδέχθη. Δὲν ἤθελε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερον εἰς τὴν πατρίδα του.

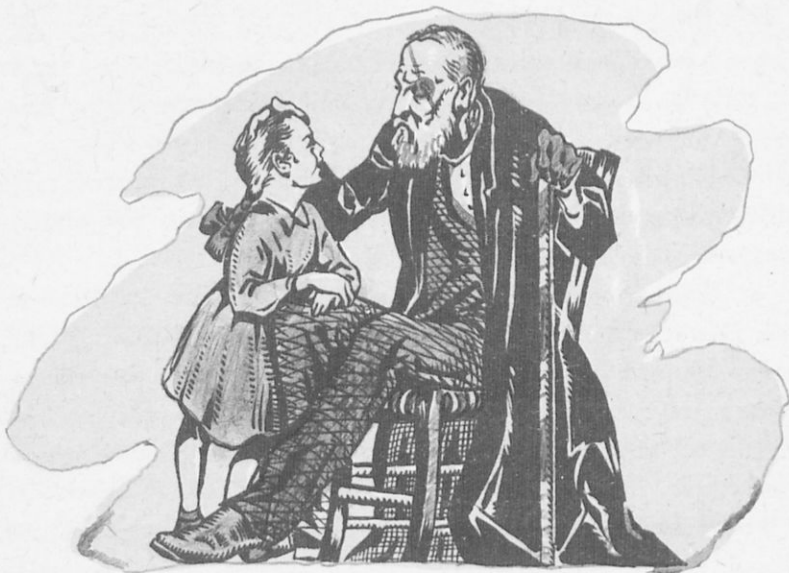
Ἡ δὲ μεγαλύτερα χαρὰ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου, ὅπως ὁ ἴδιος ὠμολόγησεν εἰς ἓνα φίλον του, ἦτο ἡ ἐπιστολὴ μιᾶς μικρᾶς μαθητρίας τοῦ Ἀρσακείου, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραφεν ὅτι κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν τῆς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίξῃ τὴν ὑγίαν του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρσάκη ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἐθνικοὶ εὐεργεταὶ καὶ ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά των τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Σήμερον ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ~~ἔχει~~ σχολεῖα καὶ εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε νέα οἰκήματα εἰς τὸ ὠραῖον προάστιον Ψυχικόν, ὅπου φοιτοῦν μαθήτραι ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ διατηροῦν δικαίως ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομα «Ἀρσάκειον».

(Διὰσκευὴ Γ. Ν. Καλαματιανοῦ)

Ἀναστάσιος Γούδας

69. ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος μόλις πρό ὀλίγου ἐγεννήθη εἰς τὴν μικράν του κούνιαν. Ἀφρὸς ἀπὸ πέπλους τὸ σκεπάζει. Ἡρεμα ἥρεμα καὶ ἐλαφρὰ ἀνασηκώνεται τὸ ἀπαλόν του στῆθος. Εἰς τὰ χεῖλη του ζωγραφίζεται τὸ πρῶτον ἀθῶον χαμόγελον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει εἰς τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς του.

Τότε παρουσιάσθησαν ἐκεῖ αἱ πέντε αἰσθήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδῶρει εἰς τὸν νεοελθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς τὴν ὀρισμένην λειτουργίαν.

Πρώτη ἀπ' ὅλας ἐπροχώρησεν ἡ ὄρασις καὶ εἶπεν:

— Είμαι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ δῶρα, ποὺ σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός. Εἶμαι ἡ βασίλισσα τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἰδῇς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀπολαμβάνῃς τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσῃς καὶ θὰ ἐκτιμήσῃς τὰ θαυμαστὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τόσον θὰ σοῦ εἶμαι ἀγαπητή, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

Ἔπειτα ἤλθεν ἡ ἀκοή.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτῇ, δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον πολυτίμος ἀπὸ τὴν ἀδελφήν μου. Χωρὶς ἐμὲ ὁ λόγος, τὸ πολυτιμότερον χάρισμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἦτο ἀνωφελές. Χωρὶς ἐμὲ θὰ ζῇς ἀναίσθητος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους καὶ θὰ σὲ περιβάλλῃ θλιβερά ἀπομόνωσις. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀκούσῃς τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνος, τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας, τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἐνθουσιώδη ἀρμονίαν τῆς μουσικῆς. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσῃς τὴν προσφιλῆ φωνὴν τοῦ φίλου σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου.

Τρίτῃ ἐπλησίασεν ἡ ὁσφρησις.

— Εἶμαι ἡ ποιητικωτέρα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιωρισμένον, ἀλλὰ πόσον εἶναι εὐγενές. Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ τσουκνίδαι θὰ εἶχον τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὁσμὴν τῶν μύρων, τὴν εὖοσμον κνίσαν, τὴν ὁποίαν ἀναδίδουν τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, ἐγώ θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ἀπολαύσῃς.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ γεῦσις, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

Α—Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῆς φύσεως, ὅ,τι ἐφεῦρεν ἡ τέχνη τῶν λαϊμάργων, ἐγώ θὰ τὰ δοκιμάσω καὶ θὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν των. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι εὐχαριστήσεις τῆς ζωῆς σὲ ἀποχαιρετίσουν, ἐγώ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω. *Λ*

Τελευταία ἐπροχώρησε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ ἀφή.

—Νὰ ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῇς καὶ θὰ τοῦ χαρίσης, εἶπαν αἱ ἄλλαι ἐμπαικτικά.

—Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μὲ μετριοφροσύνην ἡ ἀφή. Ὑπόσχομαι ὅμως νὰ τοῦ μείνω μέχρι τέλους ἡ πιστοτέρα ἀπὸ ὅλας σας.

Καὶ τὰ ἔτη ἐπέρασαν. Τὸ βρέφος ἔγινε παῖς, ἔγινε νέος, ἔγινεν ἀνὴρ. Ἀνέβη μὲ γοργὸν βῆμα τὸν ἀνωφερῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον καταυγάζει τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος. Ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν γεμᾶτος σφρίγος καὶ ρώμης καί, χωρὶς νὰ σταματήσῃ οὔτε στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον κατέβαινε τόσον ἡ ὁδὸς ἐγίνετο δύσκολος καὶ ἀκανθώδης. Ὅσον ἐπροχώρει τόσον ὁ ὀρίζων τῆς ζωῆς του ἐγίνετο σκοτεινός. Αἱ ἀπολαύσεις ἤρχισαν νὰ γίνονται σπάνιαι. Οἱ ἕως τώρα στιβαροὶ ὅμοι τοῦ ἤρχισαν νὰ κυρτοῦνται. Τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του καὶ αἱ ρυτίδες νὰ αὐλακώνουν τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ καταβαίνει.

Αἱ πρότερον ἀκμαῖαι αἰσθήσεις τοῦ ἤρχισαν νὰ ἐξασθενίζουν. Πρώτῃ ἀπὸ ὅλας ἐκουράσθη ἡ ὄρασις.

—Ἡρχισα νὰ βαρύνωμαι, εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐθόλωσαν. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα, αἱ ἐορταὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις; Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα. Τίποτε δὲν μὲ εὐχαριστεῖ.

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ὄρασις, ἕως ὅτου μίαν ἡμέραν ἐξηφανίσθη ἐντελῶς.

Ὁ γέρον ἐύρεθη ἐξαφνα εἰς τέλειον σκότος.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐγκατέλειψε καὶ αὐτῇ. Μετ' ὀλίγον ἡ σειρὰ τῆς ὁσφρήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπνίξεν ὁ γεροντικὸς κατάρρους καὶ ἔπειτα καὶ τῆς

γεύσεως. Ὁ γέρον δὲν εἶχεν ὀδόντας καὶ ἔτρωγε μόνον χυλόν.

Μόνος πλέον μέσα εἰς ἓνα θάλαμον ἐκάθητο ἐπὶ ἑνὸς ἀνακλίντρου.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὲν ἔβλεπον τὸ ζωογόνον φῶς τοῦ ἡλίου. Τὰ ὄπτα τοῦ δὲν ἤκουον τὴν ἐκ τοῦ κήπου προερχομένην φαιδρὰν συναυλίαν τῶν πρωϊνῶν ἁσμάτων τῶν πτηνῶν, τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων, τὰς χαρμοσύνους κραυγὰς τῶν παιδίων.

Ἡ ρίς τοῦ δὲν ὠσφραίνετο τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

Ἐπὶ μιᾷ τραπέζῃς ἀνέμενεν αὐτὸν τὸ πρωϊνόν τοῦ ρόφημα, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπροξένει καμμίαν εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατον ἐκείνο σαρκίον μόνον ἡ μνήμη ἔζη ἀκόμα καὶ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ παρελθόντος τὰς παλαιὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.

Ἐξαφνα ὠραῖον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἀνερριχήθη εἰς τὰ γόνατά του. Ἠπλωσε τοὺς μικροὺς τοῦ βραχίονας καὶ περιέβαλε τὴν λευκὴν κεφαλὴν του. Ἐπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη τοῦ ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ γέρον ἀντιληφθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς ἐγγονῆς τοῦ ἀνεσκίρτησεν. Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτνοι χεῖρες τοῦ ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τὰ ἄχρσα χεῖλη τοῦ ἐφίλουν τὰς ἀγνὰς παρειάς του, ἄρρητος ἰλαρότης ἐχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του.

Ἡ ἀφῆ δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη. Ἐκράτησε τὴν ὑπόσχυσίν της.

Χαράλαμπος Ἀννίος

70. ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιά περαστική
γέρος πτωχὸς ἔχει καθίσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμμιά ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος φτωχὸς — τὸ δυστυχῆ!
Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
εἶναι τυφλός! τυφλός! Δὲ βλέπει!

Ἄχ! τί ζευγάρι θλιβερό!
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειά τὰ μαραμμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλαίι-πλαίι.

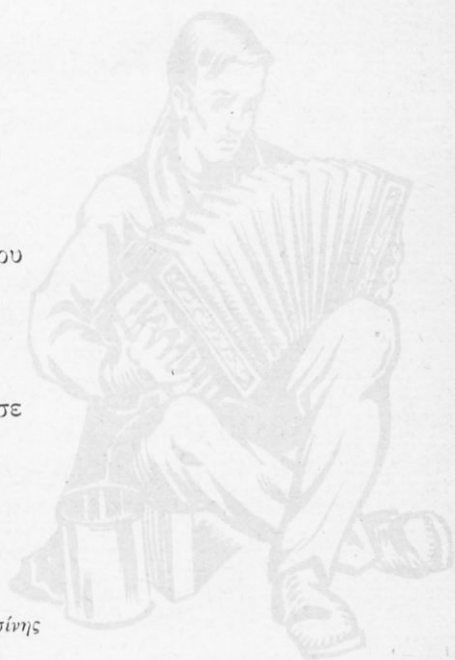
"Ομως καθεὶς τὰ γηρατειὰ
τὰ χιονοσκέπαστα λυπᾶται!
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιά
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται,
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

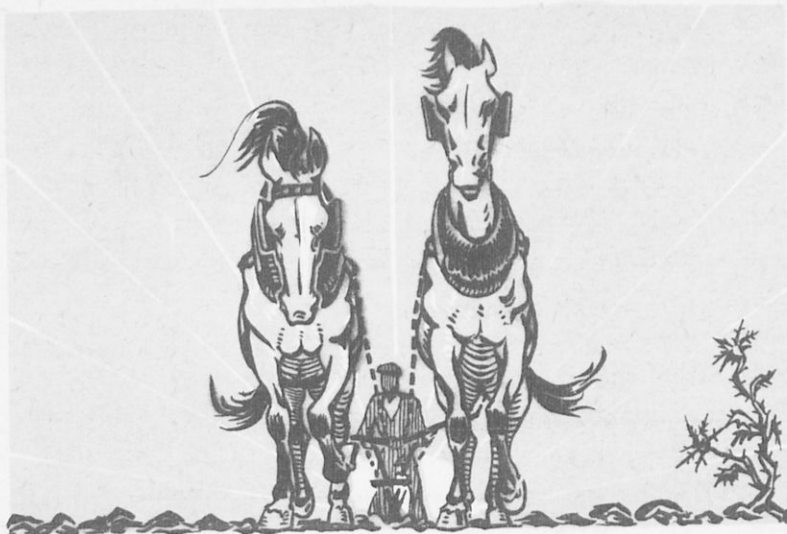
Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη...
"Αχ! θὰ περάσῃ τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη...
Γι' αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει;
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει...

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μέσ' στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώσῃ
χρήματα λίγα, μ' ἀρκετὰ
ἓνα ψωμὶ γιὰ νὰ πληρώσῃ.
— Σοῦ εὐχετ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἄρχοντά μου!

εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μποροῦσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ
πὼς σπλαχνικὰ τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγος Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα
χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα.
Τοὺς χαμογελᾷ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἀπὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλ-
μην τῆς νᾶ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοί-
νων. Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλωροί, καρδερίναι
καὶ σπίνοι καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων δοκι-
μάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν εἰς τὰ πλάγια τοῦ
βουνοῦ ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν
φλογέραν του.

Ὁ κύρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρῆν καὶ τὸν Ντορῆν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποῦ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερόν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλλος μὲ τὸ ρύγχος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πόδας του ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκουφόν του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρατηρεῖ μὲ θάρρος, ὥσάν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῇ προσευχὴν του:

— Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος!...

Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκουφόν εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τῶρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

— Ἐλα, Ψαρῆ μου! Ἐλα, Ντορῆ μου! Ἀῖντε, πουλιά μου!... Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόνον πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον Τὰ δύο ζῶα φιλότιμα καὶ ψυχωμένα προβαίνουν μὲ κόπον. Ὅπισθὲν των τὸ ὕνιον ἀναποδογυρίζει τοὺς βῶλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσο ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω του τὰ αὐλάκια, ποῦ ἀφήνει τὸ ἄροτρον του, ἐνῶ ἡ φωνὴ του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα:

— Ἐλα, Ντορῆ μου! Ἀῖντε, Ψαρῆ μου!...

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρωτὰ, τὸν ὁποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κυρ Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγίζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ ἐμπρὸς εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέρα, μὲ τοὺς θορύβους της· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι, ποὺ περνοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ καὶ οἱ ἀργόσχολοι, ποὺ πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ ἥλιος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ πρωῒνός ἀὴρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑποκάμισόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά:

—“Ελα, Ψαρῇ μου! “Ελα, Ντορῇ μου! “Αἶντε, πουλιά μου!..

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ καθίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ ὀλίγον νὰ ἀναπαυθῇ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυρωμένους κλάδους ἀπὸ σχοῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ ἔλθῃ ὁ ὕπνος, θὰ ἀπλωθῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὀλόξανθον ὄνειρον ἀπὸ στάχνα, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα.

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν... Γυρίζει καὶ μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

— Γειά σου! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν νομίζων ὅτι τὸν καλημερίζω.

Ἄλλ’ αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλῇ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς. Εἶχον ἀποκαλυφθῇ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐφημερίς « Ἐλευθέρον Βῆμα »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Σπύρος Μελάς

72. Ο ΖΕΥΓΑΣ

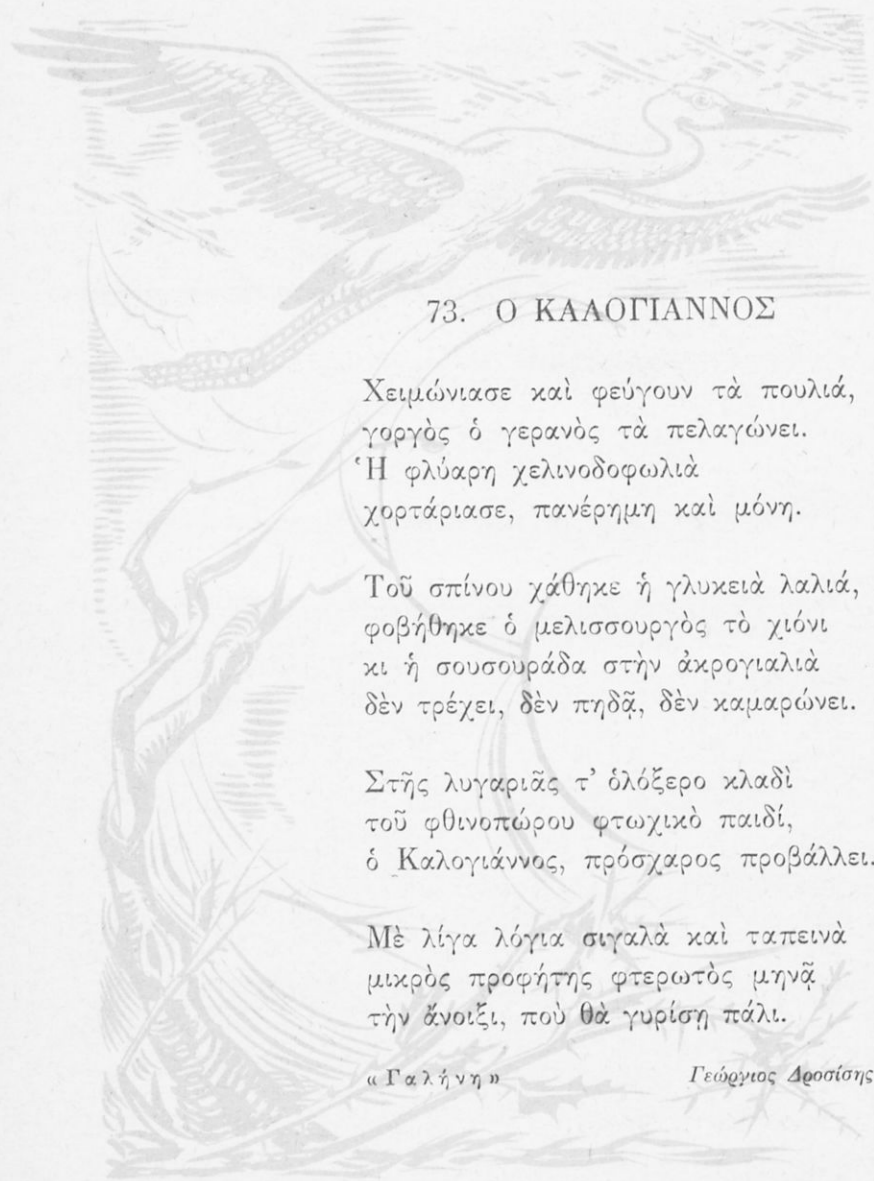
Βαριά τ' ἄλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφρότο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγᾶς τὰ βόδια του κεντᾷ·
καὶ ἐκεῖνα, ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στ' ἄλέτρι, στὸ ζευγᾶ, ποὺ τῇ ζωῇ μᾶς δίνουν.
"Όταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θὰ ἀποστάσουν,
οἱ παραγυιοὶ τὶς ὑψηλὲς τὶς θημωνιὲς θὰ στήνουν
καὶ ἐκεῖνα θαῦρουν καλαμιὰ πολλή γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἁλώνια τὰ χρυσᾶ τ' ἄλογα θὰ γυρνᾶνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύννεφο τῇ σκόνῃ στὸν ἀγέρα,
κι οἱ λιχνιστᾶδες παρεκεῖ ψηλὰ θὲ νὰ σκορπᾶνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ' στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἀλέκος Φωτιάδης

73. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
Ἡ φλύαρη χελινοδοφωλιά
χορτάριασε, πανέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκεῖα λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσουργὸς τὸ χιόνι
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδὶ
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λίγα λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μηνᾶ
τὴν ἀνοιξι, πού θὰ γυρίσῃ πάλι.

« Γ α λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίσσης

74. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

Ἀπροσδόκητος
ἐπισκέπτης

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὡς νὰ ἔρριπτον λιθά-
ρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου
μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς
τὸ κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν
τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς
ὅμως αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπί-
νακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ
ὁποῖον εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συν-
εκίνησε καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάχυσεν. Ὁ κατη-
μένος ὁ σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ
μὲ θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακὸν καὶ ἱκανὸν νὰ
τὸν λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερά του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρετήρησε μὲ τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπεῖχον τώρα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σῦρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις

Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανερχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζει νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν. Ἐπειτα ἐρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθισα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοιχτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψιχία· ἦτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἔτοιμος νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει· μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἀλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὐτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοιχτόν.

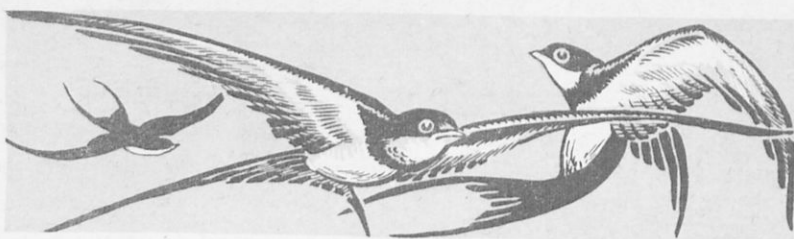
Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουσιν καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὅποιος συχνὰ τὰ ἀνέφερε εἰς τὰς παραβολὰς του.

Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν...

Ἐφημερίς « Ἐμπρὸς »
(Διζσκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Ἰωάννης Κονδυλάκης

7. ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

Προάγγελοι
τῆς ἀνοίξεως

Τὰ πρωῒνὰ κελαδήματα, τὰ ὅποια χαιρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τίνος ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει κάθε αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποῖου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωῒνόν των ὕμνον οἱ πτερωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γύρο πρασινίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοίξεως αὐτῇ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου κάθε πρωῒ, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρανός, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα της τὸ ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ὠραίων ἡμερῶν!

Τὰς εἶδατε; Τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτήσιν τὸν γαλάζιον ἀέρα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν με την ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των; Καὶ ἐπλη-
ρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν
καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανερχονται εἰς τὰς παλαιὰς
των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας, ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ
ὡραία ἐποχὴ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελι-
δόνα! Ἐρχεται μαζί με τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον
τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

Ἄρεταί της Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ
κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της
πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα
εἰς αὐτάς.

Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκο-
γενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι
πολὺ φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία
της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ
ὡς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ
ἀπλῶς με τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ με τὴν γλυκύτητα
τοῦ ἄσματος της. Εἶναι καὶ εὐεργέτις τοῦ ἀνθρώπου· διότι
καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κόνωπας καὶ τὰ ἄλλα
βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφὴν της.
Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου.
Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζον-
ται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν·
ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει κολοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὄχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ
καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικὰ πτηνά.

« Διάπλαις τῶν Παίδων »

Γρηγόριος Ξενόπουλος

76. Ο ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάϊος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κῆπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἐναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωϊνὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουσιν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἔντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρική συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἑορτάσιμον ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὅποια, κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὡς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὡς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὰ ἄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ:

— Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἡμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα. 98

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη:

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης!

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωΐνην ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει:

— Νά, ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἑορτῶν. Ἑορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

77. ΠΡΩΤΗ ΜΑΤΟΥ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
ποῦ ωραιότερη ἡ φύσι ξυπνάει,
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελαί
πρασινάδες, ἀχτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμᾶτοι χαρά.

Ναί, χαρῇτε τοῦ χρόνου τὴ νιότη,
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ!

« Ἀπαντα »

Διονύσιος Σολωμός

78 ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

—'Αστακοί! 'Αστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐγώ, ὁ ὅποιος κατάγομαι ἀπὸ ἀστακοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν ἀστακῶν. Ἀφήνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολαύσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικῷ πλοιαρίου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους ἀστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιούς, ὁλόκληρον λόχον. "Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι, ὅλοι μοῦ φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὥς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμψωνύχους ἀμετρήτους πόδας των—δέκα ἕκαστος!

"Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμόν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των! Καὶ

ὅλοι εἶναι θωρακοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῆ καὶ δύο ἀεικινήτους κεραίας ἔμπρὸς μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

“ὦ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των! Τί μαγεία! “Ὅλαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

— ‘Ἀστακοί! ‘Ἀστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!

Παρετήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκῦρον, τὴν κατ’ ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

“Ἴσως νὰ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. ‘Ἀσφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκῦρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἔπνιξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλως εἰς αὐτόν. “Ἴσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί». ‘Εκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο ὁ θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

‘Ἀλλ’ εἰς τὴν Σκῦρον ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεῖα των:

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι’ ἀστακοὺς με μεγάλας ὁπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχονται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὅπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθοὶ τοῦ θώρακος των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψιν των.

930 1/2 7 1/2 =

Τοὺς αἰχμαλώτους των αὐτοὺς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἄλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν με προσοχὴν ἐντὸς καλάθων μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχοίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

Ὅσοι τῶν ἀλίων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλάθους, τοὺς ἐτοίμους πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιεργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλάσσιου μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμαλῶται ἀστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεῖς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τρῶσον βαρύτατον ὀπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον με ἀνυπέρβλητους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξήγητου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάνει βικιοτάτας κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένος τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακας του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐράν του.

Τόσα δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος ἐχθρὸς του με τὴν πλαδαράν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἀστακὸν με τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομουζῶν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

79. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς μίαν ὠραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς ὁποίας πρωτοδιωρίσθην καθηγητής, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐλειτούργει ἐν ὀρνιθοτροφεῖον. Δύο μορφωμένοι ἐντόπιοι εἶχον συνεταιρισθῇ καὶ εἶχον ἀγοράσει πλησίον τῆς πόλεως ἐν κτῆμα ὀλίγων στρεμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπό τινων ἐτῶν ἐγκατέστησαν τὴν ἐπιχείρησίν των.

Μίαν ἡλιόλουστον ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μὲ ὀλίγους φίλους νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ πρὸς ἐπίσκεψιν. Οἱ ἰδιοκτῆταί των μᾶς εἶχον πολλάκις προσκαλέσει καὶ τοὺς εἵχομεν ὑποσχεθῇ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μας, μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸ μικρὸν κτῆμα, ἦτο ὅτι ἐπεκράτει τάξις καὶ καθαριότης. Πυκνὸν συρματόπλεγμα τὸ περιέφρασεν ὁλόκληρον, ὥστε νὰ ἐμποδίζονται αἱ ὄρνιθες νὰ ἐξέρχονται. Πυκνά δενδρύλλια φουντουικῶν καθίσταν ἀδύνατον τὴν ἐπίβησιν ἱεράκων, διότι θὰ ἐπέπιπτον με ὁρμὴν εἰς τοὺς κλάδους των καὶ θὰ ἐφονεύοντο. Αἱ ὄρνιθες πάλιν βόσκουσαι ὑπὸ τὰ δενδρύλλια προεφυλάσσοντο ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Καὶ οἱ ἱεράκες δυσκόλως τὰς διέκρνον ἀπὸ μέγα ὕψος. Εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχε φόβος ἀπὸ τὰς ἀλώπεκας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Περιποιητικώτατοι καὶ προθυμώτατοι οἱ ἰδιοκτῆται πρῶτον μᾶς προσέφερον εἰς τὴν καθαρὰν τραπεζαρίαν τῆς μικρᾶς κατοικίας των γλύκισμα καὶ καφὲν καὶ μετ' ὀλίγον μᾶς περιέφερον εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ὀρνιθοτροφείου.

Εἰς ἓν εὐρύχωρον ἐπίμηκες ὑπόστεγον, διηρημένον εἰς ἀρκετὰ διαμερίσματα, εἶδομεν με εὐχάριστον ἐκπληξιν πολλὰ διαφέροντα πράγματα. Ἐδῶ εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ ἐκκλῆπτική μηχανὴ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἦτο τὸ διαμέρισμα τῶν νεοσσῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο με φιλοκομμένην τροφήν καὶ ἐκοιμῶντο εἰς θερμὴν φωλεάν. Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ἐτρέφοντο αἱ ὄρνιθες, αἱ ὁποῖαι ἐγέννων σχεδὸν καθημερινῶς ᾧά, διότι ἡ ποσότης, ἡ ποιότης καὶ ἡ ὥρα τῆς τροφῆς των ἦσαν ἐπιστημονικῶς ὠρισμένοι. Ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησε τὸ μέγεθος τῶν ὀρνίθων, διότι ἦσαν ἐκλεκτοῦ καὶ καρποφόρου εἶδους. Εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐτρέφοντο οἱ πετεινοί, οἱ προωρισμένοι πρὸς πώλησιν. Τὸ βάρος τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ βάρους τῆς γαλλοπούλας.

Οἱ ὀρνιθοτρόφοι μᾶς ἐδίδον πληροφορίας διὰ τὸν τρό-

πον τῆς διατροφῆς τῶν ὀρνίθων. Μεγάλην προσοχήν, μᾶς εἶπον, πρέπει νὰ καταβάλλουν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰ ζωῦφια καὶ τὰς πολλὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὰ πουλερικά, δηλαδὴ τὴν ψεῖραν, τὴν διφθερίτιδα, τὴν χολέραν κλπ. Διὰ τοῦτο διετῆρουν πάντοτε μεγάλην καθαριότητα καὶ ἔκαμνον συχνὰς ἀπολυμάνσεις. Ἐπίσης, μᾶς εἶπον, καὶ ἡ τροφή πρέπει νὰ δίδεται συμφώνως πρὸς ἐπιστημονικὰς ὁδηγίας. Μᾶς ἐπέδειξαν δὲ καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον γράψει εἰδικοὶ πτηνολόγοι. Ἄν δὲν ἐφαρμόσῃ ὁ πτηνοτρόφος αὐτὰς τὰς ὁδηγίας, προσέθεσαν, ματαιοπονεῖ.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ προμηθεύεσθε τὰς τροφάς; τοὺς ἠρώτησα.

— Μερικὰς καλλιεργοῦμεν εἰς ἄλλα κτήματά μας οἱ ἴδιοι. Τὰς περισσοτέρας ὅμως τὰς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι, ὅπως βλέπετε, ἡ νῆσός μας εἶναι μᾶλλον ἄγονος.

— Καὶ συμφέρει ἡ ἐπιχείρησίς σας, ἐὰν ἀγοράζετε τὰς τροφάς;

Μᾶς ἐξήγησαν μὲ ἀριθμοὺς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρνίθων ἀφήνει σημαντικὸν κέρδος. Βεβαίως εἰς εὐφορότερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ καλλιέργεια ὄλων τῶν τροφῶν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνεταί ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὀρνιθοτρόφους, τὸ κέρδος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγόνους νήσους συμφέρει. Κεφάλαια πολλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιχείρησις οὔτε μεγάλην προσωπικὴν ἀπασχόλησιν. Ἐπομένως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὰς ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας των.

Χρειαζόμεθα πολλὰ ἀκόμη ὀρνιθοτροφεῖα εἰς τὴν πατρίδα μας, μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι πληρῶνομεν κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομύρια δραχμῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὧν καὶ πουλερικῶν. Καὶ ὅμως τὸ κλῖμά μας εἶναι θαυμάσιον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀρνιθοτροφίας εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε καὶ νὰ ἐξάγωμεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ Κράτος σήμερον προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσῃ κάθε σχε-
τικήν προσπάθειαν. Ἐχει ἰδρύσει πτηνοτροφικὰς σχολὰς,
παρέχει εὐκολίας εἰς τὴν προμήθειαν τροφῶν καὶ ὀργανώνει
ἐτησίαις πτηνοτροφικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς
τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπονέμει βραβεῖα χρημα-
τικά καὶ μετάλλια. Καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον βραβευθῇ εἰς μίαν
τοιαύτην ἐκθεσιν.

Συνεχάρημεν τοὺς ὀρνιθοτρόφους διὰ τὸ τόσον ὠφέ-
λιμον ἔργον των καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν πόλιν.

Καθ' ὁδὸν ὑπελογίζαμεν πόσα θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ ἡ
ἐθνικὴ μας οἰκονομία, ἂν εὕρισκοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι
ὅμοιοι των!

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

80. ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάσι ἢ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνό ψῆλος καὶ περηφάνεια,
κι ἄλλο βουνό ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνό ἂν στεφάνωσεν ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τῇ μοιρασμένη χάρι,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε, βουνό, βουνῶν καμάρι!

Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι
ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή πέφτη καὶ σὲ πλακῶνῃ,
μαρμαρωμένο φαίνεσαι, καθὼς στὰ παραμύθια.
Μὰ ἔχεις κρυμμένη τῇ ζωῇ στὰ παγωμένα στήθια
κι ἅμα προβάλλῃ ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾷ σμαράγδια καὶ διαμάντια.

Σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου
ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγυρά σου,
χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα
στὰ εἰκοσιτέσσερα χωριά, πὺν κρέμονται ἀπὸ σένα.
Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωή, φέρνεις στὶς χάρες χάρι,
περήφανο καὶ σπλαχνικό βουνό, βουνῶν καμάρι!

« Γ α λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυπογραφία — Ἐπάνω εἰς τὰ θρανία σας, φίλοι μου, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος, βλέπω τὰ βιβλία σας. Ὡ, τί θαῦμα αὐτὰ τὰ βιβλία σας, τί ὥραϊα εἰς ἐμφάνισιν, τί πλούσια εἰς περιεχόμενον! Εἰς τὰς εἰκονογραφημένας σελίδας των συσσωρεύονται ὡς θησαυρὸς αἱ καλῶτεραι ἀνθρώπιναι σκέψεις.

Ἐν τούτοις τὰ βιβλία σας, τὰ τόσον πολύτιμα καὶ εὐθηνά, αἱ παιδικαὶ σας χεῖρες πολλάκις, χωρὶς νὰ προσέχετε καὶ πολὺ, τὰ ζαρώνουν, τὰ καταρρακώνουν, τὰ σχίζουν. Λησμονεῖτε, φαίνεται τὴν μεγάλην ἀξίαν των. Καὶ ὅμως μὲ ἐν βιβλίον, τὸ βιβλίον π. χ. τῆς γεωγραφίας σας, δύνασθε νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ γνωρίσετε τοὺς κατοίκους, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ προϊόντα τῆς μακρινῆς αὐτῆς χώρας.

Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἐκπληκτοί. Ἦκουον πράγματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχον ἕως τώρα σκεφθῇ. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐσυνέχισεν:

— Παλαιότερα τὰ βιβλία τὰ ἀντέγραφον οἱ ἀντιγραφεῖς μετὰ τὴν χειρὰ. Ὅλα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα καὶ δι' αὐτὸ ἐπωλοῦνται πολὺ ἀκριβά. Μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν βιβλία.

Ἄν ἦσαν καὶ σήμερον τὰ βιβλία χειρόγραφα, ἐλάχιστοι ἀπὸ σᾶς θὰ εἶχετε τὸ Ἀναγνωστικόν σας, διότι θὰ ἦτο πανάκριβον. Τί δυστυχία διὰ σᾶς, τὴν οἰκογένειάν σας, τὴν πατρίδα μας! Θὰ ἐμένατε ἀγράμματοι!

Ἄλλ' ὅχι δὲν μένετε. Πρὸ 500 ἐτῶν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία πλέον εἶναι εὐθηνά, διότι τυπώνονται πολλὰ συγχρόνως. Ὅλοι σήμερον ἡμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν βιβλία, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. Ἀλλὰ γνωρίζετε ποῖος ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν;

— Ὁ Γερμανὸς Γουτεμβέργιος, εἶπον πολλοὶ μαθηταί. 249

Καὶ γνωρίζει κανεὶς σας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐφευρέσεώς του;

— Ἐγώ, Κύριε..., εἶπεν ὁ Δημοσθένης. Ἐχω διαβάσει τὸ βιβλίον « Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης » τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Γουτεμβέργιου. Μοῦ εἶπεν ἀκόμη καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος εἶναι τυπογράφος. Θέλετε νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι;

— Μάλιστα, λέγε μας.

Ὁ ἐφευρέτης Ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, ἤρχισεν ὁ Δημοσθένης, ἐγεννήθη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400 εἰς τὴν Μαγεντίαν τῆς Γερ-

μανίας. Νέος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ πολιτικούς λόγους καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐκεῖ, διὰ τὴν ζήσιν, ἔγινεν ἀδαμαντουργός, δηλαδὴ ἡσχολεῖτο μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Χάριν ὅμως τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὁλλανδίας.

Ἀλλὰ μία διαρκὲς σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, πῶς δηλαδὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων μὲ ἓν μέσον ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Δι' αὐτὸ ἤλλαξεν ἐργασίαν καὶ ἔγινε χαράκτης.

Ὅπως χαράσσονται καὶ τυπώνονται τὰ σχέδια καὶ αἱ εἰκόνες—αὐτὸ ἐγίνετο τότε—ἐσκέπτετο, θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν καὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ τυπωθοῦν. Ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς εἶχεν εὑρεῖ τὸν δρόμον του.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐργασίαν καὶ συνεχεῖς δοκιμὰς κατῴρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ξύλινα στοιχεῖα, τὰ ὅποια παρίστανον ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βραδύτερον ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, πού ἔσπαζον, μὲ μεταλλικά, πού εἶναι στερεά.

Ἀφοῦ ἐφεῦρε τὰ στοιχεῖα, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς τὴν τυπογραφίαν. Ἔθεσε τὰ στοιχεῖα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ λέξεις, στίχους, σελίδας. Τὰ ἐσκέπασε τέλος μὲ μελάνην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς ἀπλῆς μηχανῆς, ἥ ὅποια ὀνομάζεται πιεστήριον, ἐπίεξε τὰ στοιχεῖα δυνατὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοιουτοτρόπως ἐπέτυχε τὴν ἐκτύπωσιν.

Τὰ πρῶτα βιβλία, τὰ ὅποια ἠθέλησε νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἦσαν θρησκευτικά· γρήγορα ὅμως ἐτελείωσαν τὰ χρήματά του. Ἐπῆρε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην συνεταίρους· ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔφερε κέρδη.

Τουναντίον ἔφερε ζημίαν καὶ οἱ συνεταῖροι ἔχασαν τὰ χρήματά των καὶ ἀπέθανον κατεστραμμένοι. Καὶ ὁ δυστυ-

χῆς Γουτεμβέργιος, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐνὸς τῶν συνεταίρων του.

Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ τὴν πεποίθησίν του εἰς τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς ἐφευρέσεώς του. Ὅταν λοιπὸν ἀπεφυλακίσθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Μαγεντίαν, προσέλαβε νέους πάλιν συνεταίρους καὶ ἐτύπωσε μὲ ὥραϊα τυπογραφικὰ γράμματα τὸ πρῶτον βιβλίον του, τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τὸν ἀνέμενον νέαι πικρία. Οἱ νέοι συνεταῖροι κατώρθωσαν νὰ ἀπογυμνώσουν τελείως τὸν σοφὸν ἐφευρέτην καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν παρουσίασαν ὡς ἰδικὴν τῶν ἐφευρέσιν τὴν τυπογραφίαν, ἥ δὲ περιουσία του, στοιχεῖα, πισστήρια κ.λ.π., κατεσχέθη διὰ τὰ δῆθεν χρέη του. Τί σκληρὰ ἀχαριστία!

Ἔτσι ὁ Γουτεμβέργιος εὐρέθη εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ τῶρα εὗρεν ἀνέλπιστον προ-

στάτην. Ὁ Ἀδόλφος, Γερμανὸς πρῆγκιψ τοῦ Νασσάου, ἀπὸ ἐκτίμησιν, ποὺ ἦτο καὶ ἐκτίμησις ὅλων τῶν μορφωμένων Γερμανῶν, τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του· τὸν διώρισεν αὐλικὸν καὶ τοῦ ἐχορήγησε μικρὰν σύνταξιν, διὰ νὰ ζῇ.

Ἀπερίσπαστος πλέον ὁ Γουτεμβέργιος ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ζωῆς ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὴν τελειοποίησιν της. Ἐπὶ τρία ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸ 1468, ἐξηκολούθησε νὰ τυπώνῃ ἐκεῖ ἰδιοχείρως μὲ τὸ μικρὸν πιεστήριόν του.

Παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας τῆς τύχης καὶ παρ' ὅλας τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Γουτεμβέργιος εἶναι σήμερον τὸ καύχημα τῶν Γερμανῶν. Ἡ πατρίς του Μαγεντία, τὸ Στρασβούργον καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει λαμπροὺς ἀνδριάντας, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Μὲ συγχωρεῖτε, πολὺ, ἂν ἐλησμόνησα τίποτε.

— Εὐγε, Δημοσθένη! εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ εἶχον μένει ἀκίνητοι ἀπὸ θαυμασμόν. Γνωρίζεις ὅσα πρέπει, παιδί μου. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ἀπλῶς τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ γνωρίζωμεν πῶς μᾶς εὐηργέτησαν καὶ τί πικρίας καὶ θυσίας ἐδοκίμασαν, διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ εὐεργετικὸν ἔργον των...

Ἀποτελέσματα Νά, φίλοι μου, μία θαυμασία ἐφεύρεσις· εἶπεν ἔπειτα ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν ὁ διδάσκαλος.

Τώρα, ποὺ ἔγινε γνωστή, μᾶς φαίνεται ἀπλουστάτη. Καὶ ὅμως ἦτο δυσκολωτάτη νὰ ἐφευρεθῇ. Ἐχρειάσθησαν χιλιάδες ἑτῶν, διὰ νὰ ἐφευρεθῇ, πολλὰ παρόμοια ἐργασίαι, πολλὰ πικρία καὶ θυσίαι· πρὸ πάντων ὅμως ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ. Τὸ ἀπλοῦν καὶ βραδυκίνητον χειροκίνητον πιεστήριον τοῦ Γουτεμβέργιου εἶναι ὁ μακρινὸς

πατήρ τῶν σημερινῶν πολυσυνθέτων, τὰ ὅποια ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐκτυπώνουν χιλιάδας ἀντίτυπα τόσον εὐθηνά.

Μὲ τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία σκορπίζεται παντοῦ ἡ μόρφωσις καὶ φθάνει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ἀμάθεια ὑποχωρεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μαζί της αἱ προλήψεις καὶ αἱ κακίαι.

Μὲ τὴν μόρφωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν καλυτέρους τρόπους, γίνονται εὐγενέστεροι. Ἐνῶ ἡ πρόοδος αὐξάνει, τὰ ἐγκλήματα βαθμηδὸν ἐλαττώνονται. Ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου ριζώνει εὐκολώτερον καὶ περισσότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. //

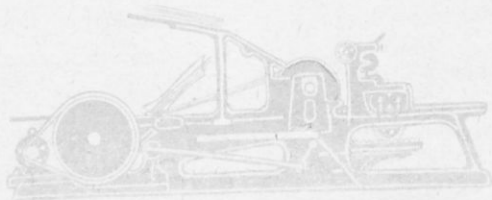
Χάρις εἰς τὰ βιβλία γνωρίζομεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλους τοὺς σοφοὺς, ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας, ὅλους τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρχιμήδης μᾶς εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός σας.

Χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία ταξιδεύομεν μὲ πολὺ μικρὰν δαπάνην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ μετακινούμεθα κἄν. Ἔτσι γνωρίζομεν, ὅπως εἶπον εἰς τὴν ἀρχὴν, τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον ἐκάστης χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τί δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα του!

Ὁ Γουτεμβέργιος προσέφερε πράγματι μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κόσμον...

Νικόλαος Α. Κορτόπουλος

82. ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

‘Ο ‘Οδοντωτός ‘Ο συρμός έπερίμενε μίαν θερινήν ήμέ-
ραν τόν έκδρομικόν μας όμιλον εις τόν
σταθμόν του Διακοπτού. Μία μικρά άτμομηχανή και έν μι-
κρόν όχημα ήτο όλος όλος.

— Τί είναι αυτά πάλιν; Θα ταξιδεύσωμε ή θα παίζωμε
μαζί των; Τα πρωτοχρονιάτικα σιδηροδρομάκια τών παι-
διών είναι μεγαλύτερα! Είπε και έγέλασε δυνατά ό άστεϊος
του όμιλου.

— Μή γελάς, απήντησε σοβαρός ό πρόεδρος τής έκδρο-
μής. Είναι μικρός βέβαια ό ‘Οδοντωτός· αλλά είναι μαχη-
τής και είναι ό μόνος ‘Οδοντωτός, πού υπάρχει εις την
‘Ελλάδα. Λειτουργεί 60 περίπου έτη και κάνει τό δυσκολώ-
τερον ταξίδι. Αναβαίνει εις ύψος 700 μέτρων περίπου από τό

Διακοπτόν ἕως τὰ Καλάβρυτα ἢ ἀντιθέτως καταβαίνει. Καὶ ὅμως δὲν ἐσημειώθη ποτὲ δυστύχημα. Μάτια λοιπὸν χρειάζεται κανεῖς, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ χαρῇ τὸ τοπίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ περάσωμεν. Νοῦν καὶ καρδίαν, διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου!

Ἀνέβημεν. Μᾶς ἐκλείδωσαν τὰς θύρας. 22

— Διατί μᾶς τὸ ἔκαμες αὐτό, κ. ἐλεγκτά; Δὲν εἴμεθα οὔτε ἄτακτοι οὔτε φυλακισμένοι.

— Πρὸς ἀσφάλειάν σας. Ὁ συρμὸς περνᾷ δίπλα καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους. Εἶναι μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀνοίγουν αἱ θύραι.

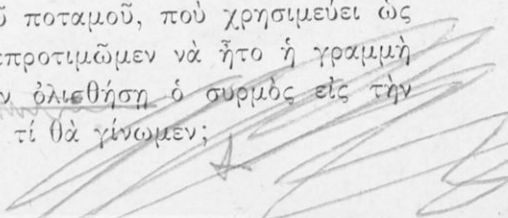
— Τώρα μάλιστα. Σύμφωνοι.

Γρήγορα ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πεδιάδα με τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν χαράδραν ὅπου ρέει ὁ Βουραϊκὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ νερά του τὰ μισόθολα βρέχουν τὸ φύλλωμά των πλάτανοι, πεῦκα καὶ πικροδάφνη ἀνθισμένοι. Πόσον ἡμερώνουν τὸ τοπίον με τὰ κόκκινα καὶ ρόδινα ἄνθη των!

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα; Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας νὰ χαρῇτε...

Ὅσον προχωροῦμεν, ἡ χαράδρα στενεύει καὶ ἡ ἀνωφέρεια αὐξάνει. Μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ γελαστὴ πικροδάφνη καὶ τὸ τοπίον γίνεται σιγὰ σιγὰ ἄγριον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χάνῃ εἰς ωραιότητα. Ἀγρία βλάστησις μᾶς περιβάλλει καὶ βράχοι, βράχοι, βράχοι!

✕ Ὁ σιδηρόδρομος ἀναβαίνει τώρα παραπλευρῶς εἰς τοὺς βράχους ἀσθμαίνων καὶ μεταπηδῶν ἐπάνω εἰς γεφύρας πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ χρησιμεύει ὡς ὁδηγός του. Καὶ ὅμως θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ ἦτο ἡ γραμμὴ του ὀλίγον μακρότερον. Ἄν ὀλιγοθήσῃ ὁ συρμὸς εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, τί θὰ γίνωμεν;

— Μὴ φοβεῖσθε! Ὁ συρμός δὲν ὀλισθαίνει. Γνωρίζει ποῦ τρέχει. Ἔχει ἐκλέξει μὲ προσοχὴν καὶ ἀκριβείαν τὰ ἀσφαλῆ μέρη. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπ' ἄλλου.

Ἔτσι προχωρεῖ μεταξὺ ὄχθης καὶ βράχων ἢ καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους, εἰς σκοτεινὰς σήραγγας, ἀδιάφορος διὰ τὸν φόβον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Κράκ κράκ! ἤκούσαμεν ἔξαφνα. Μικροπανικός εἰς... τοὺς γενναίους. Εὐτυχῶς, ποὺ αἱ θύραι ἦσαν κλειδωμέναι...

— Τί συμβαίνει; Τί τρέχει; Κίνδυνος;

— Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Ὀδοντωτός, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔβαλε πρὸς ἀσφάλειαν τὰ δόντια του, ποὺ τοῦ χρησιμεύουν ὡς τροχοπέδα. Μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἐλεγκτὴς τῶν εἰσιτηρίων.

Γύρῳ μας οἱ θάμνοι, τὰ δένδρα, οἱ βράχοι, ὁ ἄνεμος, τὰ πουλάκια ἀλλάσσουν κάθε τόσον μορφήν, σχήματα, χρώματα, μέγεθος, φύσημα, τραγούδια. Μόνον οἱ πλάτανοι παραμένουν οἱ ἴδιοι. Ριζωμένοι εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Βουραϊκοῦ ἐκτείνουν τοὺς φυλλωμένους κλώνους των ἕως τὰ παράθυρά μας. Τί ἀνακουφιστικὸν ὄραμα!

Νὰ τώρα καὶ ὁ μεγάλος καταρράκτης κάτω ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Χύνεται λαμπαδωτὸς καὶ ἀφρισμένος ἀπὸ βράχον ὕψους 15 περίπου μέτρων. Γύρο καὶ κάτω βράχοι. Τί μαγεία! Ἡ βοή του ὁμοιάζει μὲ τὸ μούγκρισμα κάποιου στοιχειωμένου δράκοντος τῶν παραμυθιῶν· φρουρεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα ἄγρυπνος τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, διὰ νὰ μὴ περάσῃ κανεὶς!

Θαυμάζομεν κατάπληκτοι τὸν καταρράκτην, ποὺ ἔκαμεν ὁ Θεός.

— Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε!

Ἄλλ' εὐλογοῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔκαμε τὴν γέφυραν. Μόνον ἐπάνω ἀπ' αὐτὴν δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καταρράκτου.

Ἡ ἀξία του Ἐξαφνα εἰς μίαν καμπήν, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, τὰ δύο βουνά, ποὺ ἠπείλουν νὰ μᾶς συνθλίψουν μὲ τὸν ὄγκον των, ἀπομακρύνονται. Ὁ ὀρίζων ἐλευθερώνεται. Ἡ χαράδρα ἐτελείωσε.

Ὁ συρμός μας σταματᾷ εἰς τὴν ἔξοδον· ἐδίψασεν ὁ καημένος ἀπὸ τὸν μέγαν ἀνήφορον καὶ θέλει νὰ πῇ νερόν. Ἀνοίγονται αἱ θύραι καὶ κατερχόμεθα.

Ἡ ἀτμομηχανὴ πλησιάζει εἰς τὴν δεξαμενὴν, ποὺ ἔχει ἀνεγερθῇ ἐκεῖ ἐπίτηδες, καὶ καταπίνει μὲ ἀπληστίαν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένον εἰς αὐτὴν ὕδωρ. Καταπίνει, καταπίνει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ χορτάσῃ. Τόσον εἶναι διψασμένη! Ἐχει ἐξαντλήσει κατὰ τὴν ἄνοδον ὅλην τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατός της.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν περιεργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ δόντια τοῦ Ὀδοντωτοῦ.

— Βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ κ. πρόεδρος, τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν, ποὺ εἶναι εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν δύο ἄλλων συνηθισμένων σιδηροτροχιῶν; Τὰ δόντια της μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ δόντια ἑνὸς ἀνέστραμμένου πριονιοῦ καὶ αὐτὰ μᾶς παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν. *τ. 47.*

Εἰς ἐκάστην ἀτμομηχανὴν τοῦ Ὀδοντωτοῦ ὑπάρχει καὶ ἓνας τρίτος τροχός, ὀδοντωτός, μὲ δόντια ὅμοια μὲ τῆς γραμμῆς ποὺ βλέπομεν. Οὗτος παραμένει ἐφεδρικός καὶ κρεμασμένος εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν συνηθισμένων τροχῶν της. Ὄταν λοιπὸν εἶναι ἀνωφέρεια ἢ κατωφέρεια, ὁ μηχανοδηγὸς μὲ ἐν μηχανήμα καταβιβάζει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν τὰ δόντια τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς.

Τοιουτοτρόπως με την άρπάγην αὐτὴν δεσμεύει ἢ ἐπιτρέπει τὴν κίνησιν.

Οἷονδῆποτε ἀπρόοπτον καὶ ἂν συμβῇ, δὲν ὑπάρχει κανεὶς φόβος πλέον νὰ παρασυρθῇ ὁ συρμός πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν ἀναβαίνει, ἢ πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν καταβαίνει. Εἶναι δεμένος μετὰ τὴν γῆν μετὰ τὰ δόντια του. Ἐπιβάται καὶ σιδηροδρομικοὶ εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένοι.

Ὅταν ὁ πρόεδρος μας εἶχε τελειώσει τὴν σύντομον διδασκαλίαν του περὶ Ὀδοντωτοῦ, ἢ ἀτμομηχανῆς εἶχε καὶ αὐτὴ ἀποθηκεύσει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἀνέβημεν εἰς τὰς θέσεις μας. Μᾶς ἐκλείδωσαν καὶ πάλιν. Ὁ συρμός ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του.

Ὁ ἀνήφορος εἶναι ἀκόμη μεγάλος καὶ ὁ σιδηρόδρομος τρέχει ἀκόμη ἀσθμαίνων μετὰ τὰ δόντια του. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὸν σταθμὸν Ζαχλωροῦς — Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ συρμός ἦτο κατάκοπος ὡς ὁδοιπόρος, πού ἐπέρασε τὸν τελευταῖον δύσβατον ἀνήφορον.

Ὁ Ἀπ' ἐδῶ ὁ συρμός τρέχει εἰς τὴν μικρὰν κοιλάδα χωρὶς δόντια πλέον. Δὲν τὰ χρειάζεται. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μικρά. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν βραδύτητά του καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καλὸς δρομεύς, διπλασιάζει καὶ τριπλασιάζει τὴν ταχύτητά του!

Ὁ Βουραϊκὸς πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά μας· δὲν ἥλλαξε γνώμην· μᾶς συνοδεύει ὡς πιστὸς σκύλλος ἢ μᾶλλον ἡμεῖς τὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅπως οἱ τυφλοὶ τὸν ὁδηγόν των. Οἱ ρωμαλεοὶ πλάτανοί του, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξήλευε καὶ ὁ πλέον ζηλωτὴς τοῦ πρασίνου δήμαρχος, σείουν τὸ παχὺ φύλλωμά των εἰς χαιρετισμόν μας. Ἡ ἀγράφου μᾶς γεμίζει μετὰ μόσχους καὶ τὰ ἔλατα μᾶς στέλνουν τὸν δροσερὸν καὶ ζωογόνον ἀέρα των νὰ μᾶς καλωσορίσουν...

Νά τέλος καί τὰ Καλάβρυτα, ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ
 Ὀδοντωτοῦ καί τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς μας.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τὸν
 ὄμιλον:

— Ὠραία καὶ θαυμαστὴ εἶναι, κ. πρόεδρε, ἡ θεὰ τοῦ το-
 πίου καὶ ἡ διαδρομὴ του μετὰ τὸν Ὀδοντωτόν. Εἶναι ἀπὸ τὰς
 ὠραιότερας τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς εἰπῶ... Ὁ
 Ὀδοντωτὸς δὲν μοῦ φαίνεται καὶ σπουδαῖος!

— Ὁ Ὀδοντωτὸς, ἀπήντησεν ὁ κ. Πρόεδρος, δὲν εἶναι σή-
 μερον μεγάλον καὶ ἐντυπωσιακὸν τεχνικὸν ἔργον· ἦτο ὅμως
 τοιοῦτον διὰ τὴν ἐποχὴν του· ἦτο τὸ δυσκολώτερον σιδηρο-
 δρομικὸν ἔργον εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ πραγματικὸν κατόρ-
 θωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς μὴ εἴμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀπρό-
 σεκτοι, φίλε μου, δι' ὅ,τι σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον μᾶς ἐκλη-
 ροδότησε τὸ παρελθόν. Τουναντίον ἅς εὐλογῶμεν καὶ ἅς
 θαυμάζωμεν τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπάθειάς τοῦ ἀνθρώ-
 που, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμὸν.

Ἀπὸ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται σήμερον ὁ
 Ὀδοντωτὸς, ἄλλοτε ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε αἶγες δὲν ἠδύ-
 ναντο νὰ περάσουν. Ὁ στοιχειωμένος δράκων, ἡ φύσις δη-
 λαδὴ ὁλόκληρος, δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν. Καὶ ὅμως ὁ
 νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ χεῖρες του ἤνοιξαν δρόμον διὰ
 σιδηρόδρομον!

Ἀνώρουξαν καὶ ἔσκαψαν τοὺς βράχους, ἔκαμαν σήραγγας
 μέσα εἰς τὰ βουνά, ἀνήγειραν τείχη μεγάλα, διὰ νὰ συγ-
 κρατήσουν τὰ χώματα καὶ τοὺς βράχους, ἔκαμαν γεφύρας καὶ
 ἐγεφύρωσαν τὰ κενά, ἔκαμαν ὁδοντωτὴν γραμμὴν εἰς τὴν
 ἀνωφέρειαν, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ὁ συρμός, καὶ τί δὲν
 ἔκαμαν!

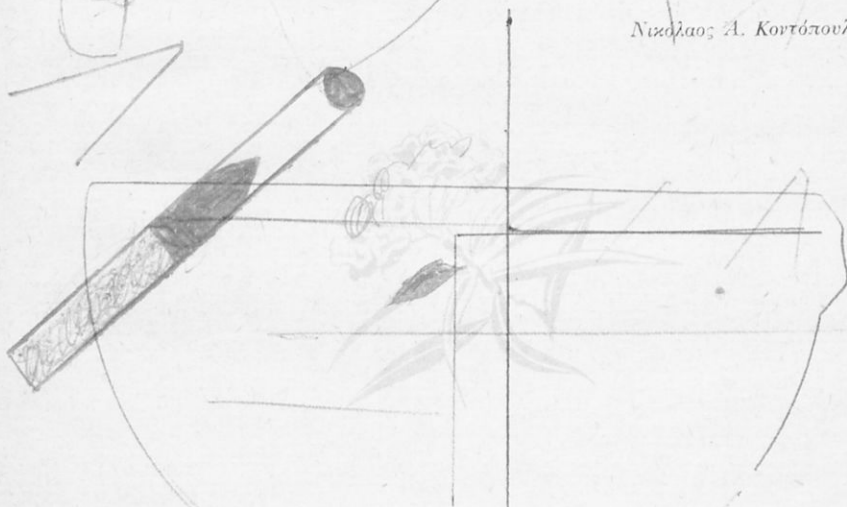
Ὀφείλεται μεγάλη εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς εὐσυνειδή-

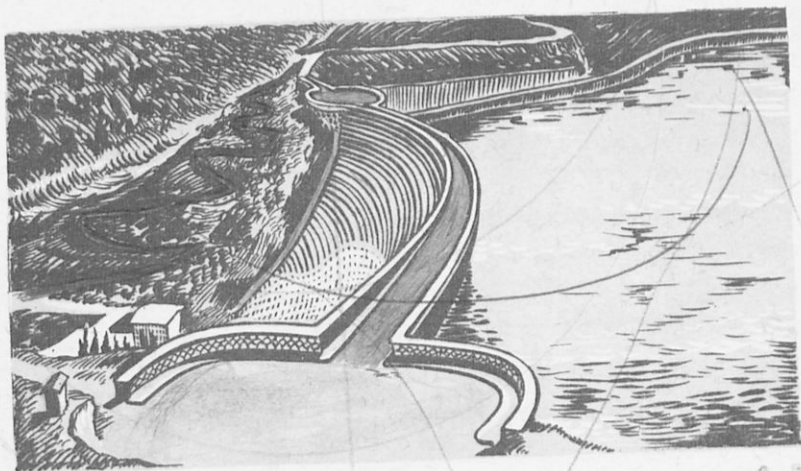
τους, αλλά λησμονημένους και αγνώστους εκτελεστές του 'Οδοντωτού. "Ολοι, μηχανικοί, αρχιτεχνίται, τεχνίται, έργάται, λατόμοι, σιδηρουργοί, εξετέλεσαν ἐν ἔργον τέλειον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ τελειότης ἐνὸς τεχνικοῦ ἔργου εἶναι δυσκολωτάτη, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, διότι παρουσιάζει ἅπειρα προβλήματα πρὸς λύσιν. Καὶ ὁ 'Οδοντωτὸς τὰ ἔλυσε μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν.

"Ὅπως εἶπα πρὶν ἐκκινήσωμεν, ἐξήκοντα τώρα ἔτη κάνει ὁ 'Οδοντωτὸς τὴν διαδρομὴν του, καὶ μάλιστα δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ καὶ τὸ παρκαμικρὸν δυστύχημα. Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι τέλειος;

Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ συναγωνισθῶμεν τοὺς ἐργάτας τοῦ κατορθώματος τούτου καὶ νὰ παρουσιάσωμεν, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἔργον σπουδαιότερον, πρέπει νὰ ἠλεκτροκινήσωμεν τὸν γηραιὸν 'Οδοντωτόν. Τότε καὶ μόνον θὰ φανῶμεν ἄξιοι διάδοχοί των. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἠλεκτροκινήσαμεν ἕως τώρα· καὶ ὅμως φωνάζομεν, ὅτι δὲν εἶναι σπουδαῖος! Τί νὰ εἶπω!

Νικόλαος Α. Κοττόπουλος

83. Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

Οἱ μαθηταὶ ἐνὸς ὄρειοῦ μακεδονικοῦ χωρίου μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν ~~μακρον~~ ^{μακρον} ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν τῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐσχεδιάζον ἀπὸ τὰς ἀρχάς τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδῶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ κτίριον ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας τὰς διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐργοστασιῶν καὶ τῶν ἀμυνικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ θαυμασμὸς τῶν μαθητῶν καθημερινῶς ἐμεγάλωνεν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ ὠραία πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἀξιίζει νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν οἱ ἐκδρομεῖς τὴν διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἶχον ἀκούσει πολλά διὰ τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῆς πατρίδος μας καὶ εἶχον ἰδεῖ μερικὰς φωτογραφίας αὐτοῦ. Εἶχον μάθει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομῦριον κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν προαστίων ὑδρεύονται ἀπ' αὐτὴν τὴν τεχνητὴν λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν ἐβδομῆντα περίπου χιλιάδες κυβικά μέτρα ὕδατος ἐκάστην ἡμέραν.

Μόλις κατῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἀντίκρυσαν τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς λίμνης, ἓνα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὦ!... ἤκούσθη. Καμμία περιγραφή καὶ καμμία φωτογραφία δὲν ἔφθανε τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης καὶ τοῦ γῦρο τοπίου. Ἀσφαλῶς ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις θὰ τοὺς ἄφηνε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς των.

✦ Ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν αὐτοκινήτων ἐπροχώρησαν ἐν μικρὸν διάστημα εἰς τὰς στροφὰς τῆς ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἔφθασαν εἰς τὸ φράγμα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφώδες καὶ κατάφυτον ἀπὸ πεῦκα καὶ θάμνους. ✦

Ἐμπρὸς των ἀπλώνεται ἀκύμαντος καὶ γαλανῆ ἡ λίμνη. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ὁμαλαὶ καὶ πράσιναι ἀπὸ τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἔχουν περιφραχθῇ μὲ συρματοπλέγμα, διὰ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ὕδωρ. Ὁ φόβος τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς μολύνσεως τοῦ ὕδατος ἀναγκάζει τὴν Ἀνώνυμον Ἑλληνικὴν Ἑταιρείαν Ὑδάτων νὰ λαμβάνῃ αὐτὰ τὰ μέτρα.

Ἀφοῦ ἀπέθαύμασαν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης οἱ ἐκδρομεῖς, διὰ κατηφορικῶ καὶ ἐλικοειδοῦς μονοπατίου κατῆλθον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βάσιν τοῦ φράγματος.

Τὸ ὕψος του εἶναι πεντήκοντα μέτρα καὶ ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πλευρά του ἔχει ἐπενδυθῇ διὰ πεντελικῶ μαρμάρου.

Ὠραιότατος εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ φράγματος καὶ τοῦ πρασίνου τῆς χαράδρας.

Εἰς τὴν βάσιν εὐρέθησαν ἐμπρὸς εἰς ἓν κομψότατον μικρὸν κτίριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ «Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων» εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ κτιρίου ἀνέγνωσαν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου ἐξ ἑως κυβερνῆται εἴτε ὡς μηχανικοί. Τὸ φράγμα ἐπερατώθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1929.

Πλησίον τοῦ μικροῦ κτιρίου ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας εἶναι δροσερώτατον. Οἱ ἐκδρομεῖς δὲν χορταίνουσι νὰ πίνουν. Κάπου ἐκεῖ πλησίον, κάτω ἀπὸ ἓν πεῦκον τῆς χαράδρας θὰ καθίσουν νὰ γευματίσουν. Ὁ ζωογόνος ἀήρ τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ χωνευτικώτατον ὕδωρ τῆς κρήνης ἔχουν ἤδη ἀνοίξει τὴν ὄρεξιν των.

Εἶχον τὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ φράγμα πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ του. Ἡ σημερινὴ λίμνη ἦτο ἀκόμη μία ξηρὰ χαράδρα, ἀλλοῦ πλατυτέρα καὶ ἀλλοῦ στενωτέρα, ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράγματος. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔμεινα τότε κατάπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ κατασκευαζομένου φράγματος. Τὸ πλάτος του εἰς τὴν βάσιν ἦτο σαράντα ἐπτὰ μέτρα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἔφθανε τρία μέτρα· θὰ εἶχε δηλαδὴ σχῆμα κωνικόν. Καὶ ὀλόκληρον, πλὴν τῆς ἐπενδύσεως, θὰ κατασκευάζετο μὲ σιδηροκονίαμα.

Εἰς μηχανικὸς τῆς ἐταιρείας ὠδήγησε τότε τὸν ἐκδρομικόν μας ὄμιλον διὰ τοῦ ξηροῦ ἀκόμη πυθμένος τῆς λίμνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης ὑδραγωγοῦ σήραγγος, διὰ

τῆς ὁποίας τώρα μεταφέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπεριπατήσαμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπὶ ἀρκετὸν ἐντελῶς ὀρθιοὶ μὲ τὴν βοήθειαν ἡλεκτρικῶν φανῶν.

Πολλὰ ἔχει νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, ἡ ὁποία θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῶν Βαλκανίων. Ἡμεῖς ἅς περιορισθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα διὰ τὴν μεγάλην ὠφέλειάν της.

Ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ πρὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ παλαιότερον, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ὕδρευσις διὰ τῆς τεχνητῆς λίμνης ἔχει ἔκτοτε μεταμορφώσει τὰς δύο πόλεις. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου Ἀδριανείου ὕδραγωγείου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισκευασθῇ κατὰ καιροῦς, ἦτο ἀνεπαρκέστατον, διότι ὁ πληθυσμὸς διαρκῶς ἡῤῥανε. Καὶ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν προαστίων ἠναγκάζοντο νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ φρέατα, τὸ ὁποῖον ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους. Τότε ὁ κοιλιακὸς τύφος ἦτο σχεδὸν ἐνδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς δύο μεγαλουπόλεις.

Ἡ σημερινὴ ἄφθονος χρῆσις τοῦ ὕδατος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαριότητος καὶ διὰ τὴν πότισιν μικρῶν κήπων ἦτο τότε πρᾶγμα ἐντελῶς ἄγνωστον.

Ἄς προσθέσωμεν καὶ τὰς σημερινὰς τελείας ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν τὸ ὕδωρ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν μας.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πειραιεῖς πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὰ ὀνόματα ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν νὰ μᾶς χάρισουν ἓν τόσον ὠφέλιμον ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πολλοὶ σοφοὶ μετροῦν τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ μὲ τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τὴν ὁποίαν ἐξοδεύει.

Μεγάλη χρῆσις ὕδατος καὶ σάπωνος μαρτυρεῖ πολιτισμένον λαόν.

Ἐδῶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ φράγματος ἐγευματίσαν, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγούδησαν ᾠσματα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των τὰ Μακεδονόπουλα. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσουν, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ἐφωτογραφήθησαν παρὰ τὴν κρήνην καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ φράγματος. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, τὸ βλέμμα των διὰ τελευταίαν φορὰν ἐστράφη πρὸς τὴν λίμνην, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ζωντανὴν τὴν εἰκόνα της.

Πόσα καὶ πόσα θὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται δι' αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μηχανικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως εἰς τοὺς ἰδικούς των ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον των!

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

84. ΟΙ ΛΑΟΙ ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Γερασίμου εἶχε συγκεντρωθῇ πλέον τοῦ ραδιοφώνου καί μέ ἀγωνίαν παρηκολούθει τὰς νεωτέρας εἰδήσεις διὰ τοὺς σεισμούς. Ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ σύζυγός του κ. Εὐφημία καί τὰ δύο τέκνα των, ὁ Ἀνδρέας, ἑνδεκαετής, καί ἡ Ἑλένη, κατὰ δύο ἔτη μικρότερα, ἀπὸ τῆς προηγουμένης πρώτας διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιέφεροντο.

Αἱ τρομακτικαὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσαν

οί σεισμοί εἰς τὰς ὥραίας νήσους τοῦ Ἰονίου, εἶχον συνταράξει ὅλον τὸν ἐλληνικὸν λαόν. Μὲ πόνον ἀδελφικὸν ὅλοι ἐσκέπτοντο τὴν μεγάλην συμφορὰν καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑστέρημά των.

Περὶσσότερον ὅλων ὅμως ὅσοι κατήγοντο ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἔζων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν. Αὐτοὶ εἶχον ἐκεῖ γονεῖς, ἀδελφούς, συγγενεῖς, φίλους, τόσα προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἴσως εἶχον χάσει καὶ τὴν ζωὴν των. Διὰ τὰς περιουσίας των οὐδεὶς πλέον ἐσκέπτετο. Καὶ προσήχοντο εἰς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον καὶ ἤλπιζον ὅτι ἡ θεία Χάρις θὰ εἶχε προστατεύσει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Γερασίμου εἶχε τοὺς περισσότερους συγγενεῖς τῆς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Οἱ γονεῖς καὶ δύο ἀδελφαὶ τοῦ κ. Γερασίμου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ μήτηρ καὶ εἰς ἀδελφὸς τῆς κ. Εὐφημίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μακρινώτεροι συγγενεῖς εὐρίσκοντο τῶρα εἰς τὴν κόλασιν τῶν συνεχῶν σεισμῶν. Καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί των καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν...

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν μαρτύριον, ἔλεγεν ἡ κ. Εὐφημία μὲ δακρυσμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις χρειάζεται ψυχραιμία. Αἱ ἀρχαὶ θὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς, τὴν παρηγόρει ψυχραιμότερος ὁ κ. Γεράσιμος.

« Προσοχή! Προσοχή! Θὰ μεταδώσωμεν νεωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων νήσων ».

Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνεκράτουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν των!

« Αί καταστροφαι τῶν σεισμῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν (12-14 Αὐγούστου 1953) εἶναι πρωτοφανεῖς. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἴπωμεν ὅτι αἱ ὥραιαι πόλεις τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τοῦ Ληξουρίου δὲν ὑπάρχουν πλέον. Δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας διετάχθησαν νὰ σπεύσουν πρὸς τὰς μαρτυρικὰς νήσους, διὰ νὰ μεταφέρουν τρόφιμα, φάρμακα καὶ ἐνδύματα καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀποκλεισθέντων ἐντὸς τῶν ἐρειπίων...

» Τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν συγκινεῖ βαθέως ἡ πολύτιμος συνδρομὴ τῶν φίλων κρατῶν. Μοῖρα ἰσραηλιτικοῦ στόλου, ἡ ὁποία διεξῆγε γυμνάσια πλησίον τῶν σεισμοπαθῶν νήσων, ἔσπευσε πρώτη εἰς τὰς καταστραφείσας πόλεις. Τὰ ἀγήματα τῶν ἰσραηλιτικῶν πλοίων ἔσωσαν πολλοὺς τραυματίας καὶ ἀποκλεισθέντας ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. Καὶ τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ὁποῖα προσέφερον, ἦσαν ἀνεκτιμήτου ἀξίας κατ' αὐτὰς τὰς κρίσιμωτάτας στιγμὰς.

» Ἀγγλικά πολεμικὰ κατάφορτα μὲ φάρμακα καὶ ἐφόδια διαρκῶς καταφθάνουν. Ἀμέσως ἀποβιβάζουν καὶ αὐτὰ ἀγήματα, τὰ ὁποῖα μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἐκκαθαρίζουν τὰ ἐρείπια καὶ σφίξουν τοὺς ἀνθρώπους.

» Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν πολεμικῶν, καταπλέουν καὶ πολλὰ ἀμερικανικὰ πολεμικὰ μὲ ἄφθονα φάρμακα καὶ ἐφόδια.

» Ἀνηγγείλαμεν εἰς προηγουμένας ἐκπομπάς μας ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἐπιτροπῆς ἐράνων ἀνέλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς καλέσῃ ὅλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, νὰ ἐκδηλώσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην μας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας.

» Αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τρομακτικῶν καταστροφῶν τῶν σεισμῶν συνεχίησαν ὅλους τοὺς λαούς. Ἀπὸ τὰς πρωτε-

ούσας πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφήματα ἀγγέλλουν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἀμέσως μεγάλην βοήθειαν, ὁργανώνονται παλλαϊκοὶ ἔρανοι. Ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς ἐράνους τούτους τίθενται μεγάλοι προσωπικότητες. Οἱ φίλοι λαοὶ δὲν λησμονοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν πόσα ὀφείλουν εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος μας.

» Τὰ μεγάλα ποσά, τὰ ὅποια ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρώσῃ καὶ ὁ πανελλήνιος ἔρανος καὶ οἱ ἔρανοι τῶν φίλων λαῶν, θὰ βοηθήσουν ὅχι μόνον διὰ τὴν προσωρινὴν ἀνακούφισιν τῶν σεισμοπαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀριστικὴν στέγασίν των ».

Ἀφθονα δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Δάκρυα ἀνακουφίσεως, ἐλπίδος καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωνον οἱ ξένοι λαοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς των.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὰ πληρώσῃ πολλαπλάσια! ἠυχθήθῃ ἡ κ. Εὐφημία.

— Πόσον καλῦτερος θὰ ᾔτο ὁ κόσμος, ἂν πάντοτε οἱ λαοὶ παρουσίαζον αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην! Θὰ εἶχε πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ μας: « Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη », ἀναστέναξε μὲ ἀνακούφισιν ὁ κ. Γεράσιμος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

85. Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ!...

"Όταν τριγύρο βλέπω τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, τ' ἄστρα τὰ φωτεινά,
τὴ θάλασσα, π' ἀφρίζει κι ἀπλώνεται μεγάλη,
τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά
καὶ τ' ἄνθη, ποὺ στολίζουν ἀγροὺς καὶ μονοπάτια,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τὰ μάτια.

Κι ὅταν ἀκούω τὸ φλοῖσβο στὴν ἡσυχὴ ἀμμουδιᾶ
κι ὅταν ἀκούω στὸ δάσος τὸ ζηλεμμένο ἀηδόνι
κι ὅταν ἀκούω τ' ἀγέρι στοῦ δέντρου τὰ κλαδιὰ
κι ὅταν ἀκούω ἀκόμη τοὺς στεναγμούς τοῦ γκιώνη
καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλλου στὴ σκοτεινὴ νυχτιὰ,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τ' αὐτιά.

Κι ὅταν στὸ δρόμο βρίσκω γέρο, τυφλό, ζητιᾶνο
ἢ κι ὄρφανὰ παιδάκια, ποὺ τρέμουν καὶ πεινοῦν,
καὶ σταματῶ μ' ἀγάπη κι ἐλεημοσύνη κάνω
κρυφὰ ἀπ' τοὺς διαβάτες, ποὺ δίπλα μου περνοῦν,
κι εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου κι ἀγάλλεται καὶ χαίρει,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τὸ χέρι.

Ἰωάννης Πολέμης

ΤΕΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

	Σελίς
1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Ὁ Χριστοῦλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
4. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὀρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
5. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
6. Προσευχὴ στὴν Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
7. Τὸ κτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
8. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Ἡ θυσία τῆς Ἱεργενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
10. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
11. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	38
12. Τῆς Ἀγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοστικόν	44
13. Τὸ πρῶτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	45
14. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
15. Οἱ Κρητικοποῦλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	49
16. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
17. Ἐπάνοδος στὸ πατρὶον ἔδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
18. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
19. Ἡ Τζαβέλαϊνα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
20. Ὁ Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	61

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
22. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνη	71

	Σελίς
23. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	72
24. Ἀληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΔΕΣΧΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. Μία θαυμαστὴ κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
26. Ἕνας λαὸς καὶ ἕνας βασιλεὺς, Π. Νιρβάνα	86
27. Ἡ ἐξοχὴ (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
28. Ἡ Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
29. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναυτῆ (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
30. Πατρὶδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
31. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφίων, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
32. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
33. Οἱ ἑλληνικοὶ ὀρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
34. Μὲ τὴ συρτή, Ε. Λυκούδη	113
35. Ὁ σπάρκος, Θ. Ποταμιάνου	120
36. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	123

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Ἡ Ἀραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	124
38. Προσκύνημα στὸ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
39. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
40. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
41. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη Ἰωαννίδη	154
42. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155

Σ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. Ἑρρῖκος Ντυνάν, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη . . .	160
---	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
45. Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	171
46. Ἡ Μεγαλόχαρη, Ἀγγ. Τανάγρα	172
47. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
48. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. Ἀδαμαντίου . . .	176
49. Αἱ-Δημήτρης (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	175
50. Πάσχα εἰς τὴν Σχιάθον, Α. Μωραϊτίδη	180
51. Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

	Σελίς
52. 'Η Ἀγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
53. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
54. 'Ο Διγενὴς Ἀκρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	196
55. Μία Βυζαντινὴ πριγκίπισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
56. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσκοπούλου	206
57. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
58. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος των	212
59. Ἐμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
61. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
62. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μελά	227
63. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινού, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
64. Φιλοσοφία πελαργού, Α. Κουρτίδου	233
65. Ἡ μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
66. Ὁ κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
67. Θέλω νὰ κτίσω ἕνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	240
68. Ἀπόστολος Ἀρσάκης, Α. Γούδα	242
69. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. Ἀννίνου	246
70. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
72. Ὁ ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	255
73. Ὁ καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
74. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκης	257
75. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
76. Ὁ Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
77. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
78. Οἱ ἀστακοί, Α. Μωραϊτίδης	265
79. Ἐπίσκεψις εἰς ὄρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
80. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
82. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279
83. Ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286

Γ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

	Σελίς
84. Οί λαοί ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς "Ελληνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Κα- λαματιανοῦ	291
85. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	297

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

		Σελίς
1. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ		
1. 'Ο Χριστούλης, Γρ. Ξενοπούλου		9
2. 'Ο 'Ακάθιστος Ύμνος, Θ. Γιαννοπούλου		17
3. Προσευχή στην Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη		22
4. Τὸ κτίσιμο τῆς 'Αγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		24
5. 'Η θυσία τῆς 'Ιφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα		32
6. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη		37
7. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαμα- τιανοῦ		38
8. Οἱ Κρητικοποῦλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		49
9. 'Επάνοδος στοῦ πάτριον ἔδαφος, Μ. Ροῦᾶ		54
10. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη		57
11. 'Η Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη		59
12. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		72
13. 'Αληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη		76
14. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιών, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		94
15. Οἱ ἑλληνικοὶ ἡρωῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		106
16. Μὲ τὴ σურτή, Ε. Λυκούδη		113
17. Ψαράδες (ποίημα), Γ. 'Αθάν.		123
18. 'Η 'Αραπίτσα, Γ. 'Αθάν.		124
19. Προσκύνημα στοῦ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		132
20. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη		140
21. Προσκύνημα τῶν ἐλευθέρων Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ		146
22. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη 'Ιωαννίδη		154
23. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου		155
24. 'Ερρῆκος Ντυνάν, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη		160
25. 'Η Μεγαλόχαρη, 'Αγγ. Τανάγρα		172
26. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη		174
27. 'Ο 'Αγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. 'Αδαμαντίου		175
28. 'Αι-Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθάν.		179
29. Πάσχα εἰς τὴν Σκιάθον, Α. Μωραΐτιδη		180
30. Χριστὸς 'Ανέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου		184

	Σελίς
31. 'Ο Διγενής 'Ακρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανού	196
32. Μία Βυζαντινή πριγκίπισσα εκπολιτίζει την Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανού	201
33. 'Η άποφασιστικότης τών 'Ελλήνων διά την υπεράσπισιν τής πατρίδος των	212
34. 'Εμπρός (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216
35. Τò ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
36. Φίλοστοργία πελαργού, Α. Κουρτίδου	233
37. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
38. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
39. Θέλω νά κτίσω ένα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμά	240
40. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	242
41. Αί πέντε αισθήσεις, Χ. 'Αννίου	246
42. Οί δύο πτωχοί (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250
43. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
44. Οί άστακοί, Α. Μωραϊτίδη	265
45. 'Επίσκεψις εις όρνιθοτροφεϊόν, Γ. Ν. Καλαματιανού	268
46. 'Η λίμνη του Μαραθώνος, Γ. Ν. Καλαματιανού	286
47. Οί λαοί άδελφωμένοι βοηθούν τούς 'Ελληνας σεισμοπαθείς, Γ. Ν. Καλαματιανού	291
48. Σ' εύχαριστώ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295

2. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ν. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

1. Πρός τόν Θεόν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Τά Χριστούγεννα τών όρφανών, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
4. Πάσχα στά πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28
5. Τής 'Αγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικόν	44
6. Τò πρώτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	45
7. Ξανανόσαν οί δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
8. 'Η Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
9. 'Ο 'Υμνος εις την έλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμού	61
10. 'Ο γραμματικός του χωριού, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
11. Οί χωριανοί (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	71
12. Μία θαυμαστή κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
13. "Ενας λαός και ένας βασιλιάς, Π. Νιρβάνα	86
14. 'Η έξοχη (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
15. 'Η 'Αργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
16. 'Επιστροφή του ναύτη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
17. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
18. 'Αληθινά παραμύθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
19. 'Ο σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	120

	Σελίς
20. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
21. Θεοφάνεια (ποίημα), Αίμ. Δάφνη	171
22. 'Η 'Αγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
23. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς 'Αθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
24. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσκοκοπούλου	206
25. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
26. Ἑκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
27. Δάμων καὶ Φιντίας, Λ. Μελά	227
28. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινού, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
29. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
30. 'Ο ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	255
31. 'Ο καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
32. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	257
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
34. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
35. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272
36. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
37. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Ἐπιμελητὴς ἐκδόσεως Ε. ΚΑΛΛΟΥ - ΤΣΙΩΡΟΥ (ἀπ. Δ. Σ. ΟΕΣΒ 789/3.3.61)

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσῆμον, εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλὼν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφημ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Ι', 1961 (V) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 130.000 — ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1028/7.3.61
'Εκτέπωσις - βιβλιοδεσία « Γραφικαὶ Τέχναι » Μ. ΠΕΧΑΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε.

